

Mendelova univerzita v Brně
Zahradnická fakulta v Lednici

DIPLOMOVÝ PROJEKT

VEŘEJNÝ A SOUKROMÝ PROSTOR VE VENKOVSKÉM PROSTŘEDÍ NA PŘÍKLADU MODELOVÉ OBCE

Autorka: Bc. Anna Petříková

Vedoucí práce: Ing. Barbara Krátká Adámková, Ph.D.

Brno 2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Bc. Anna Petříková**
Studijní program: Zahradní a krajinářská architektura
Obor: Zahradní a krajinářská architektura
Název tématu: **Veřejný a soukromý prostor ve venkovském prostředí na příkladu modelové obce**
Rozsah práce: 30 – 40 stran textu + grafické přílohy diplomového projektu vč. podrobných analýz.

Zásady pro vypracování:

1. Prostudujte literaturu a další odborné zdroje k vybranému tématu. Popište aktuální stav problému. Vypracujte metodiku práce a věnujte se definování základních termínů. Rozlište podrobněji problematiku veřejného a soukromého prostoru (polosoukromého) venkovských obcí.
2. Vypracujte teoretickou část, která se bude zabývat tématem veřejných prostorů venkovských obcí v České republice. Definujte nejčastější problémy. Hledejte příklady v zahraničí, které by mohly sloužit jako dobře řešené modelové objekty – stanovte, zda je možné některé jejich tvůrčí zásady využít také v plánování v ČR. Popište stav v České republice. Charakterizujte soukromý prostor venkovských obcí v ČR – hledejte vzájemné vztahy mezi soukromým a veřejným, specifikujte problémy. Existuje nějaká reálná možnost ovlivnění podoby soukromých prostorů? Jaká specifika má veřejný a soukromý prostor ve venkovském prostředí (oproti městskému)? Jakým způsobem je navrhován veřejný a soukromý prostor při nové výstavbě v katastru venkovských obcí, jak je řešena prostupnost území a vzájemná spojitost starého a nového?
3. Po dohodě s vedoucím práce zvolte modelovou obec, u které vypracujete podrobné analýzy uzavřené interpretacemi a východisky řešení. Analýzy by se měly důkladně zaměřit na zkoumání místa obce v celé jeho komplexnosti (analýzy krajinářské, urbanistické, Genius loci ...). Výsledkem by měl být porobný obraz místa s definováním jeho základních prvků, vztahů a vnitřní podstaty – ducha místa. Návrhová část bude obsahovat rozvojový koncept celého území. Podrobněji se dále zaměřte na plánování a navrhování veřejných prostorů obce, definování vhodných funkcí veřejných prostorů, jejich vzájemné propojení, kontakt obce s krajinou a vyslovte názor na způsoby (případně vhodné plochy) nové výstavby v obci. Řešte hranici mezi soukromým a veřejným prostorem a pokud uznáte za vhodné a potřebné, hledejte možné způsoby ovlivnění podoby soukromého prostoru. Vybrané veřejné prostory dopracujte do fáze projektu.
4. Závěry a výsledky obou částí vzájemně srovnajte a pokuste se shrnout do několika zásad, které by mohly sloužit pro plánování a navrhování veřejného prostoru venkovských obcí tak, aby místo obce bylo harmonicky rozvíjeno a respektováno.

Seznam odborné literatury:

1. SPENS, M. *Modern landscape*. 1. vyd. London: Phaidon Press, 2003. 239 s. ISBN 0-7148-4155-2.
2. DEMPSEYOVÁ, A. *Destination art : Land art, site – specific art, sculpture parks*. London: Thames & Hudson Ltd, 2011. 288 s. ISBN 978-0-500-28880-1.
3. JELICOE, G. – JELICOE, S. *The landscape of man : shaping the environment from prehistory to the present day : [Investice do rozvoje vzdělávání, reg.č.: CZ1.07/2.2.00/15.0084]*. 3. vyd. London: Thames and Hudson, 2000. 408 s. ISBN 0-500-27819-9.
4. AMIDON, J. *Moving horizons : the landscape architecture of Kathryn Gustafson and partners*. Basel :: Birkhauser-Publishers for Architecture, 2005. 207 s. ISBN 3764324252.
5. SÁDLO, J. a kol. *Krajina a revoluce : významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny českých zemí*. 3. vyd. Praha: Malá Skála, 2008. 255 s. ISBN 978-80-86776-06-4.
6. SYKORA, J. *Urbanismus 2 : uspořádání vesnic a krajiny*. 3. vyd. V Praze: České vysoké učení technické, 2009. 226 s. ISBN 978-80-01-04479-7.
7. SYKORA, J. *Územní plánování vesnic a krajiny : urbanismus 2*. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2002. 226 s. ISBN 80-01-02641-8.
8. ŠÍŠKA, M. *Malé věci v krajině*. 1. vyd. V Řevnicích: Arbor vitae, 2011. 197 s. ISBN 978-80-87164-67-9.
9. JEHLÍK, J. *Obec a sídlo : o krajině, urbanismu a architektuře*. 1. vyd. Praha: Ausdruck Books, 2013. 159 s. ISBN 978-80-260-5399-6.
10. ČÍLEK, V. *Krajina z druhé strany : poznámky ke Knize závoju a čar*. 1. vyd. Praha [i.e. Břeclav]: Malovaný kraj, 2009. 242 s. ISBN 978-80-903759-5-6.
11. ČÍLEK, V. *Krajiny unifikované a onějšší: texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrůdlu a také o tom, proč ležeme na rozhlednu*. 2. vyd. Praha: Dokořán, 2005. 269 s. ISBN 80-7363-042-7.
12. ČÍLEK, V. *Makom : kniha míst*. 2. vyd. Praha: Dokořán, 2007. 299 s. ISBN 978-80-7363-120-8.
13. ČÍLEK, V. *Posvátná krajina : eseje o místech, silách a dracích*. 1. vyd. Praha: Malvern, 2014. 178 s. ISBN 978-80-87580-72-1.

Datum zadání diplomové práce: prosinec 2013

Termín odevzdání diplomové práce: květen 2015

L. S.

Bc. Anna Petříková
Autorka práce

doc. Dr. Ing. Dana Wilhelmová
Vedoucí ústavu

Ing. Barbara Krátká Adámková, Ph.D.
Vedoucí práce

doc. Ing. Robert Pokluda, Ph.D.
Děkan ZF MENDELU

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem svou práci VEŘEJNÝ A SOUKROMÝ PROSTOR VE VENKOVSKÉM PROSTŘEDÍ NA PŘÍKLADU MODELOVÉ OBCE vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury.

Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne: 7. 5. 2015

Bc. Anna Petříková

DĚKUJI/ DZIĘKUJĘ.

OBSAH

1. ÚVOD.....	7
2. CÍL PRÁCE.....	7
3. METODIKA.....	7
4. VÝKLAD POJMŮ.....	8
5. TEORETICKÁ ČÁST	9
5.1. Venkovská krajina.....	10
5.1.1. Ideální vs. ideologická představa o venkovku	10
5.1.2. Mytická krajina a venkovský genius loci.....	10
5.1.3. Paměť krajiny a kontinuita vývoje.....	10
5.1.4. Stručný vývoj české krajiny od 13. století.....	11
5.1.5. Krajinový ráz a jeho ochrana	11
5.2. Společenství na venkově	11
5.3. Udržitelný rozvoj venkova	12
5.4. Plánování venkova.....	13
5.5. Město - vesnice - krajina	14
5.6. Vodní režim ve venkovské krajině.....	15
5.7. Prostor vesnice.....	15
5.8. Řešení problému suburbanizace na venkově	19
5.9. Propojení zájmových skupin.....	21
5.10. Prostor a doprava	22
5.11. Tvary a materiály	23
5.12. Stromy na venkově.....	23
5.13. Obnovování a zakládání alejí a stromořadí v krajině	24
5.14. Drobné intervence na venkově.....	25
5.15. Shrnutí teoretické části	26
6. NÁVRHOVÁ ČÁST: ANALÝZA PROSTORU	27
6.1. Širší vztahy	28
6.1.1. Obecná charakteristika krajiny	29
6.2. Historie	30
6.3. Rozšiřování zástavby do krajiny.....	31
6.4. Společný prostor	32
6.5. Doprava.....	33

6.6. Místní společenství.....	34
6.7. Identita vesnice obrazem.....	35
6.8. Východiska z analýz.....	36
7. NÁVRHOVÁ ČÁST - TÉMATA.....	37
7.1. Téma I: Regulace prostoru	38
7.1.1. Princip regulace zástavby na příkladu vybrané sídelní plochy	39
7.2. Téma II: Podpora prostoru pro cyklo dopravu a pěší pohyb	42
7.2.1. Cyklostezka Oldřichovice - Třinec	42
7.2.2. Pěší okruh vesnicí	45
7.3. Téma III: Společné prostory	46
7.3.1. Katalog základních prvků a materiálů v návrhu.....	47
7.3.2. U kostela.....	48
7.3.3. U kaštanu	51
7.3.4. Na Týrské	53
7.3.5. Ves.....	56
7.3.6. Na hřišti.....	58
8. NÁVRHOVÁ ČÁST - CELKOVÁ SITUACE.....	61
9. DISKUZE.....	62
10. ZÁVĚR.....	63
11. SOUHRN A ABSTRACT.....	64
11.1. Souhrn.....	64
11.2. Abstract.....	64
12. POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE	66
12.1. Knihy a sborníky.....	66
12.2. Internetové zdroje.....	67
12.3. Mapové zdroje.....	68
12.4. Konzultace.....	68
12.5. Ústní sdělení, emailová korespondence.....	68
13. SEZNAM VYOBRAZENÍ	68

Prolog

1. ÚVOD

Téma venkova se v posledních desetiletích stává předmětem odborných diskuzí mezi urbanisty, architekty, krajináři, sociology a dalšími odborníky, kteří se snaží formulovat jednotný názor na to, čím je současný venkov, zda vůbec ještě existuje a jakou by měl mít podobu ve světě moderní evropské civilizace. Dílčím cílem této práce tak bude zmapovat odborné prameny a utvořit si vlastní názor na problémy venkovského prostředí, který se promítne do praktické části této diplomové práce. Měl by být formulován elementární princip přístupu k venkovskému prostředí, který bude tvořit základ pro způsob navrhování zvoleného území. Praktická část práce by měla být hlavní a nejdůležitější částí celé diplomové práce a bude zpracovávána ve vybraném zájmovém území. Přitom by se měla soustředit na konkrétní problémy celého území, které pak budou dále rozpracovány a bude navrženo vhodné řešení s ohledem na specifické vlastnosti tohoto území. Vybrané modelové území bylo již analyzováno v semestrální práci *Strategický plán krajiny* v předmětu *Ateliér krajinného plánování* v roce 2013. Některé složky této semestrální práce budou sloužit jako podklad pro tuto diplomovou práci. Během práce na praktické části této diplomové práce bude kladen velký důraz na specifický charakter, identitu a možnosti navázání na přerušenu kontinuitu vývoje zvoleného území a zejména pak na jeho udržitelný rozvoj v moderní době. Toho by mělo být dosaženo urbanistickými a architektonickými metodami.

2. CÍL PRÁCE

Cílem této práce je najít a pojmenovat nejpálčivější problémy, které se týkají prostoru současného českého venkova. Ty budou dále zkonkretizovány na příkladu vybrané modelové obce, a následně zde budou architektonickými, urbanistickými nebo krajinářskými metodami nabídnuta vhodná řešení. Důraz bude kladen na autenticitu vybraného prostoru a postup od celku k detailu.

3. METODIKA

Prvním krokem ke vzniku této práce bude studium literatury a vznik literární rešerše, která bude zaměřena zejména na současné přístupy k plánování venkovského prostředí u nás i v zahraničí. Současně budou vyhledány referenční příklady z českého i zahraničního prostředí, zejména ty, které přinášejí pozitivní myšlenky v přístupu k navrhování ve venkovských obcích a mohly by se stát inspirací pro další práci. Budou shromážděny zejména ty informace, které by mohly být využitelné pro modelové území zvolené pro návrhovou část.

Teoretická část bude zpracována tak, aby obsahovala informace, které by mohly být využitelné pro modelového území do návrhové části této diplomové práce.

Dalším krokem bude samotná práce v terénu, která bude zaměřena na hledání problémů v prostoru celého zájmového území. Zjištěný stav bude zdokumentován fotografiemi a podrobně analyzován. Tyto analýzy budou graficky předvedeny v dalších částech této práce. Velkou otázkou bude správné vytipování nejdůležitějších veřejných ploch, které slouží ke společným aktivitám na vesnici. Bude analyzována současná situace rozšiřování zástavby do krajiny a nastíněn vývoj do budoucna podle současně platného územního plánu. Na základě těchto analýz bude formulován názor na udržitelnost stávajícího zažitého přístupu k plánování vybraného území. Pozornost bude také věnována udržitelnosti místní dopravy.

Také budou vyhledávány interakce s místními obyvateli na základě náhodných i smluvených setkání, která budou probíhat neformálně. Vyhledány budou osobnosti, které mají nějaký vliv na místní společenství a dění v obci. Tyto rozhovory nebudou provedeny podle žádné metody sociologických průzkumů, mohou však přispět ke správné identifikaci problémů v území a usnadnit cestu k nalezení vhodného řešení.

Na základě všech výzkumů budou formulovány hlavní problémy vybraného modelového území, budou zvolena hlavní témata, které budou řešeny v návrhové části této diplomové práce. Na základě těchto témat budou formulovány základní cíle návrhové části a vybrány zájmové plochy, ve kterých bude zpracován návrh řešení, který se bude opírat o urbanistické a architektonické metody navrhování. Velkou roli ve volbě výše

zmiňovaných témat a cílů bude hrát udržitelnost vývoje území a zvolených forem architektury, snaha o posílení soudržnosti místních obyvatel a začlenění nově příchozích obyvatel mezi starousedlíky a v neposlední řadě také myšlenky udržitelné dopravy. Navržená řešení by měla navazovat na kontinuitu historického vývoje zvoleného území a zároveň odpovídat potřebám soudobých místních obyvatel s ohledem na život jejich potomků.

Na základě teoretických znalostí získaných studiem dostupných materiálů a výstupů z návrhové části bude formulována obecná ideální teorie plánování prostoru venkova tak, aby mohla být v co největší míře zachována specifická venkovského prostředí a zabráněno uniformizaci českého venkova.

Předmětem návrhové části bude katastrální území Oldřichovice u Třince.

4. VÝKLAD POJMŮ

KRAJINA - tradiční definici krajiny formuloval například Vojen LOŽEK, který říká, že krajina je soubor biotických a abiotických faktorů, které jsou vázané na určitý typ reliéfu a sdílejí určitou historii. Ovšem je potřeba dodat, že „*krajinu je těžké definovat, ale dá se dobře cítit.*“ (CÍLEK, 2005)

VENKOV - BLAŽEK (1998) chápe venkov jako způsob života, který je vrostlý do jednoho jedinečného místa, jenž se někdy po celý život neopouští. PERLÍN (2008) popisuje venkov jako kontinuálně vymezený prostor, který zahrnuje jak krajinu, tak i venkovská sídla.

VESNICE - sídlo venkovského typu.

PROSTOR V ARCHITEKTUŘE - FORTSY (2004) uvádí tři různá pojetí prostoru v architektuře. Nejprve se zmiňuje o prostoru v souvislosti s ohrazením, pak mluví o prostoru jako o kontinuu a konečně uvádí pojetí prostoru jako pokračování těla. VINDLER (2001) vnímá prostor ve smyslu prolínání veřejného a soukromého.

VEŘEJNÝ PROSTOR A VEŘEJNÉ PROSTRANSTVÍ - tradiční definice říká, že je to prostor, který by měl být ve veřejném vlastnictví a měl by být přístupný pro všechny. (AVERMAETE et TEEDS, 2007)

BLAŽEK (2004) říká, že pojem veřejný prostor na vesnici tak docela nepatří, protože je to výraz, který vznikl v městském prostředí, kde má taky svůj význam. Na venkově působí nepatříčně a proto navrhuje pojem „*společný prostor*“.

Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru. (§ 34 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích)

SOUKROMÝ PROSTOR - slovo „*soukromý*“ znamená osobní, patřící někomu (jinému než státu). Je těžké určit, zda je soukromý prostor opakem veřejného prostoru. Z architektonického hlediska tomu tak pravděpodobně není.

GENIUS LOCI - výklad tohoto pojmu není jednoduchý. Skládá se z latinských slov „*genius*“ - „*duch*“ a „*locus*“ - „*místo*“. Slovo *duch* je odvozeno od slova *dýchat*. Místo je prostor, který má definovatelné rozměry. (GENIUS et LOCUS, 2015)

IDENTITA (z lat. *identicus* – totožný, stejný) - obecně jednota vnitřního života a jednání, která bývá též nazývána autentickým bytím. Krajinná identita, jak ji vidí DNEBOVSKÁ (2006), je soubor symbolů a významů konkrétní krajiny. Ty jsou uchovávány v kolektivní paměti uživatelů krajiny. Krajinná identita je součástí *genia loci* každé krajiny. (ROUBAL, 2003)

RODINNÝ DŮM - podle vyhlášky o obecných technických požadavcích na výstavbu „*se rodinným domem rozumí stavba pro bydlení, která svým stavebním uspořádáním odpovídá požadavkům na rodinné bydlení a v níž je více než polovina podlahové plochy místností a prostorů určena k bydlení. Rodinný dům může mít nejvýše tři samostatné byty, nejvýše dvě nadzemní a jedno podzemní podlaží a podkroví.*“ (KOHOUT, 2014)

SUBURBANIZACE - Proces suburbanizace znamená přesun obyvatel, jejich aktivit a některých funkcí z jádrového města do zázemí. (OUŘEDNÍČEK, 2006)

PROLUKA - „*Prolukou se rozumí nezastavěný prostor ve stávající souvislé zástavbě včetně nezastavěného nároží, který je určen k zastavění; v zástavbě rodinných domů se prolukou rozumí také nezastavěný pozemek v souvislé řadě pozemků stávajících rodinných domů včetně volného pozemku na nároží ulic, určený k zástavbě rodinným domem.*“ (SYROVÝ, 1961)

5. TEORETICKÁ ČÁST

5.1. VENKOVSKÁ KRAJINA

5.1.1. IDEÁLNÍ VS. IDEOLOGICKÁ PŘEDSTAVA O VENKOVU

Venkov lze vnímat různě. Zidealizované vize venkova lze najít v každém období. Blažek (1998) uvádí, že idylické vize venkova se objevují už v básních ze starověkého života pastýřského - *bukolika*. Dále si všímá prací romantických malířů a spisovatelů, kde se hodně objevuje venkov ve své zidealizované podobě. Mezi těmito dvěma způsoby uvažování vidí rozpor, který lze označit dvojicí slov - idylický a ideologický. Mezi nimi existuje tenká hranice, která by měla být neustále vnímána. Dnešní idylické vize venkova se neřídka obracejí k minulosti (za starých časů...). Zároveň se však dá říct, že tento idylický obraz lze přenést i do budoucnosti a vnímat jej jako jakýsi cíl, za kterým bychom mohli spět. Protože ani zidealizovaná představa dokonalého života na venkově v minulosti se s největší pravděpodobností nezakládá na realitě. Podstata ideálního obrazu venkova spočívá v myšlení jeho obyvatel. Ti do prostředí, které přetvářejí, vtiskávají vlastní nevědomé duševní obsahy, které jsou často sdíleny, a lze je označit jako výsledek duševní činnosti, která Carl Gustav Jung označil za kolektivní nevědomí. Takový obraz považuji za důležitý, protože shodneme-li se na něm alespoň zčásti, pravděpodobně je to podoba prostředí, o kterou bychom se měli snažit.

Obr. č. 1. / Josef Mánes: Venkovský kostelík

5.1.2. MYTICKÁ KRAJINA A VENKOVSKÝ GENIUS LOCI

„Opravdovost místa znamená mnoho.“ Christopher DAY (2004)

Architekt PLESKOT (2014) říká, že duchovní dimenze je o něco větší, než kam člověk dosáhne. Podle něj je dnes architekt během svého navrhování nucen podřít se mnoha normám. Ty sice bývají odvozeny od rozměrů lidského těla, ale zapomínají na rozměr duchovní. A o tom, jestli se stavba povedla nebo ne, se dá mluvit teprve tehdy, je-li tento rozměr v architektonickém díle obsažen. CÍLEK (2005) zmiňuje pohled kulturních antropologů na to, jak lze dosáhnout pocitu domova a uvádí, že je potřeba vymezit optický a duchovní střet území a vymezit jeho hranice, pojmenovat krajinu pomístními názvy. Zároveň jsou to příběhy a pověsti, které se váží ke konkrétnímu regionu, a přispívají k polidštění krajiny. BLAŽEK (1998) také vystihuje duchovní podstatu tvorby venkovského prostředí, když tvrdí, že práce venkovana byla teologicky vyložena jako jedna ze dvou hlavních forem komunikace s Bohem.

Obr. č. 2. / Jan Šplíchal - Imaginativní krajiny

5.1.3. PAMĚŤ KRAJINY A KONTINUITA VÝVOJE

„Zájem o mikroklimatické podmínky zajistil starým stavbám sounáležitost s okolím. Technologie nás této nutnosti zbavila.“ (DAY, 2004)

Venkovský prostor se vyvíjel kontinuálně v čase. To, o čem řada lidí mluví jako o přerušení přirozeného vývoje na českém venkově, může být do jisté míry způsobeno celkovou globalizací západní společnosti. Venkov byl venkovem díky své lokálnosti. Dnes je situace složitější díky mnohonásobně větší migraci obyvatel. Když člověk nežije dlouhou dobu na jednom místě, aniž by se z něj hnul sotva na pár kroků, vytěsňuje tak dřívější zakořeněnost a proměňuje charakter svého životního prostředí jiným způsobem, než byl zvyklý doposud. BLAŽEK (1998) je toho názoru, že když se člověk na danou problematiku zadívá z praktického hlediska, pak se dá říct, že na venkově se tvořilo tak, aby to nejdříve fungovalo, a až následně se uvažovalo o tom, jak to vypadá. A praktické zkušenosti se přenášely v čase, z generace na generaci, kontinuálně. Vystihuje to CÍLEK (2005), když cituje starého sedláka: „Něco jsem se naučil od tatíčka, něco od koně.“ Abychom neztratili svou krajinu, je nutné znovu navázat na zděděné tradice.

1. Ach syn - ku, syn - ku, do - ma - li jsi?

Ach syn - ku, syn - ku, do - ma - li jsi, ta - tí - ček se ptá,

o - ral - li jsi, ta - tí - ček se ptá, o - ral - li jsi.

2. Oral jsem, oral, ale málo.:]
[: Kolečko se mi polámalo.:]

3. Když se ti zlámalo, dej ho spravit.:]
[: Nauč se synečku hospodařit.:]

Obr. č. 3. / Ach, synku synku - česká lidová píseň z Berounska

5.1.4. STRUČNÝ VÝVOJ ČESKÉ KRAJINY OD 13. STOLETÍ

(Převzato od CÍLKA, 2005 a SÝKORY, 2002)

13. - 15. století: Kolonizace posledních lesních celků v podhorských oblastech.

16. - 18. století: Na venkově jsou vodní mlýny a pily, sušárny na ovoce, pazdery lnu, pekárny. Pro časové signály a varování před požáry se budují zvonice, některé byly součástí hřbitovů. Přibývá lávek a mostů přes vodní toky. Okolo silnic jsou vysazovány ovocné a okrasné stromy. Dochází k mohutnému rozvoji průmyslu a velkému ničení lesů, původní smíšené lesy se mění na smrkové a borovicové monokultury.

19. století: Roste populace, je vyvíjen obrovský tlak na zemědělskou krajinu, začínají se využívat průmyslová hnojiva a pěstovat jetel. Krajina je na mnoha místech holá, spasená kozami. Na konci 19. století se začíná projevovat zájem o lidové stavitelství jako o nenahraditelné dědictví o kultuře předků. V krajině jsou více využívány přírodní zdroje, takže součástí krajiny se stávají například kamenolomy.

Do roku 1950: Růst měst, začíná vznikat příměstská krajina s průmyslovými a skladovacími objekty. Probíhá řízené lesní hospodářství a pokračuje tradiční využívání krajiny a na venkově zdomácněly nové typy staveb potravinářského průmyslu, jako jsou obilní sklady a sila, mlýny a pekárny, škrobárny, sladovny, cikorkárny, lihovary a pivovary, rafinerie olejů, zpracovny lnu a konopí, sušárny plodin a bramborárny.

1950 - 1990: Po roce 1948 začala radiální proměna venkova. Měnila se sídelní struktura, dům hromadně pronikal do volné krajiny a podléhal městskému vzoru. Byly prosazovány typové projekty, které měly naplnit představu o odstranění rozdílu mezi městem a venkovem. Přestože první poválečné představy o funkci venkovského prostoru vycházely z předválečného stavu, v němž převažovalo zemědělství, zvláště ze soukromých hospodářství do 15 ha, brzy byly přijaty zákony umožňující vyvlastňování pozemků. Začala být zakládána zemědělská družstva (JZD) a státní statky (ČSSS) a docházelo ke zvětšování polí na široké lány a rozorávání mezí a tím i zánik značné části polních cest a rozptýlené zeleně. Rozloha orné půdy se zvětšovala

na úkor zatravněných ploch, mnohem více tak docházelo k erozi a svrchní vrstvy ornice byly splachovány do vodotečí. Intenzivní hnojení průmyslovými hnojivy mělo nahradit úbytek živin v půdě, což mělo za následek kontaminaci toků i studní. Začínal se projevovat problém se skladováním odpadků v krajině. Začaly vznikat chatové výstavby na venkově jako typ sekundárního bydlení o víkendech a dovolených.

Po roce 1990: Urbanizované zóny kolem měst rostou, venkov se spíše vylidňuje a ubývají pracovní místa na venkově. Velké zemědělské organizace zanikají nebo se rozpadají na menší útvary. V některých obcích se začalo mohutně stavět. Budují se rozlehlá satelitní sídliště a vznikají obchodní a skladové areály podél důležitých komunikací. Automobilový provoz způsobuje hrozbou kontaminaci krajiny. Blahobyt ohrožuje krajinu víc než bída. Přístupuje se k postupnému vyčišťování řek a menších sídel, ale krajina stále stojí na okraji společenského zájmu.

Na přelomu 20. století je venkov zrcadlem nevyřešených problémů, které se vztahují k nedávné minulosti. Charakter využívání krajiny, urbanismu a architektury dvacátého století shrnuje CÍLEK (2005) do jednoho pojmu, jakéhosi primitivního neofunkcionalismu, který je podle něj založen na pravouhlých říčních tocích, zaoraných obrovských polích, plochých střechách a jednoduchých, ale často nelidských geometrických tvarech.

5.1.5. KRAJINNÝ RÁZ A JEHO OCHRANA

„Definovat, co to přesně je krajinný ráz je věc ošemetná. někdy na to nestačí stohy papíru. každý úřad, který o věcech krajiny rozhoduje, by proto mohl na částečný úvazek zaměstnat básníka. Kdyby byl nadaný, svedl by to na pár řádcích.“ (ŠÍŠKA, 2011)

Krajinný ráz je složitý pojem, který je těžko uchopitelný. Zdá se, že je obtížné stanovit jasné jednotné požadavky na využívání území, které budou přehledné a jasné a budou platit pro větší územní celky. Situace se tak zdá být značně nepřehledná. Řešením by mohlo být zavedení mezioborové organizace či platformy, která by měla řešit nejen ochranu krajinného rázu, ale konkrétní problémy konkrétních území. Možnosti takového

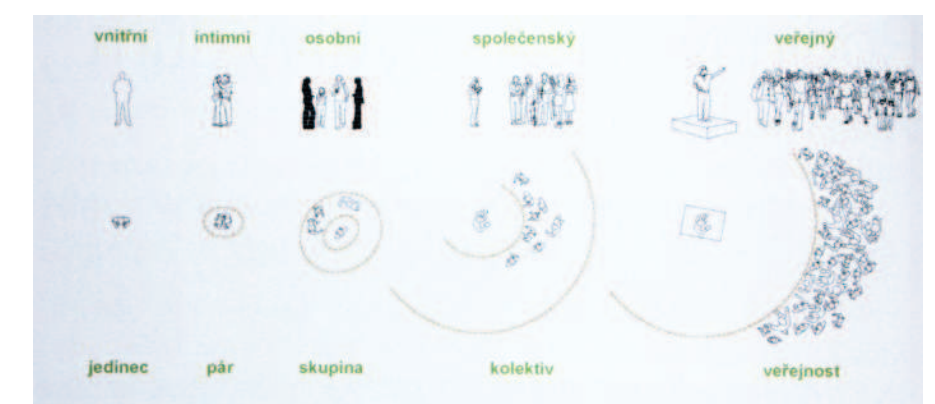
řešení jsou blíže popsány v kapitole 5.4 Plánování venkova.

5.2. SPOLEČENSTVÍ NA VENKOVĚ

CÍLEK (2005) je toho názoru, že životní styl, demografický tlak i malý počet lidí, kteří jsou přímo na krajině závislí, vedou k tomu, že lidé ztrácejí o svou krajinu zájem, takže celé krajinné prvky pak degradují.

BAŠE (2002) uvádí, že na venkově v roce 2002 žila asi čtvrtina populace ČR. Mnoho autorů se shoduje, že řešením problémů na venkově by mohly být snahy o zapojení populace žijící na venkově do procesu plánování. Také místní iniciativy jsou pro rozvoj oblastí velmi důležité. CÍLEK (2005) dále uvádí, že místní komunita by měla dbát na tvorbu kvalitního územního plánu a bránit nesmyslnému rozšiřování sídel do krajiny. Lidé, kteří žijí v hezké krajině, mají často chuť ji dále zlepšovat. Zejména pro místní obyvatele je důležitý pocit sounáležitosti s místem, aby mohl být upevněn vztah ke krajině. CÍLEK (2005) vysvětluje, že to, proč lidé s oblibou sledují linii obzoru z vrcholů kopců navozuje pocit identity: *„tady jsem, to je můj kraj, sem patřím“*. Švýcarský architekt Gion A. CAMINADA (2014), který se dlouhodobě věnuje rozvoji své rodné vesnice prohlásil, že nejde jen o identitu konkrétních míst, ale zejména o to, jak se buduje. *„Identita vzniká z rozdílů - a to, co je na určitém místě jiné než na všech ostatních, to je identita.“* (PLESKOT, 2014)

Podle PERLÍNA et al. (2013) je pro úspěšný rozvoj venkova důležitá spolupráce veřejné správy, podnikatelského sektoru a neziskového sektoru.

Obr. č. 4. / Hierarchie sociálních vztahů a jejich prostorového obrazu podle principu Edwarda T. Halla

5.3. UDRŽITELNÝ ROZVOJ VENKOVA

REGULAČNÍ PLÁN?

Udržitelný rozvoj (nejen) venkova by měl zajišťovat územní plán v kombinaci s regulačním plánem.

Pro udržitelné plánování prostoru je nutné nejprve analyzovat nejdůležitější problémy, kterým je potřeba se věnovat a určit si jejich priority. BLAŽEK (1998) poznamenává, že práce bez vstupního problému je prázdné dílo (*opus mortuum*), a vysvětluje, že nejprve je nutné začít se o problém zajímat, a následně je potřeba jej identifikovat. Až pak by měla proběhnout diskuse problému, a nakonec by se měl problém řešit. PEŠKOVÁ (2013) vyzdvihuje přestavbu historického jádra vesnice a zamezení další expanzi zástavby do krajiny, které považuje za první krok k udržení energetické efektivity sídla. Zároveň upozorňuje na to, že architekt urbanista by měl být schopen reagovat na parcelační stopu a zasazení sídla do svého okolí.

V trvale udržitelném rozvoji venkova vidí budoucnost řada autorů. Udržitelný rozvoj je nakonec také předmětem Evropské úmluvy o krajině. Konkrétněji jde podle URBÁŠKOVÉ (2005) o možnosti šetřit energii urbanistickými prostředky. Je potřeba uvažovat o propojení sídla s krajinou, tedy o topografii, směru větru, uspořádání budov v prostoru a jejich orientaci vůči světovým stranám, jejich tvar, objem a povrch. BLAŽEK (1998) vidí význam v důsledné ochraně zemědělské půdy, promyšleném systému veřejných prostorů a koncepci vzájemného propojení biotopů. V dnešní době je důležité přemýšlet také nad logikou místní dopravy. Tyto tendence lze pozorovat již v minulosti. Také CÍLEK (2005) uvádí, že udržitelnost prostředí úzce souvisí s pamětí krajiny. Například BLAŽEK (1998) uvádí období baroka, kdy se stavělo tak, aby orientace budov v krajině byla co nejvíce energeticky úsporná. Také upozorňuje na důslednou recyklaci zemědělských produktů ve stejném období.

„Stejně jako se naše domovy zaplnily věcmi a nábytkem, zaplnila se naše krajina různými kůlnami, garážemi a přístavbami, jež vesměs obsahují polyfunkční harampádí. Něco podobného platí o automobilech - nejenom znečišťují prostředí, ale hlavně zabírají místo pro lidi nebo pro stromy. Zatím se můžeme bránit rozvojem veřejné dopravy a regulací automobilového provozu.“ CÍLEK (2005) takto popisuje zanášení krajiny vším, co je k dostání.

Často diskutovaným tématem je problém suburbanizace, který se venkovskému prostředí vůbec nevyhýbá. Je proto potřeba důsledně regulovat a dbát na správné začlenění ploch pro novou zástavbu v sídlech. O něco méně pozornosti je věnováno rozvoji automobilové dopravy, která má velký vliv na podobu a zdraví krajiny.

Proto je nutné do územního a regulačního plánu zakomponovat úvahy o ochraně krajinného rázu regionů komplexně. Žádný pozemek by neměl zůstat bez určení funkce. V návrhu na budoucí uspořádání vesnice usilujeme o vytvoření funkčních zón, ve kterých by se soustředily objekty podobných funkcí (např. občanská vybavenost, bydlení, zemědělství, průmysl, obchodní sklady, čističky odpadních vod). (SÝKORA, 2002)

Zároveň je více než potřeba dbát na to, aby územní plánování probíhalo v souladu s potřebami obyvatel. Tady se často naráží na neznalost a nezájem obyvatel o územní plán.

Na negativní změnu se přijde až při její realizaci nebo v době, kdy už je zakreslena do územního plánu. Pravděpodobně je tento problém pozůstatkem nedávné minulosti států střední a východní Evropy, které prožily dogmatický přístup socialistického zřízení a je dán jakýmsi posttraumatickým stavem generací. Potomci těchto obyvatel byli částečně v tomto duchu ještě vychovávaní. Na druhou stranu, místní samosprávy často nenabízejí místním obyvatelům mnoho možností, jak se podílet na územním plánování. Podle ústního sdělení Jany PNIOKOVÉ (Oddělení ochrany přírody a krajiny CHKO Beskydy, 2015) jsou územní plány sice vyvěšeny veřejně na stránkách obcí, ale často se stává, že jsou schvalovány četné změny v územním plánu v průběhu jeho platnosti. To přispívá k nepřehlednosti situace, takže běžný obyvatel se začne snadno ztrácet. Důraz by tak měl být kladen zejména na vzdělávání obyvatel, aby měli jasno v tom, kdy a jak se mohou zapojit do procesu plánování a jaké mohou být důsledky jejich neúčasti. To je ale větší systematický zásah, který není možné obsáhnout v této diplomové práci.

Obr. č. 5. / Pohled na největší město na světě - Mexico city. Dystopie?

5.4. PLÁNOVÁNÍ VENKOVA

Může se zdát, že vývoj venkovského prostředí probíhal odjakživa více méně intuitivně podle konkrétních požadavků na funkci toho kterého místa. V ideálním pojetí byl venkov vždy zejména funkčním prostorem, jehož uspořádání se opíralo zejména o praktické požadavky na využití území.

Každý plánovací proces by měl být založen na demokratických zásadách a v prostředí vyspělého státu by měl být samozřejmostí. To znamená, že zapojení veřejnosti do plánovacího procesu by mělo být jedním z podmínek. BLAŽEK (1998) si pro potřeby plánování rozdělil společnost na uzavřenou a otevřenou. Uzavřená společnost se vyznačuje tím, že se expertní znalosti utajují, případně s rizikem vyzrají, zatímco v otevřené společnosti probíhají snahy o to, aby se expertní znalosti co nejvíce šířily. Zdá se, že jsme se snad konečně vydali na cestu k otevřené společnosti. Blažkovy úvahy o šíření expertních znalostí odpovídají současným snahám o změny v procesu územního plánování, které byly nastartovány v devadesátých letech. Například URBÁŠKOVÁ (2005) uvádí, že tehdy se změnila úloha územního plánování, kdy stát přestal být jediným realizátorem koncepce společného zájmu. Na druhou stranu je toho názoru, že pro neodbornou veřejnost je proces územního plánování často nečitelný. Proto si lidé územního plánu příliš nevšímají. Mnoho autorů se shodne na tom, že základem pro funkční územní plán je jeho srozumitelnost a zapojení místních obyvatel do plánovacího procesu. BLAŽEK (1998) navrhuje herní postupy, na kterých by se měl tento proces zakládat. Zároveň je potřeba se vyvarovat velkého množství nových vyhlášek, a soustředit se raději na kladné motivování obyvatel.

PROČ PLÁNOVAT VENKOV?

Velkým argumentem, který odpovídá na výše položenou otázku je současný trend rozšiřování zástavby do krajiny, tzv. suburbanizační proces, jehož podstata je vysvětlena v předchozí kapitole, ale důvodů pro cílené plánování venkovského prostředí je mnoho. Nezanedbatelnou složkou a zároveň diskutovaným problémem současného venkova je i ekonomičnost tohoto prostředí a zejména dostupnost

pracovních příležitostí a občanské vybavenosti. KOHOUT (2014) vidí velký potenciál v rozvoji domácích kanceláří a malých výrobních provozoven a dílen. Na druhou stranu, autorka této práce je toho názoru, že je žádoucí propojení ploch s podobnou funkcí a oddělení bydlení od pracovního prostředí, proto by na místech, kde už takový prostor částečně existuje, mohla být zvolena cesta sdružování obchodně-pracovně-samosprávních funkcí. Tato myšlenka bude demonstrována v návrhové části. Také téma veřejných prostorů na venkově je dlouhou dobu zanedbáváno a se změnou způsobu života venkovského obyvatelstva vyvstává potřeba mít takový prostor na vesnici, který bude určen k setkávání a pro aktivity místní komunity, tedy bude společný.

Venkov není unifikované prostředí. V každé zemi i v každém kraji má svá určitá specifika a nemusí být žádoucí přenášet slepě nějaký systém z jedné země do druhé. Přesto je patrné, že některé země, které jsou na západ od České republiky přijaly v minulosti taková opatření, která jim umožňují lepší zachování hodnot svého venkova a jeho udržitelnější rozvoj a tato opatření by mohla sloužit jako východiska pro změnu systému v České republice. Pro dosažení cílů udržitelného rozvoje je dobré se inspirovat systematickými opatřeními, která jsou rozvíjena v některých okolních státech, např. v Německu nebo Rakousku, která vedou mimo jiné ke snižování záboru zemědělské půdy a ke zlepšení retenčních vlastností krajiny sídla. Dobré odtokové poměry by se měly stát jedním z velkých témat plánování venkova, protože správné nastavení podílu propustných a nepropustných ploch zejména ve výše položených sídlech může významně ovlivnit vodní režim v krajině ve větším měřítku. Objevují se alternativní způsoby čištění odpadních vod jako jsou kořenové čistírny

Obr. č. 6. / Kořenová čistírna odpadních vod ve Spáleném Poříčí

odpadních vod.

Podle Bořivoje Šarapatky se v sousedním Německu podařilo snížit zábor zemědělské půdy téměř o polovinu, z původních 55 ha na 30 ha za den. Ve Velké Británii zase probíhá cílená snaha o to, aby 60% veškeré nové výstavby probíhalo na místě současných ploch brownfields. (ADÁMKOVÁ, 2015)

Také CÍLEK (2005) se vyjadřuje, že potřebujeme územní plánování podobné těm, jako mají v Rakousku, Švýcarsku, Anglii či Slovinsku, protože tamější systémy nutí investory umísťovat své projekty k přestavbám na již zastavěných plochách a pomáhají tak lépe chránit ráz krajiny. CÍLEK (2005) dále uvádí rakouský *Landesgesetzblatt für Oberösterreich* (Hornorakouský

Obr. č. 7. / Záběr zemědělské půdy v ČR, Průmyslová zóna Zděbrady

zákon obrazu sídel), který by mohl sloužit jako východisko pro naše venkovské prostředí.

JAK PLÁNOVAT VENKOV?

Venkovské prostředí není unifikované a proto není možné přistupovat ke každému území jednotně. Přílišná univerzalizace postupu plánování vesnice by vedla právě k unifikaci. KOHOUT (2014) popisuje takový přístup k plánování prostředí, který umožňuje rovnováhu mezi vytvářením typů objektů na venkově a jejich variováním tak, aby byla zajištěna dostatečná diverzita prostředí. Podle něj by jednoduché prvky prostředí měly být nějakým způsobem typem. Zároveň je potřeba, aby byly

v dostatečné míře přizpůsobeny okolnostem, takže se do jisté míry stanou zároveň i atypem. V opačném případě by prostředí postrádalo charakter a autenticitu.

Zajímavým podnětem je SKÁLŮV (2004) námět vytvoření pozice nezávislého architekta, který by schvaloval návrhy pro několik sídel. URBÁŠKOVÁ (2005) zároveň vidí celky Euroregionů jako možné celky, které by mohly sdružovat oblasti s podobným charakterem. Nabízí se možnost vytvoření architektonického úřadu, na základě této sítě. Takový úřad by měl na starost plánování obcí a vzdělávací činnost. Je potřeba zdůraznit demokratický přístup k plánování venkova. Aby mohlo během plánování dojít ke zohlednění širokého spektra potřeb v území, je nutné, aby práce probíhala mezi odborníky napříč různými obory. Ideální model plánování vesnic by tak mohl probíhat na základě vytvoření odborné organizace, ve které by na takovou spolupráci byl dostatečný prostor. Taková idea je u nás v ČR již rozvíjena architektem Janem Trejbalem.

Trejbal se věnuje myšlence středověkého lokátora, který je charakterizován jako postava, která byla pověřena lokací, tedy založením vsi nebo města. Z podstaty postavy lokátora vznikla mezioborová platforma *Neolokator**, která by měla suplovat funkci lokátora. Součástí užšího týmu *Neolokator** je krajinný architekt, historik, geolog, urbanista, architekt, antropolog, sociolog a facilitátor. Jejich práce tak vychází z konkrétních charakteristik řešených území a spolupracují s místními samosprávami a samotnými obyvateli. (TREJBAL, 2012)

Obr. č. 8. / Středověký lokátor se svým pánem (donátorem)

5.5. MĚSTO - VESNICE - KRAJINA

Slovo urbanismus je odvozeno od slova *urban* - městský. Plánujeme-li venkovské sídlo, je to *ruralismus*? V Americe se tento termín v souvislosti s plánováním vesnic začíná objevovat. Ale v dnešní době se rozdíl mezi městem a venkovem začínají stírat (pokud se už nesetřely).

„Venkov a město nejsou protikladné dobro a zlo, ale jsou možnostmi volby pro různé lidské typy, pro různé generace a talenty. Ošidit lidstvo o tuto možnost volby znamená mimo jiné ublížit velkému okruhu lidských nadání. Venkov potřebuje selský rozum v každodenním životě.“ (CÍLEK, 2005)

CÍLEK (2005) dále mluví o tom, že problémům ve městech se dá předcházet tak, že budeme investovat do důstojného a atraktivního života na vesnici. Naznačuje rozdíl mezi městem a venkovem: *Zatímco „město je rychlé a chaotické, má památky a dějiny. Venkov je pomalejší a je víc součástí krajiny. Městské památky se dají obnovit, ale obnova venkova není návrat k nějakému datu, ale k základnímu principu bytí venkova, a tím je neustálé obnovování sebe sama. Duch venkova nepřezíje tím, že se stane památkou udržovanou pro návštěvníky z města.“*

BLAŽEK (1998) říká, že venkov by si měl najít vlastní cestu, nezávisle na městě. Zároveň si všímá, že existuje západní verze totalitarismu vůči venkovu, kterou popisuje jako smířlivý postoj k urbánní struktuře zvané megalopolis. Znamená to, že venkov vlastně mizí a je nahrazován ostrůvky divoké přírody, které jsou výjimečným přerušением souvislé sítě měst a zároveň jsou turistickými atrakcemi. Jde vlastně o střídající se rozlehlé plochy polopouští s úzkými zelenými pásmy.

Venkov má k přírodě blíže. Přímě vstupuje do krajiny, která je dnes fragmentována do malých celků. Přestože to zajišťuje vyšší druhovou rozmanitost, celý systém je mnohem méně stabilní a zranitelnější. Tedy přichází o svou schopnost ovlivňovat své okolí a hůře se vyrovnává se změnami, než kdyby se jednalo o velký stabilní les, který tady byl předtím. (CÍLEK, 2005)

Taková je ideální představa vztahu města, vesnice a krajiny. Jinými slovy by se dalo říct, že se jedná o vztah města, zahradního předměstí, vesnice a krajiny. Dnešní podoba obytného prostředí se od této ideální představy velmi často liší. Na místo ideálu

nastupuje dnes tolik omílaný termín, *suburbanizace*.

Vesnice, které jsou v přímém spojení s rozvíjejícím se městem jsou ohroženy nejvíce. Proto je dobré dbát na správné propojení venkovského prostředí s tím městským. Vytvořením dobře řešeného předměstí by se dal vyřešit problém zahlcování venkova, který je způsoben migrací obyvatel z měst na venkov za snem o vlastním bydlení. Dobře řešený okraj města, který by měl sloužit jako předměstí, by měl mít vymezené hranice, adekvátně řešený veřejný prostor, dostatek občanské vybavenosti a také by měl obsahovat dostatek zeleně. Měl by být zahradním předměstím.

Zároveň je potřeba dbát i na okraj venkovského sídla, který zvolna přechází do volné krajiny. Často se z něj stávají periferie, kam je možné umístit areály, které se těžko umístit jinam a které nechceme vidat, aniž by se dbalo na správné zapojení těchto objektů do krajiny. URBÁŠKOVÁ (2005) uvádí, že je potřeba zdůraznit ty prvky krajiny, které se jeví jako dominantní, topografické zvláštnosti a vodní toky ponechat v co možná nejvíce přirozeném stavu. Dále je potřeba zdůraznit hlavní vstupní body sídla vegetačními prvky, alejemi. Podpořit hranici vesnice vegetací. Rozdělit rozlehlé plochy zemědělské půdy vegetací. Přínosem je nalezení vhodné vycházkové trasy pro místní obyvatele, podpořit vyhlídková místa, použít stromy na místech, která budou sloužit pro oddech.

Obr. č. 9. / Hollókő, malá vesnice v Maďarsku (UNESCO), ideální zapojení do krajiny

5.6. VODNÍ REŽIM VE VENKOVSKÉ KRAJINĚ

V poslední době se začal objevovat vliv přílišné regulace vodních toků a stále častějšími povodněmi. „Ve vodohospodářsky pokročilých zemích Evropy začalo být pocítováno, že rozsah technických úprav potoků a řek přesahuje únosnou míru a přináší značná negativa – zrychlování a koncentraci povodňových vln, vyšší vysušování krajiny v obdobích sucha a rozsáhlou devastaci přírodních prvků krajiny, vázaných na vodu. Další brutální napřimování a dláždění koryt začínalo působit i vodohospodářům rozpaky.“ (JUST, 2015))

Obr. č. 10. / Ukázka regulace malého vodního toku.

Obr. č. 11. / Koryto malého vodního toku v přirozeném stavu, v pozadí most pro cyklisty a nalevo sad, park Groot Schijn v Antwerpách v Belgii.

5.7. PROSTOR VESNICE

„Zatímco u budov bývá často zregulováno všechno do poslední střešní tašky, nebo okapu, tak veřejnému prostoru, prázdnu mezi domy, příliš pozornosti věnováno není. Proto jsme udělali několik pravidel; vesnice musí být prostupná a nesmějí vznikat nové bariéry, vše musí být velmi plynulé.“ (CAMINADA, 2014)

SKÁLA (2004) je toho názoru, že prostor vesnice se dá rozdělit na několik vzájemně odlišných částí a ke všem je potřeba přistupovat rozdílně. První rozdělení by mohlo spočívat ve vyčlenění prostoru veřejného od prostoru soukromého. Společným se rozumí prostor, kde by se lidé mohli potkávat, ve městě by byl tento prostor označen za veřejný. Soukromý prostor patří každému zvlášť. Oba tyto prostory tvoří identitu vesnice.

Josef PLESKOT (2013) rozhovoru pro Český rozhlas řekl, že „můžeme tisíckrát hlásat, že chceme proměnit veřejný prostor, ale když energie mezi soukromým a veřejným není sdílená, je to marné.“

Z uvedeného vyplývá, že ani veřejný ani soukromý prostor neexistuje sám osobě a není samostatnou entitou. Naopak je potřeba mezi nimi nalézt rovnováhu, protože oba prostory se navzájem prolínají. Kde končí soukromý a začíná společný? Určit hranici je obtížné. Zvlášť ve vesnici s roztroušeným charakterem osídlení. Je tou hranicí soukromé vlastnictví? Tedy to, co patří státu je společné a to ostatní je soukromé? CÍLEK (2005) prohlašuje, že „země patří bohu, ale úroda člověku“. Také uvádí, že v současné době se nacházíme v krajní poloze, kterou je přehnaná ochrana soukromého vlastnictví, protože za předešlého režimu se kladl důraz na ochranu socialistického vlastnictví. A my, stejně jako většina ostatních postkomunistických zemí, jsme se ještě docela nenaučili rozlišovat mezi společným a soukromým.

SPOLEČNÝ PROSTOR

„Urbanistická struktura historického jádra českých vesnic byla založena na úzkém vztahu člověka a obdělávané půdy. Od 19. století je však tato vazba uvolňována. Mění se společnost a s ní i

její potřeby. To vše graduje zejména ve druhé polovině 20. století, kdy je vlivem společensko-politických změn a nezadržitelného technicko-technologického pokroku opouštěn tradiční způsob zemědělství.“ (PEŠKOVÁ, 2013)

Když se řekne veřejný nebo společný prostor na vesnici, myslí se tím většinou návěs. Tady se ale zapomíná, že není nevyvratitelným pravidlem, aby v každé vesnici byla návěs. Některé vesnice ji přirozeně nemají. Proto pro potřeby této diplomové práce bylo vytvořeno rozdělení společenských částí vesnice na velká sociální centra (návsi a plochy, kde se soustředí nejvíce komunitních aktivit a objektů občanské vybavenosti) a malá sociální centra (autobusové zastávky, prostory kolem fotbalových hřišť, zaniklé historicky významné plochy na vesnici apod.), pro která by měla platit podobná pravidla, jako pro návsi, protože slouží zejména jako místa k setkávání. Zvlášť autobusové zastávky jsou často velmi podceňované vesnické prostory sloužící k sociálním aktivitám. Také BLAŽEK (2004) vystihuje jejich význam, když přirovnává autobusové čekárny na venkově k městským kavárnám, kde se scházejí venkovští intelektuálové. Podle PLICKY et PLOSE (2013) je důležité také komunitní zázemí venkovského obchodu, který v mnohém může nahradit i hospodu. VÁLKA (2011) uvádí, že pro život vesnice byly dříve nepostradatelné mlýn a kovárna, a v horských oblastech pak pazderny a sušírny lnu, popř. sušírny ovoce a lisovny.

Veřejné prostory slouží primárně k setkávání lidí. A na venkově je tato funkce veřejných prostorů ještě důležitější než ve městě, i když je často opomíjena. Dobrým příkladem je projekt úpravy *Nečinské návsi*, který byl řešen architektem Alešem Burianem ve spolupráci s místními. „Zeptali jsme se dětí z družiny v Nečíní, co dělají na návsi, když tu denně čekají na příjezdy autobusů: Sedím a čekám - koukám - hraju si s pejskem - povídáme si - hraje si kolo, kolo mlýnský - na schovku - smějeme se - lížu zmrzlinu - čtu si na lavičce - běháme - skákáme - pereme se - hraje na honěnou - procházíme se - mávám na Marka - hraje si s kočíčkou - mlsáme - kreslím si na lavičce - krademe si čepice - prohlížím si plakáty - děláme si naschvály - jíme - honíme se kolem lavičky - lezeme na lavičce - vyměňujeme si karty - čuráme - máváme na sebe.“ (Cesty venkova, 2015)

Podstatným nedostatkem těch prostorů na vesnici, kde má docházet k setkávání lidí, je nedostatek stromů a jiných vegetačních prvků. Mnohdy jsou na návších i jinde vysazovány

jehličnaté stromy a druhy, které svým habitem neodpovídají rázu krajiny. SKÁLA (2004) si dále všímá toho, že jehličnany jsou často zavětveny až k zemi a zakrývají tak průhled do urbanistického prostoru. Vhodné vegetační prvky v centrálních částech venkovského sídla nemají jen estetickou funkci, ale jsou součástí ekologické stability krajiny a přispívají k vytváření příznivého mikroklimatu. Mělo být samozřejmé, že v prostorech, které slouží pro setkávání lidí na venkově, silně platí vztah člověk-strom. Zatímco vztah člověk-auto ve veřejném prostoru neexistuje. CÍLEK (2005) to vidí takto: „Na návsi musí být strom. Kde bude strom, budou i lidé. Návsi nelze ucpat auty. Protože ty berou kus života. lidé jsou tam, kde jsou jiní lidé.“

Obr. č. 14. / Projekt Kateřiny Šedé, Bedřichovice nad Temží. Novodobé tradice?

Obr. č. 17. / Farmářské trhy na parkovišti autobusů v Českých Budějovicích.

Obr. č. 12. / Plovárenský mobiliář městské plovárny v Plzni na plovoucích molech, součástí projektu MAK (Mobilní arch. kancelář) 2014, vytvořen s místními.

Obr. č. 15. / *Vrána k vráně sedá. Lidé jsou tam, kde jsou jiní lidé.*

Obr. č. 18. / Návrh jedné ze sedmi autobusových zastávek v rakouské vesnici Krumbach. Projekt by měl být realizován.

Obr. č. 13. / Část historického parku Babur v Kábulu v Afghánistánu po rekonstrukci slouží jako prostor pro setkání pod stromy.

Obr. č. 16. / Český venkovský masopust v roce 1972.

Obr. č. 19. / Společenská akce v revitalizovaném náměstíčku v Dobříni v roce 2009, přenosný mobiliář.

Obr. č. 20. / Prostor švýcarské alpské vesnice Vrin, rodné vesnice architekta Giona A. Caminady, který na ní celoživotně pracuje. Bez plotů.

Obr. č. 23. / Pohled na tradiční německou návěs.

Obr. č. 26. / Realizace revitalizace návsi v Braškově z roku 2009.

Obr. č. 21. / Autobusová zastávka v centru obce Valdek. V roce 2008 proběhla její rekonstrukce.

Obr. č. 24. / Tradiční česká návěs. Božec.

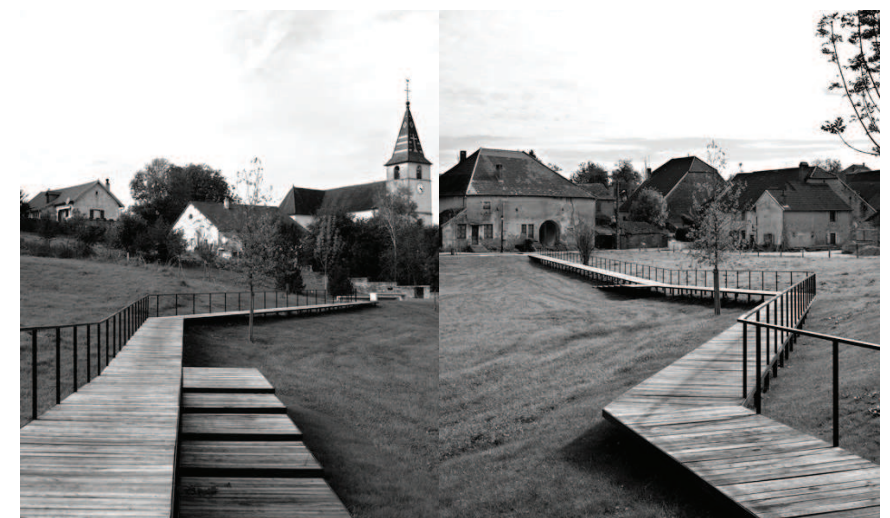
Obr. č. 27. / Obnovená památkově chráněná návěs ve čtvrti Kotěrov v Plzni.

Obr. č. 22. / Pohled na část nové návsi v Dolním městě, která byla dokončena v roce 2006

Obr. č. 25. / Veřejný prostor francouzské vesnice Norges-la-Ville v Dijonu. Výsledek projektu z roku 2013.

Obr. č. 28. / Realizace revitalizace venkovského prostoru ve francouzské vesnici Sermange z roku 2007.

Obr. č. 29. / Návrh venkovského prostoru v městečku Gentofte v Dánsku. Je součástí plánu většího územního celku. Pracuje s komunitními myšlenkami.

Obr. č. 30. / Veřejné prostranství, součást návrhu *Zelené obytné krajiny* Martina Rajniše, který by měl vzniknout mezi obcemi Kounice a Vykáň u Prahy.

Obr. č. 31. / Studentský projekt FUA TUL Objekty pro komunitu obce Rádlo z roku 2013.

SOUKROMÝ PROSTOR

„...ale oni by si to klidně udělali jinak, kdyby jim někdo řekl jak jinak...“ Zní věta Adama WLAZELA (2013) jednoho ze dvou potulných architektů v jednom z dílů dokumentárního cyklu České televize *Náš venkov*.

Otázka ovlivňování soukromého prostoru na venkově je problematická. Řada odborníků se v souvislosti s podobou a rozmanitostí soukromého prostoru na venkově vyjadřuje negativně.

Není pochybovat o tom, že současnou venkovskou zástavbu tvoří zejména formy individuálního bydlení. Podle KOHOUTA (2014) se za nejsilněji vnímané kvalitativní znaky takového bydlení považují samostatný vstup a venkovní prostor se soukromou zahradou v kontaktu s terénem. Venkovské prostředí je do značné míry ovlivňováno těmito individualitami obytných domů a jejich okolí. Ovlivňování podoby tohoto prostoru je problematické a hraničí s otázkami etiky. Můžeme dnes někomu vnučovat, jak má správně vypadat prostor, ve kterém chce žít? Přitom odtržení od tradičního způsobu života, liberalizace společnosti a snadná dostupnost konstrukcí a materiálů, které nepocházejí z lokálních zdrojů umožňují velkou rozmanitost tvarů a podob. To vede k roztříštěnosti architektury venkovského prostředí. Lze proto uvažovat o možnostech regulace zástavby tak, aby více navazovala na kontinuum dlouhodobého charakteru sídla a přitom skýtala komfort, který vyžaduje současný způsob

života. Řešením by mohlo být vypracování doporučujících pravidel přestaveb a možností zapojení staveb do krajiny, které by se opíraly o místní charakteristiky v území. Tyto informace by měly být snadno dostupné obyvatelům konkrétních oblastí a měly by být pravidelně vysvětlovány a diskutovány na setkáních architektů, členů místních samospráv a místních obyvatel. Dokladem o tom, že komunikace na této úrovni je možná je projekt potulných architektů, o kterém je výše zmíněný dokument.

Postavit dům, zasadit strom, zplodit dítě.

V některých pramenech se můžeme dočíst, že v minulosti byli lidé více navázáni na duchovní život a dnes tuto vazbu ztratili a to se následně projevuje také na prostředí, které je lidmi vytvářeno. Snad je tato zidealizovaná představa o starých časech přehnaná, na druhou stranu propojení dům - rodina - strom skýtá možnost pracovat na obnovení, či někde vzniku staronových zvyků. Zdá se, že zasazení stromu za člena rodiny (např. při narození) u vlastního domu, je silnou myšlenkou.

Obr. č. 32. / Skupina lidových staveb z horského prostředí u Vsetína z 18. století a propojení zástavby se stromy.

Obr. č. 33. / Nová stavba individuálního bydlení v podhůří Beskyd (v modelovém území pro návrhovou část). Konverze tradiční tvarů a materiálů.

5.8. ŘEŠENÍ PROBLÉMU SUBURBANIZACE NA VENKOVĚ

Proces suburbanizace venkovského prostředí začíná být značným problémem. Městské obyvatelstvo se stěhuje na venkov, nejlépe do míst, která mají dobrou dostupnost do měst a zároveň jsou obklopeny kvalitním prostředím s čistým vzduchem a volnou krajinou. Z těchto lidí se stávají novousedlíci, kteří s sebou přinášejí městský způsob života. Na vesnici přespávají, ale větší část dne tráví ve městě, kde pracují, nakupují a uplatňují většinu svých potřeb. Ve svém novém prostředí nemají kořeny a jen těžko se začleňují mezi starousedlíky. Vzniká suburbium. V dokumentu *Hledání venkovského charakteru obcí* se Vladimír Sitta vyjadřuje o suburbii jako o něčem, co nefunguje, co je anonymní a je opakem komunitního. (Cesty venkova, 2015)

KOHOUT (2014) popisuje původ vzniku tohoto jevu na venkově. Na přelomu 19. století vzniká v Británii *Howardův koncept zahradního města* a šíří se Evropou. Základní myšlenkou je koncept přenesení bytové jednotky za hranice města a vzniká tak nový typ prostředí, který se opírá o typ individuálního domu se zahradou. Do 60. let 20. století docházelo k rychlému růstu měst a od 70. let nastupuje suburbanizační proces a během něj se počet obyvatel ve městech začíná snižovat, rádius se zvětšuje a dochází k rozvoji automobilismu. Místo uceleného předměstí na principu zahradního města, se nafukují vesnice a vzniká kobercová zástavba. V 90. letech u nás suburbanizace masivně expanduje. Motivace pro upřednostnění individuálního bydlení před ostatními formami bydlení jsou podle KOHOUTA (2014) „zvýraznění vlastního soukromí, vlastní zahrada, přímý kontakt

s oblohou, vyšší pocit bezpečí, kvalitní mikroklíma a obvykle menší dopravní, emisní či hluková zátěž“.

KOHOUT (2014) také upozorňuje na to, že s koordinovanou výstavbou individuálního bydlení se můžeme setkat i v minulosti. Jako příklad uvádí tzv. nejstarší sociální sídliště světa, *Fuggerovo městečku v Augsburgu*, které bylo založeno Jakobem Fuggerem roku 1521. Jedná se o město ve městě s vlastním kostelem, hradbami i městskými branami, které dodnes slouží jako vzor typologického a urbanistického uspořádání.

NOVÁ ZÁSTAVBA NA VENKOVĚ A JEJÍ REGULACE

Nová zástavba na venkově by měla být kontrolována tak, aby docházelo k optimálnímu rozvoji lokality v závislosti na co nejšetrnějším zacházení s krajinou. To by měl zajistit kvalitní územní plán v kombinaci s vhodným regulačním plánem. Avšak KOHOUT (2014) upozorňuje na legislativně komplikovaný proces pořízení regulačního plánu.

Moderní myšlenky regulace zástavby shrnuje rovněž

Obr. č. 35. / Příklad suburbanizované venkovské krajiny Jesenice u Prahy. Nalevo 50 léta minulého století, napravo současnost.

Obr. č. 34. / Rychle se rozvíjející zástavba individuálního bydlení těsně za hranicí CHKO v katastrálním území Oldřichovice u Třince.

KOHOUT (2014). V první řadě je nutné vymezit hranice sídla. Dále je dobré vytvořit základní kostru sídla vymezením veřejných prostranství. Přitom je dobré se ujistit, zda bude plocha těchto prostranství ekonomicky udržitelná a to se dá charakterizovat poměrem výměry veřejného prostoru k celkové ploše území. Podle KRIERA (2001) je za adekvátní poměr veřejného prostoru vůči celkové ploše sídla uváděn podíl 25-35%. KOUCKÝ (2006) pracuje s myšlenkou vytvoření základní čáry, která vymezuje veřejný prostor.

Dalším tématem v souvislosti s regulací zástavby je stanovení výšky staveb. (KOHOUT, 2014) je toho názoru, že na venkově je žádoucí navázání na charakter nízkopodlažnosti, protože první tři podlaží si dokážou udržet silný vztah s okolním terénem. Přitom je důležitá optimálně zvolená hustota zástavby. Charakter nízkopodlažnosti je často spojován s individuálním bydlením, ale lze pracovat i s jinými, např. hybridními formami individuálního bydlení, které mohou dobře zapadnout do konkrétního prostředí a u nichž možné pracovat s jednotně řešeným celkem a zároveň spolupracovat s budoucími vlastníky na konkrétní podobě jejich budoucího prostoru. Dalším ze základních aspektů udržitelnosti vystavěného prostředí, které KOHOUT (2014) zdůrazňuje, je řešení vztahu velikosti pozemku a jeho zastavěnosti.

HYSKOVÁ et HYSEK (2006) popisují návrh regulací a průběh realizace regulované výstavby v obci Letkov, která je historicky rostlou obcí s původní zástavbou selských statků nedaleko Plzně. V roce 1999 byla vypracována urbanistická studie pro lokalitu se 76 novými rodinnými domy. Byly zvoleny regulativy, které se dají rozdělit do tří základních skupin: funkční regulativy, regulativy pro umístování staveb a prostorové regulativy. Funkční regulativy rozdělily území na plochy individuálního bydlení v zahradách RD a na plochy sportu a rekreace s objekty doplňkové občanské vybavenosti. Regulativy pro umístování staven na pozemcích určovaly velikost zastavěné plochy objektem v závislosti na velikosti pozemku, umístění přístupu na pozemek, pevnou stavební čáru, podélnou osu hlavní hmoty objektu a garáže vestavěné do objektu. Prostorové regulativy pak určovaly podlažnost, v tomto případě přízemí RD + vestavěné podkroví, popř. jedno podzemní podlaží, sedlový, valbový nebo polovalbový tvar střech, střešní křivka měla být tašková s určenou barevností, sklon střechy 40-42°, max. výška hřebene střechy hlavního objektu měla být 10 m nad terénem, max. výška

okapové hrany měla být 4 m nad terénem, max výška umístění 1. np 1 m nad terénem, průřezový profil maximálně zastavitelný objektem činí 50% plochy, dané součinem šířky pozemku a výšky hřebene objektu a oplocení mělo být max 1,2 m vysoké. Také byla stanovena povinnost vyprojektování rodinného domu architektem registrovaným ČKA.

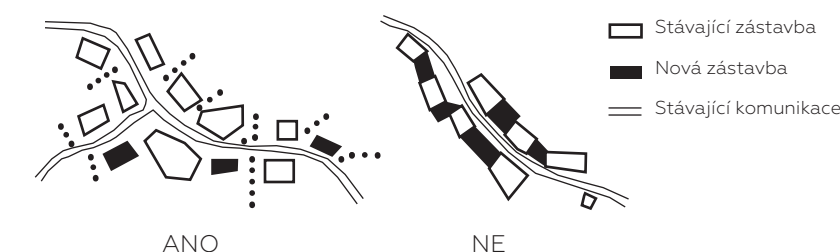
Autoři této studie upozorňují na to, že samotný stavební úřad v některých případech netrval na dodržování stanovených regulací a některé z nich tak nebyly dodržovány. Za nejvýznamnější pro celkový vzhled lokality považují kvalitní řešení veřejných prostor. Na závěr shrnují, že ani sebelepší regulativy dobrou architekturu nenahradí. (LYSKOVÁ et LYSEK, 2006)

REGULACE NOVÉ ZÁSTAVBY UVNITŘ CHKO BESKYDY

Velký tlak na novou zástavbu můžeme pozorovat také v chráněných krajinných oblastech, kde je podmiňována souhlasem a pravidly konkrétní chráněné krajinné oblasti. V CHKO Beskydy se jedná o následující podmínky. V první řadě musí být umístění stavby v souladu s územním plánem a režim povolování staveb je podřízen zonaci CHKO. Všechny stavby podléhají architektonickým zásadám a pro jejich povolení je nutné stanovisko Správy CHKO Beskydy. Tyto architektonické zásady jsou umístěny veřejně na stránkách Agentury pro ochranu přírody a krajiny. Ovlivňují tvar půdorysu, který by měl být obdélníkový, s poměrem stran 1:2 a 1:1,5. Střecha by měla být symetrická, se sklonem 38 - 45°, s hřebenem orientovaným rovnoběžně s delší stranou umístovaného objektu. Střešní krytina by měla být tmavě hnědá, hnědočervená nebo šedočerná. Je ovlivněna výška objektu na stavbu s jedním nadzemním podlažím s možností obytného podkroví. Komín by měl být umístěn poblíž hřebene, prosvětlení podkroví je možné ze štítu nebo vikýři. Štít by měl být symetrický s okny ve štítu dělenými a symetricky umístěnými. Okna i dveře by měly být jednoduché, obdélníkové a dřevěné. Vstup do domu uprostřed bočního průčelí. Fasáda by měla být jednoduchá a bez dílčího členění, z hlediska barevnosti jsou určeny hladké omítky bílé nebo v jemných pastelových tónech. Podezdívky musejí být z přírodního kamene stejně jako příjezdová cesta, která by měla být z kamene nebo šterku. (Správa CHKO Beskydy, 2007)

USPOŘÁDÁNÍ VESNICE S ROZTROUŠENOU ZÁSTAVBOU

Vesnice s roztroušenou zástavbou vznikaly většinou v podhorských oblastech, které v současné době díky své zachovalé přírodě a vidině většího soukromí podléhají tlaku stavebníků. SÝKORA (2002) se zmiňuje o těchto sídlech, u kterých je typické střídání ostrovů travnatých ploch a volné krajiny a zdůrazňuje potřebu zachovat charakter tohoto osídlení. Plánování těchto vesnic může být zapeklitější, než jak je tomu v případě klasičtějších forem návěsí či ulicové vesnice. Přitom pokud se taková vesnice nachází v bezprostřední blízkosti obce, může být nevyřešený koncept rozrůstání nové zástavby do krajiny nebezpečím svou mírou zastavování krajiny. Co je to vlastně proluka? Zvolené modelové území návrhové části je vesnice s roztroušenou zástavbou.

Obr. č. 36. / Plánování nové výstavby ve venkovských sídlech rozvolněného typu podle SÝKORY (2002).

FORMY BYDLENÍ NA POMEZÍ INDIVIDUÁLNÍHO BYDLENÍ

Nejen v souvislosti s příměstskou zónou se objevuje nová idea komunitního bydlení zvaná *cohousing*. Tento termín by mohl být do češtiny přeložen jako blízké sousedské bydlení. Je to druh bydlení, při kterém se vědomě buduje sousedské společenství, a kde jsou důležité mezilidské vztahy a současně zachovává a podporuje osobní nezávislost. Tato forma vznikla jako reakce na běžné anonymní formy bydlení. (Co je Cohousing, 2011)

První myšlenky cohousingu vznikly v 60. letech v Dánsku, kdy dánský architekt Jan Gudmand-Hoyer se svými přáteli usilovali o projekt společného bydlení a stejný cíl měli také lidé kolem architektky Bodil Graae. Jejich projekty nebyly realizovány, ale byly alespoň publikovány v tisku a jejich myšlenky oslovily další zájemce. Prvním dokončeným projektem cohousingu byl dánský projekt *Tinngarden*, který byl složen ze 79 bytových jednotek. Cohousing je založen na několika principech, z nichž nejdůležitějšími je např. participační proces, kdy se budoucí obyvatelé účastní jak návrhu, tak samotné

realizace. Také rozdělení soukromého a společného prostoru, které jsou navrhovány primárně pro chodce a ne pro auta. Společné prostory tvoří důležitou součást celku, bývá navrhován společenský dům, který poskytuje prostor pro společné aktivity. Plánování i následné soužití je postaveno na demokratických principech a důležitá rozhodnutí jsou vytvářena na společných setkáních. (Co je Couhousing, 2010)

V České republice se v současnosti rozvíjí projekt cohousingu u Starého Jičína a existuje projekt zpracovaný architektonickou kanceláří *UNIT architekti* na vybudování seniorského cohousingu, který je sice lokalizován v Pražském Hloubětíně, ale mohl by sloužit jako dobrý příklad pro podobně vedené projekty v příměstských a venkovských oblastech.

Obr. č. 37. / Srovnání průměrných plošných nároků na jednoho obyvatele v blokové městské zástavbě a v zástavbě samostatně stojících rodinných domů podle KOHOUTA (2014).

Obr. č. 38. / Příklad suburbanizace na venkově v českém prostředí.

Obr. č. 39. / Cohousing Kernhaussiedlung v Rakouském Grazu od Nussmüller Architekten. Voně stojící domy se sdílenou zahradou přírodního charakteru.

Obr. č. 40. / Příklad Cohousingu ve venkovském prostředí. Galloway Cohousing, Skotsko.

Obr. č. 41. / Projekt Martina Rajniše: Zelená obytná krajina Tejnice. Alternativa satelitních měst vybudovaná na principu tzv. přirozené architektury.

5.9. PROPOJENÍ ZÁJMOVÝCH SKUPIN

V dnešní době je těžké najít formu péče o veřejné prostory na venkově. Může se stát, že se některé veřejné prostory na vesnici stávají zapomenutými kouty, protože není nikdo, kdo by se o ně staral. Ve městě je tato činnost obstarávána většinou nějakou organizací, která je najímána městem. Na venkově je situace jiná. V první řadě je venkov prostorem, kde bývalo zvykem, že se místní společenství staralo o své záležitosti spojením vlastních sil, také na to místní samospráva často nemůže vyčlenit potřebné prostředky. Ale důležitost péče o nesoukromé prostory popisuje i Christopher DAY (2004), který říká, že hmatatelná péče o naše okolí není jen zbytečným luxusem, ale má zásadní význam pro osobní i sociální zdraví.

Vhodným způsobem řešení tohoto problému může být cílené vytvoření vztahu místních obyvatel k plánovanému zásahu do prostoru pomocí participace. V současné době existují metody participace obyvatel od plánovacího procesu, přes založení, až po následnou péči. A zapojení místního společenství do plánování menších změn může mít velmi pozitivní vliv na jejich zájem o celkové dění v oblasti a může přispět ke postupné proměně pasivního přístupu obyvatel k územnímu plánování.

Proto jsou zajímavé projekty Kateřiny Šedé, která pracuje se společenstvími na různých místech tak, že vytváří nové zvyky, mýty a svátky. Kateřina šedá vytváří projekty, které jsou na pomezí umění a sociální architektury (z angl. termínu *social architecture*, proces budování sociálních spojení). (RYŠAVÁ, 2013) Asi nejznámější je projekt *Bedřichovic na Těmži*.

Dalším neméně zajímavým projektem je program nesoucí název *Cesty venkova*, který založila Eva Zirhutová z občanského spolku *Hon*. Tento projekt je zaměřen na propojování lidí (zastupitelů, místní veřejnosti a odborníků) s místní krajinou a vychází z hlavních myšlenek trvale udržitelného rozvoje. Program je zacílen na tři okruhy témat, jimiž jsou přírodní a urbanizovaná krajina, participace veřejnosti na fungování a rozvoji obce a na výchovu a vzdělávání. Konkrétním příkladem participace místních obyvatel je jejich projekt obnovení staré cesty z Dublovic do Chramost, na kterém spolupracovali s krajinou architektkou Evou Wagnerovou. (Cesty venkova, 2015)

Speciálním způsobem participace je spoluúčast budoucích obyvatel na tvorbě koordinované výstavby. Výsledkem pak je stabilní a svébytné prostředí, se kterým se tyto obyvatelé mohou ztotožnit a nalézt v něm opravdový domov. Je to myšlenka typická pro výše zmiňovaný Cohousing.

Nezanedbatelnou příležitostí pro venkovské prostředí je participace podnikatelského sektoru na vytváření prostoru. Aby byl venkov méně závislý na městském prostředí, musí být schopen vytvořit dostatečné množství pracovních míst, které vycházejí z charakteru místa a již existujících podnikatelských aktivit. Autorka této diplomové práce je toho názoru, že některé principy Cohousingu by mohly být vzdáleně přeneseny do podnikatelsko-samosprávně-neziskového prostředí. Mělo by jít o myšlenku vytvoření venkovského pracovního prostoru, ve kterém by tyto složky mohly lépe spolupracovat, nabídnout nová pracovní místa pro stávající komunitu. Zároveň by tento prostor měl být dobře dostupný a měl by se stát příjemným pracovním prostředím a prostředím pro setkávání. Venkov by se tak mohl proměnit z noclehárny na více multifunkční prostor.

MOŽNOSTI KOMUNIKACE S ARCHITEKTY NA VENKOVĚ

Zajímavým projektem, který kreativní formou řeší architekturu na venkově je projekt *MAK (mobilní architektonická kancelář)*, který je dílem dvou mladých architektů, Kateřiny Vídenové a Adama Wlazela. Během tohoto projektu získali grant z ministerstva kultury ČR a podnikli dvě cesty českým venkovem autem s karavanem přestavěným na provizorní architektonickou kancelář. Nabízeli architektonické služby a konzultace (od nového oplocení, autobusové zastávky či psí boudy, až po urbanistické zásahy). Součástí projektu byl také bohatý doprovodný kulturní program s pozvanými hosty a workshopy. Projekt zatím proběhl dvakrát, v roce 2013 putovali po Vysočině, a v roce 2014 se vydali do Západočeského kraje. (VÍDENOVÁ et WLAZEL, 2014)

Tento projekt je zajímavým nápadem, který vede k setkávání, rozpoutává diskusi o architektuře na venkově mezi architektem a kýmkoliv, kdo o to projeví zájem.

5.10. PROSTOR A DOPRAVA

Obr. č. 42. / Veřejná akce s architekty na plovárně v Plzni, která proběhla v létě 2014.

„Prostředí přednostně optimalizované pro automobil není přednostně optimalizované pro pobyt člověka.“ (KOHOUT, 2014)

Venkovské prostředí se stále více stává noclehárnou, kde se ve velké míře rozvíjí automobilismus. Vlastnit automobil začíná být pro venkovského obyvatele téměř nutností, protože z venkova s tradičním zemědělstvím mizí také pracovní příležitosti. Také další zdroje a možnosti trávit volný čas jsou ve větší míře koncentrovány do měst a na jejich okraje (velká nákupní centra, sportovní centra, aj.). V souvislosti s tím narůstá výměra zpevněných ploch na obyvatele, a to má další negativní důsledky na retenční schopnost a vodní režim v krajině. Proto by mělo být žádoucí podporovat alternativní formy dopravy, jako je cyklo doprava a obnovovat a propojovat pěší tahy v krajině. GEHL (2000) uvádí, že pokud je obec a volná krajina vhodně propojena pomocí pěších a cyklistických cest, mohou být využitelné pro místní i návštěvníky.

Na druhou stranu, dobrá venkovská obec nemá plnit jen funkci bydlení. Svým obyvatelům by měla poskytovat prostředí pro kvalitní život jako takový. To znamená, že lidé by měli mít možnost se dostat ke službám i bez nutnosti vlastnit auto. (TREJBAL, 2012)

Cyklostezky spojující města s venkovem jsou většinou mohutně využívanou infrastrukturou alternativní dopravy.

Dobrým příkladem jsou skandinávské země nebo Holandsko, kde je zvykem jezdit na kole každý den i poměrně delší vzdálenosti do práce nebo do školy. U nás jsou vesměs cyklostezky spojovány spíše s rekreací než s účelovou dopravou. Přesto se zdá, že cyklo doprava u nás v posledních letech nabírá na popularitě už několikrát rok se u nás rozjíždí kampaň Do práce na kole. Letos se zapojí i některá města mimo velká centra, jako je Zlín nebo Otrokovice. (FROLOVÁ, 2015).

Podpora vhodné městsko-venkovské stezky pro cyklisty by se mohla stát jedním z dílčích řešení současných městsko-venkovských problémů způsobených automobilismem.

Obr. č. 43. / Výstavba přeložky silnici I/11 v Oldřichovicích u Třince. Ukrojí zase nějaký ten kus krajiny. Kolik takových bude ještě potřeba?

Obr. č. 44. / Cyklostezka Mutěnka v trase bývalé tratě mezi Kyjovem a Mutěnicemi.

5.11. TVARY A MATERIÁLY

Moderní prvky architektury na venkově by se měly skládat z pečlivě promyšlených složek, které by v sobě měly obsahovat nějaký význam, jenž nějakým způsobem souvisí s charakterem místa, kde mají být umístěny. Švýcarský architekt ZUMTHOR (2009) v souvislosti s použitím materiálů píše, že vztah mezi formou a významem je nutné vytvářet v samotném objektu, protože materiály samy o sobě nejsou poetické. Tvary a materiály ve venkovském prostoru se odvozovaly od praktického využití a na základě selského rozumu. Málodky pod dohledem nějakého odborníka. Přesto jsou tvary a materiály, které byly na venkově používány v minulosti považovány za krásné. Je logické, že až do relativně nedávné doby bylo běžné používat zejména ty materiály, které se nacházely v okolí, a které neprošly procesem průmyslového zpracování. Podle CÍLKA (2005) jsou to přírodě blízké tvary a povrchy, které umějí stárnout. ZUMTHOR (2009) Dále dodává, že „význam, který vtiskuje materiálu, leží mimo principy kompozice“ a soustředí se také na hmatový vjem, pach a akustický projev materiálů. Je potřeba, aby si tvůrce neustále kladl otázku, co může určitý materiál v dané architektonické souvislosti znamenat.

Obr. č. 45. / Moderní rekonstrukce staré venkovské zpracovárny kamene v Portugalsku, návrh dle Cannata & Fernandes Architects proveden s co největší citlivostí ke stávajícím tvarům a materiálům.

5.12. STROMY NA VENKOVĚ

HAGENDER (2003) uvádí část jedné starolitevske motlitby: „Když se oženíš, zasad' strom. Když se narodí dítě, zasad' strom. Když zemře milovaný člověk, zasad' strom.“

Stromy tvoří významný prvek ve spojení s venkovským sídlem a nese v sobě také významy a symboly, které jsou pro člověka důležité a které mohou být vnímány intuitivně, jako je význam odpočinku, shromáždění, jako znak důležitosti nějakého místa, určení hranic nebo jako upomínka na nějakou událost. Staré solitérní stromy jsou pro venkov důležitější, než se může zdát. V současné době často dožívají nebo byly vykáceny a nikdo za ně nevysázal na vhodná místa náhradu. Toho si mimo jiných všímá např. KNOPP (1994).

HAGENDER (2003) chápe strom mimo jiné jako symbol a uvádí příklady, které jsou častěji uváděny v literatuře jako je *strom života*, *strom vědění*, *strom světa*, a v podobných souvislostech. HAGENDER (2003) i HRON (1999) uvádějí druhy stromů, které mohou být použity ve venkovském prostoru (Hagender se věnuje stromu jako symbolu, Hron popisuje použití stromů na venkově spíše z funkčního hlediska.):

BŘÍZA - podle jednoho ruského přísloví přináší světlo, léčí a čistí; je stromem počátku; poskytuje ochranu; souvisí s rituály jara a plodnosti, které se odehrávaly v březových hájích; je průvodkyní duše; nese význam mateřství a lásky. (HAGENDER, 2003)

JEŘÁB - ve Skotsku byl spojován se smrtí a tím, co je po ní, dřevo ratolesti bylo spalováno během spalování mrtvých; sloužil jako ochrana proti zlým pomluvám a neštěstím; je spojován s pramenem života; mít v blízkosti domu jeřáb přinášelo štěstí; čistí krev a duši; má schopnost přivádět lidi do kontaktu s inspirací a pomáhá zachovat nezávislost a individualitu vědomého já. (HAGENDER, 2003)

JASAN - je prospěšný mladému životu, dětem a novorozencům; spojuje; je symbolem síly vůle, dává moc, poskytuje smělé ideje a probouzí dychtivost po činech; povzbuzuje sílu imaginace. (HAGENDER, 2003)

OLŠE - její dřevo se používalo na mosty, pumpy, poskytuje

osvěžující, chladivý, stinný prostor související s vodou. (HAGENDER, 2003)

VRBA - má regenerační sílu; lidé na venkově chodili se stížnostmi za svými vrby a okřávali tam nebo pocítovali úlevu; z ohebného proutí vznikaly jesle a rakve, všemožné koše a proutěné stěny; symbolizuje ženský princip a je spojována s měsícem; všechny předměty z vrby jsou schránkami a nádobami. (HAGENDER, 2003)

TOPOL ČERNÝ - jeho dřevo hoří pomalu, proto byl používán na podlahy, zápalky, řekové jej spojovali s podsvětím, proto jej sázeli na hřbitovy; má vztah k větru (šustění listí). (HAGENDER, 2003)

TOPOL OSIKA - listy se i při malém vánku pohybují; někdy je spojován s ochranou psychiky v souvislosti se zmenšováním strachu a obav. (HAGENDER, 2003)

HLOH - je považován za posla jara a léta, stává se ústřední součástí jarních slavností, symbolizuje plodnost, ochranu, sňatek a zasnoubení; jeho hlavním úkolem je strážení pramenů a studní. (HAGENDER, 2003)

JAVOR - pomáhá získat jasnou hlavu; přivádí v rovnováhu. (HAGENDER, 2003) Javor klen může dosáhnout obdivuhodných rozměrů koruny, vzdoruje nejsilnějším vichřicím. (HRON, 1999)

JILM - symbolizuje ochranu; někde se pod ním se konala důležitá setkání a vykládalo právo; Řekové a Římané jej vysazovali na hřbitovech; je archetypem komunikace a výměny. (HAGENDER, 2003)

BUK - v úzkém vztahu k písmu, symbolizuje vlastní svět. (HAGENDER, 2003)

DUB - symbolizuje mužský tvořivý prvek, životní sílu a inspiraci. (HAGENDER, 2003) Dub zimní roste pomalu a má dlouhou životnost, proto může být odkazem pro následující generace. (HRON, 1999)

LÍSKA - symbol plodnosti a moudrosti. (HAGENDER, 2003)

JABLOŇ - přirovnána ke stromu života. (HAGENDER, 2003)

TRNKA - objevuje se spíše v lidových zvycích než v mýtech; je ochranným stromem, vytváří nepropustné bariéry. (HAGENDER, 2003)

BEZ - symbolizuje strážce domu a dvora; podle jednoho sedláckého přísloví je před ním potřeba sejmout klobouk; někde je spojován s porody a plodností. (HAGENDER, 2003)

LÍPA - bývá na místech setkávání, kde se řeší záležitosti společenství; manifestace pravdy a spravedlnosti; jeden z velkých ochranných stromů domu a dvora. (HAGENDER, 2003)
Lípa velkolistá je typický strom českých návsi, její žluté květy jsou potravou včel. (HRON, 1999)

TIS - má velký spirituální význam, na některých místech se objevuje na hřbitovech kruh vysokých tisů, někde tvoří posvátné centrum kmenových oblastí pod tisy nebo u něj probíhala kázání. (HAGENDER, 2003)

JÍROVEC - je často používán na významných místech na našem venkově. (HRON, 1999)

OVOCNÉ STROMY NA VENKOVĚ - pokud to jde, měly by být používány zejména vysokokmenné tradiční odrůdy nebo plané druhy ovocných dřevin, jako je třešeň ptačí, trnka a další druhy. (HRON, 1999)
Ovocné stromy byly v minulém století často používány podél cest ve stromořadích a alejích. V takové formě jsou i v dnešní době významným zdrojem potravy pro ptáky.

Obr. č. 46. / (Soukromý) trnkový sad ve Stříbrnici.

Obr. č. 47. / Ana Mendieta: Strom života.

5.13. OBNOVOVÁNÍ A ZAKLÁDÁNÍ ALEJÍ A STROMOŘADÍ V KRAJINĚ

Mizející stromořadí a aleje podél silnic jsou častým problémem českého venkova. Na stránkách neziskové organizace Arnika je možné se dočíst, že dle statistik o kácení a výsadbě stromů správci silnic je zřejmé, že pravidelná obnova silničních stromořadí je u nás více než nedostatečná. Také pokud už dojde k výsadbě samotnými silničáři (kteří jsou povinni silniční vegetaci obnovovat), dochází k zanedbávání péče o tuto výsadbu. V současné době tak často přebírají iniciativu za obnovu a tvorbu nových stromořadí samotné obce, popř. místní komunity a organizace nebo veřejnost. Systematickou obnovu stromořadí ztěžuje mnoho faktorů. Jedním z nich jsou dle Arniky také některé technické normy (především norma ČSN 73 6101). Proto navrhuji změnu této normy tak, aby byla situace schůdnější. (Arnika, 2014)

Z emailové korespondence s KLEMENSOVOU (2015) vyplývá, že dalším problémem, který ztěžuje obnovu a zakládání stromořadí je nutnost dodržet minimální vzdálenost od hrany vozovky (3 metry), kde se již většinou nacházejí soukromé pozemky. Proto je potřeba buď získat souhlas vlastníka s výsadbou aleje na jeho pozemku nebo iniciovat výkup nebo směnu pozemku. Dále je potřeba zajistit minimální vzdálenost od pozemku dalšího vlastníka (podle technických norem je to 4,5 m u státních silnic a dle občanského zákoníku je to vzdálenost 3 m), ale pokud je to možné, lze se na této vzdálenosti dohodnout jinak.

Z toho lze vyvodit, že ten, kdo by se chtěl pustit do obnovy a tvorby stromořadí podél silnic na venkově, má značně ztíženou pozici. Na druhou stranu dnes existuje několik možností finanční podpory na založení a obnovu stromořadí. Mezi organizacemi, které v současné době poskytují granty na výsadbu stromů jsou Nadace partnerství, AOPK ČR, Nadace Via či ČEZ - grantové řízení Stromy. Často je podmínkou zapojení místního společenství.

Zapojení místního společenství do projektu výsadby nových stromů na venkově může být dobrou příležitostí k utužení místní komunity a ke zlepšení vztahu k danému místu. Dobrým nápadem jsou projekty *adopce stromů*, kdy si zástupci veřejnosti osvojí jeden nebo více stromů z plánované výsadby, se kterým jsou pak spjati na dlouhou dobu a starají se také o jeho údržbu.

Příkladem úspěšné realizace tohoto přístupu je například obnova staré cesty z Dublovic do Chramost, která probíhala ve spolupráci s Evou Wagnerovou. O tomto projektu byl natočen dokument. (Cesty venkova, 2015)

V poslední době se objevuje také koncept komunitních sadů jako společných prostorů na vesnici.

Obr. č. 48. / Ovocné stromy v krajině, Oldřichovice u Třince.

Obr. č. 49. / Nově vysázená hrušňová alej na českém venkově, součást projektu *Jiná krajina*.

Obr. č. 50. / Alej vysázená společnými silami, Libochovičky, 2012.

5.14. DROBNÉ INTERVENCE NA VENKOVĚ

Mohou to být kapličky, boží muka, kříže, studánky, různá posezení, malé vyhlídky, drobné umělecké projekty, prchavé zásahy, atd.

CÍLEK (2005) popisuje tento druh architektury jako jeden z nejobdivuhodnějších trendů moderní doby. *„Jsou místa, kde se cítíte dobře, a teprve když pátráte proč, tak přijdete na nějakou nápaditou, ale přitom nenápadnou architektonickou úpravu.“* Jsou to upravené studánky, nebo třeba lípa v polích. Získávají si naši pozornost, protože jimi začíná naše citová vazba ke krajině. Je to vlastně mytická krajina. *„Důležité je malé místo, se kterým souzním, než velké poutní místo, kde jsem jen návštěvníkem.“* (CÍLEK, 2005)

Avšak bylo by chybou, kdyby v této kapitole byly zmíněny jen intervence s duchovní podstatou. ŠÍŠKA (2011) si rozdělil intervence na venkově takto:

- Podle účinu: ekologické (prospívající přírodě) a sociální (prospívající člověku a komunitě).
- Podle místa: ty v sídlech, ty na hraně krajiny, v krajině, v médiích a v myšlení.

Na vesnici je také bezpočet dalších prvků, které mají větší či menší potenciál pro změnu. Jsou to například autobusové zastávky, různá provizoria, vybavení pro odpadové hospodářství, drobné technické vybavení.

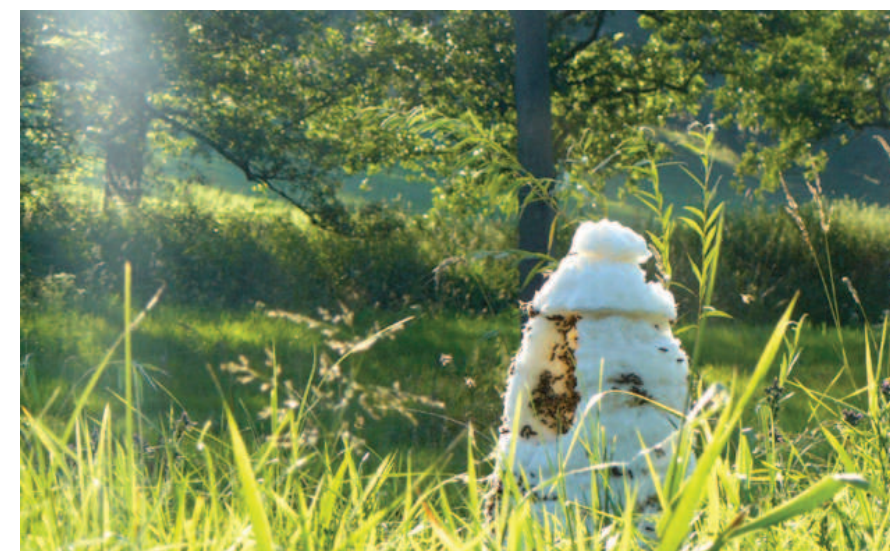
Obr. č. 51. / Zorka Ságlová: Kladení plín u Sodoměře, 1970.

Obr. č. 52. / Starý dub s lavičkou. Krásná intervence. Oldřichovice u Třince, 2015.

Obr. č. 53. / Kamil Mrva, Martin Rosa: Zvonička na Horečkách, Trojanovice, 2010.

Obr. č. 54. / Jan Trejbal: Homole.

5.15. SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

Na základě studia nashromážděného materiálu dospěla autorka této práce k těmto východiskům:

Ideální podoba venkova existuje kolektivně v našich hlavách.

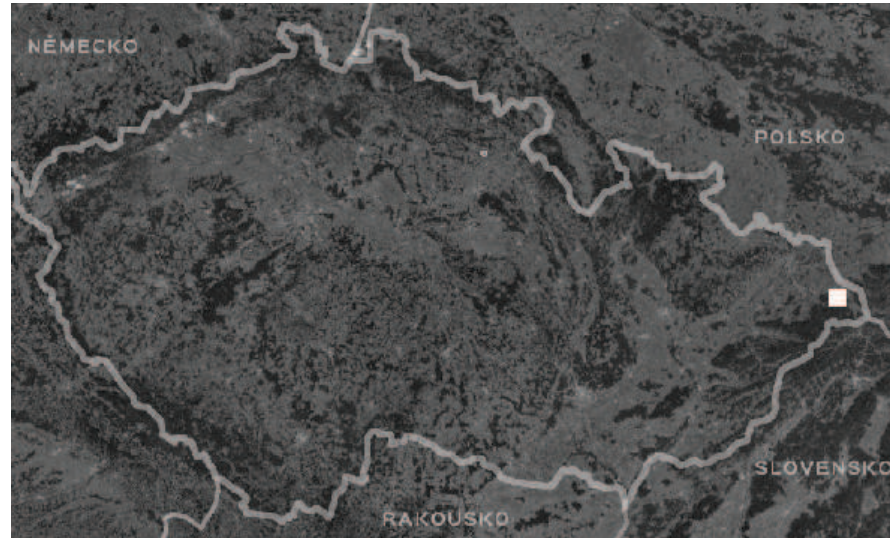
Genius loci není univerzální.

Každá krajina má vlastní minulost, paměť i ráz.

> Každá ves jiný pes. <

6. NÁVRHOVÁ ČÁST: ANALÝZA PROSTORU

6.1. ŠIRŠÍ VZTAHY

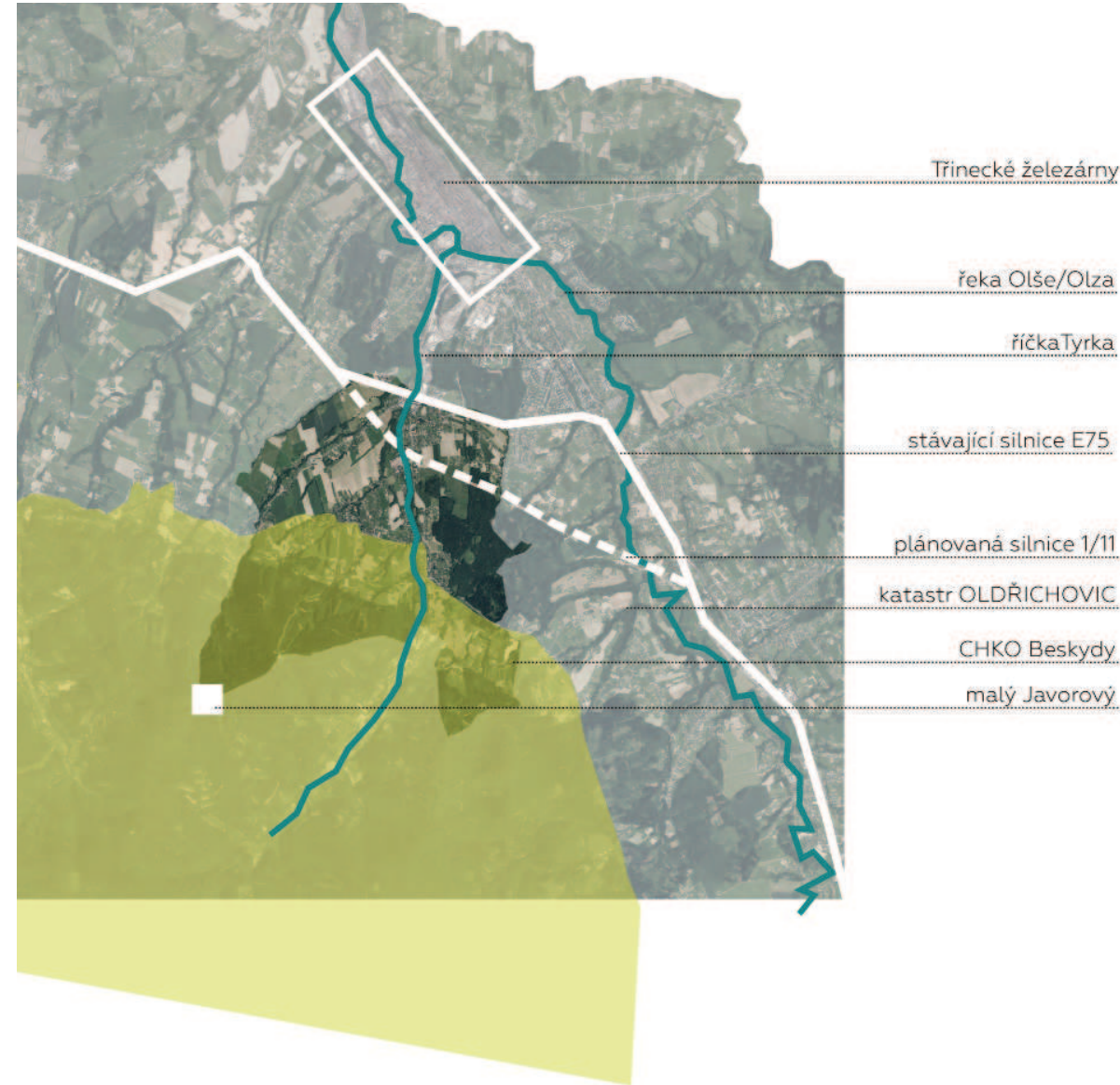
Obr. č. 55. / Širší vztahy I.

Obr. č. 56. / Širší vztahy II.

Předmětem návrhové části této diplomové práce je katastrální území Oldřichovice u Třince, podhorská vesnice s roztroušenou zástavbou, která je součástí města Třince, tedy tvoří jednu jeho městskou část a také sousedí s katastrálním územím Staré město, které tvoří jádro města. Řešené území se rozkládá na cca 15 km² a má více než 3 tisíce obyvatel.

Téměř polovina tohoto území spadá do CHKO Beskydy. Většina obyvatel nejen z Oldřichovic, ale také ze všech ostatních městských částí dojíždí za prací, nákupy a dalšími aktivitami do Třince. Významným subjektem, který zaměstnává mnoho místních obyvatel jsou Třinecké železárny. Při severní hranici tohoto katastrálního území vede stávající frekventovaná

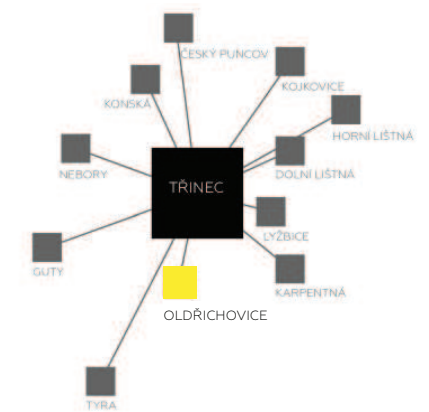
Obr. č. 57. / Širší vztahy III.

mezinárodní silnice E75-I/11 spojující ČR se Slovenskem. V současné době je budována její přeložka, která povede katastrálním územím v blízkosti obytných ploch.

Největší krajinnou dominantou vesnice je Javorový vrch, který zároveň tvoří významný výchozí bod rekreačních aktivit v CHKO Beskydy. Územím protéká horská říčka Tyrka, která se vlévá do Olše/Olzy nedaleko Třineckých železáren.

Z širších vztahů vyplývá, že území leží na křižovatce frekventovaných silnic, na pomezí silně industrializované krajiny a pozůstatků podhorské pastevecké krajiny, která je podmíněna ochranou přírody a rekreačními aktivitami.

JEDNO MĚSTO NEBO MNOHO VESNIC?

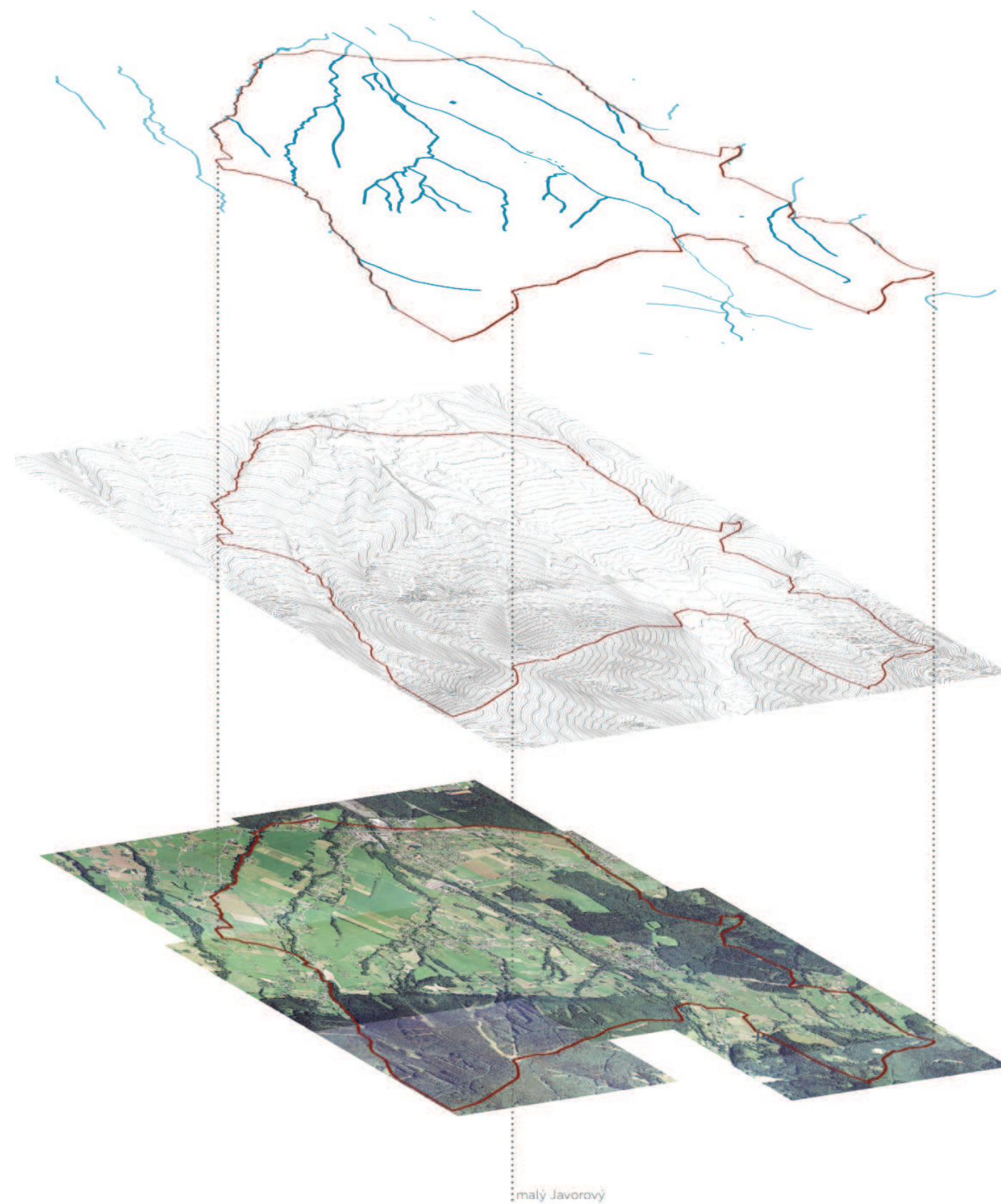
Obr. č. 58. / Formální uspořádání. Třinec a závislost okolních vesnic na jeho samosprávě. Princip střediskové obce.

PRINCIP STŘEDISKOVÉ OBCE

Vzhledem k širším vztahům v území a formálnímu uspořádání (závislost na samosprávě města Třinec) se tendence vývoje území přiklání k prosazování zájmů města. To se projevuje v industrializaci severního okraje území, mohutným zastavováním celého území rodinnými domy, zejména jeho podhorské části za hranicí CHKO Beskydy. Způsob formálního uspořádání také usnadňuje takový vývoj dopravní infrastruktury, který odpovídá potřebám města Třinec. Tento princip připomíná model střediskové obce, který byl u nás prosazován v podmínkách socialistického režimu.

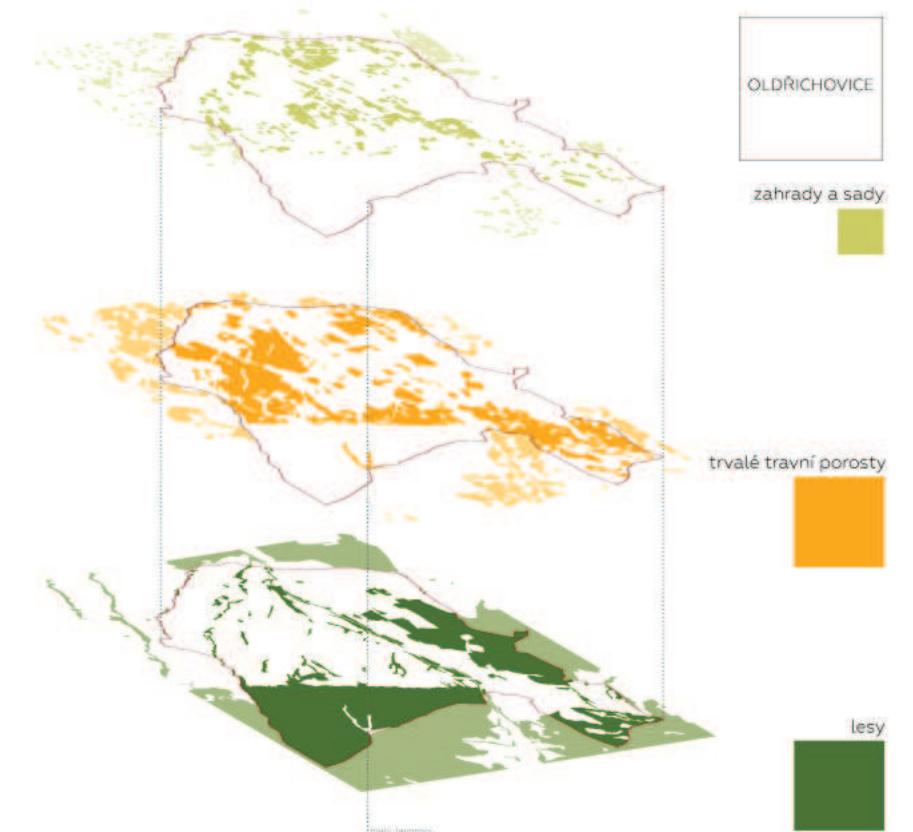
6.1.1. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA KRAJINY

Území se rozkládá v rozmezí nadmořských výšek 306 - 1030 m n.m. na severním svahu úpatí Beskyd. Územím protékají horské potoky a jedna říčka, které rychle stékají dolů. Krajinový pokryv tvoří zejména lesy a trvalé travní porosty.

Obr. č. 59. / Obecná charakteristika krajiny I.

vodní toky

Obr. č. 60. / Obecná charakteristika krajiny II.

ortofoto mapa

6.2. HISTORIE

Oldřichovice patří mezi nejstarší a nejrozlehlejší vesnice jižního Těšínska. První zmínka o obci v soupisu desátků Vratislavského biskupství je z roku 1307. Pro Beskydské podhůří bylo zlomovým bodem 16. století a jeho valašská expanze do lesů. Velký rozvoj salašnictví pokračoval do 18. stol. Pasterectví zanechalo v krajině výrazné stopy dodnes. Později se zde rozvíjelo povoznictví, ve 40. letech 19. století bylo na 125 usedlostech 150 koní a volů. (Oldřichovice, 2013)

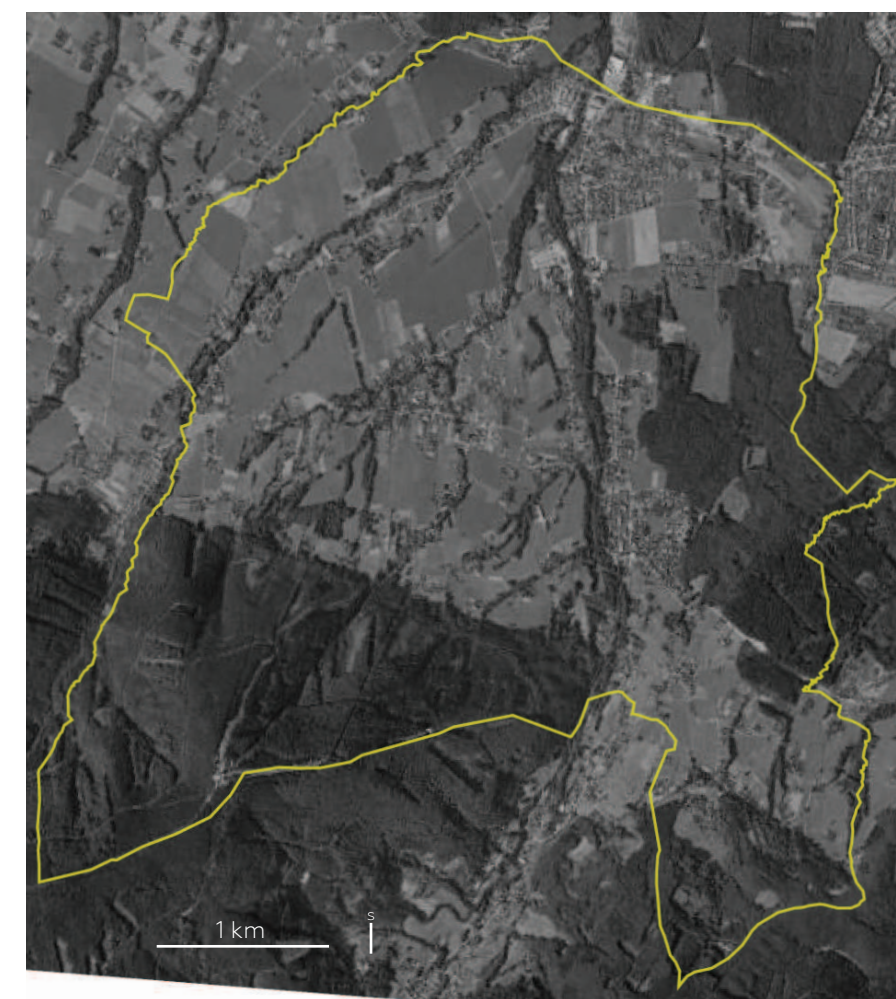
Od druhé poloviny 19. století se výrazně mění způsob života místních obyvatel v souvislosti s průmyslovou revolucí. Byly postaveny Třinecké Železárny a rozvíjelo se lesní hospodářství. Druhové složení lesových porostů se začalo výrazně měnit. Značná část smíšených lesů byla proměněna ve smrkové monokultury. V současnosti je v Třineckých Železárnách zaměstnána značná část místních obyvatel. (Oldřichovice, 2013)

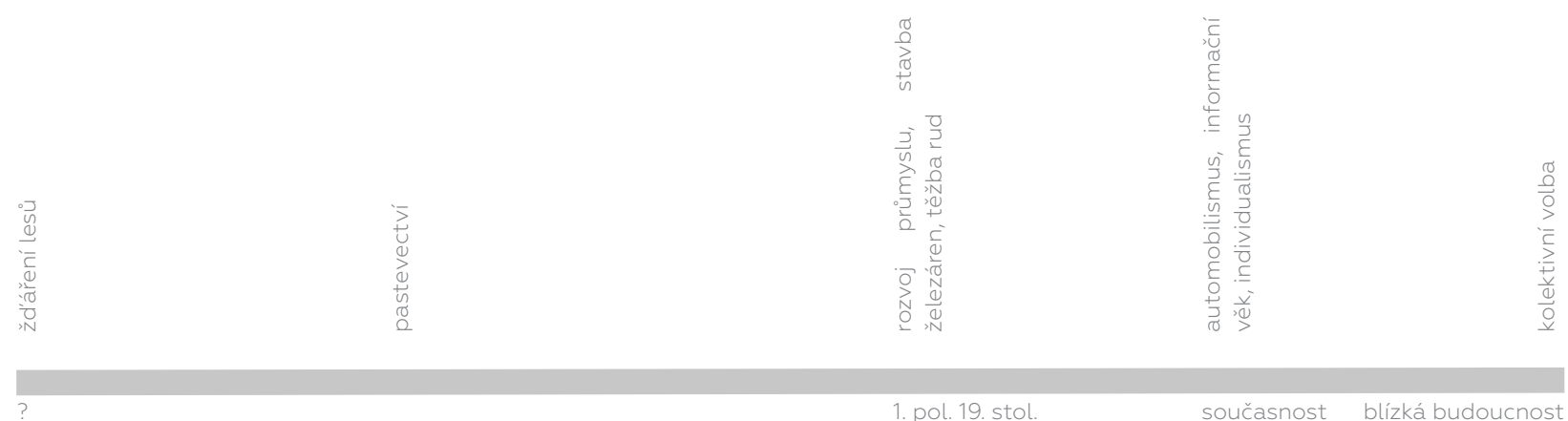
Obr. č. 61. / Oldřichovice u Třince v 1. pol. 19. stol.

Obr. č. 62. / Oldřichovice u Třince v 50. letech 20. stol.

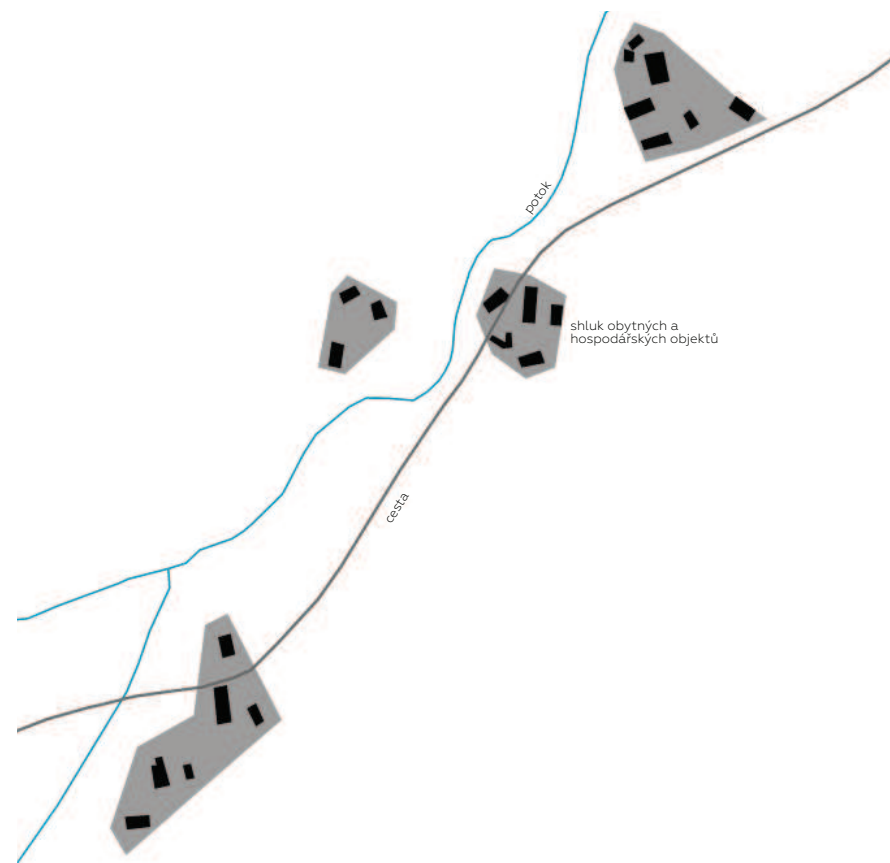
Obr. č. 63. / Oldřichovice u Třince, současnost.

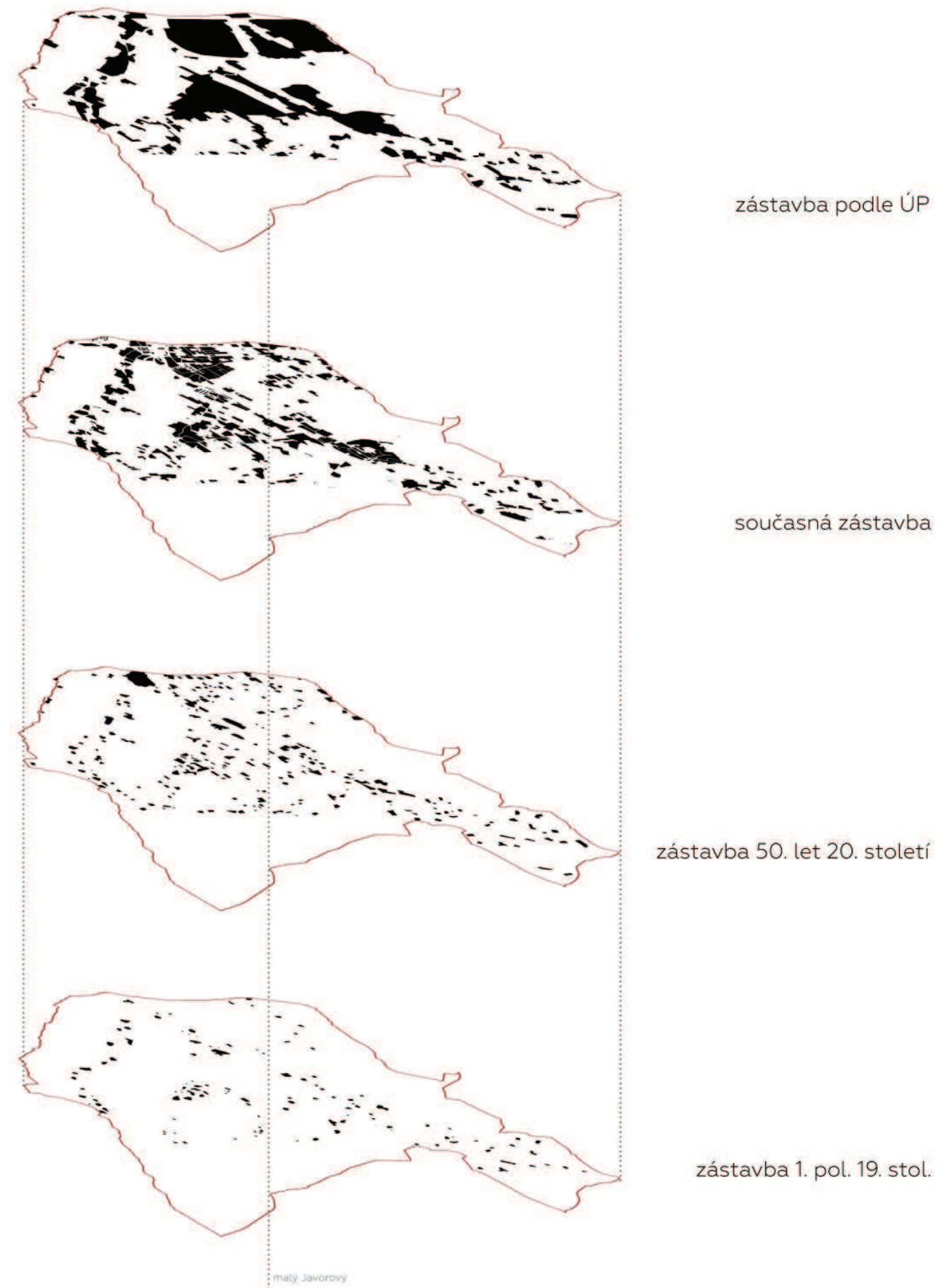
Obr. č. 64. / Osa interpretace využívání krajiny.

6.3. ROZŠIŘOVÁNÍ ZÁSTAVBY DO KRAJINY

V historii bylo území využíváno zejména k pasterectví a drobnému zemědělství. Domy se stavěly zejména podél vodních toků do rodových shluků. Na jeden obytný objekt připadalo několik hospodářských. Domy byly stavěny na velkých pozemcích. Ze schémat napravo je patrné, že v posledních zhruba dvou stech letech docházelo k mohutnému zrychlujícímu se zastavování krajiny, která se dle územního plánu má nadále stupňovat.

Obr. č. 65. / Charakter starší zástavby. Potok - cesta - rodové shluky obytných a hospodářských stavení.

Obr. č. 66. / Vývoj urbanistické struktury.

Obr. č. 67. / Pohled na obchodní centrum (bývalá Tesla), nevyužitá odstavná plocha pro kamiony.

Obr. č. 68. / Pohled na točnu autobusu s lípou uprostřed. Historický význam.

Obr. č. 69. / Pohled na fotbalové hřiště u lesa a budovu zázemí.

Obr. č. 72. / Centra občanské vybavenosti.

Obr. č. 70. / Pohled na požární zbrojnici a památný jirovec.

Obr. č. 71. / Pohled na samoobsluhu u kostela.

6.4. SPOLEČNÝ PROSTOR

Vesnice Oldřichovice nemá žádnou návěs. Z historických map, charakteru prostředí a podle významu místního názvu lze předpokládat, že prostor jakési návěsi býval na místě, které je označeno číslem 2. V současné době je zde točna autobusu, bouda na propanbutanové lahve a lípa ve špatném zdravotním stavu.

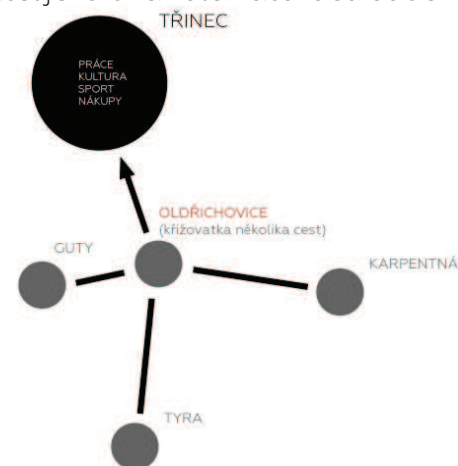
Ostatní plochy jsou centry občanské vybavenosti. Vzhledem k rozlehlosti území a roztroušenosti území nelze stanovit jedno stabilní centrum a to dále rozvíjet. Naopak se zdá, že rozvoj zástavby se koncentruje do třech oblastí, které tak fungují jako sídelní tvary.

Těmto prostorům bude dále věnována větší pozornost.

6.5. DOPRAVA

Typ rozvolněné zástavby na vesnici v kombinaci se současným životním stylem obyvatel, kteří dojíždějí za prací a dalšími aktivitami do města, jde ruku v ruce s potřebou hustší sítě dopravní infrastruktury. To má dále vliv na míru zabetonování krajiny a v důsledku také na zhoršující se retenční schopnost úseku krajiny. Pokud se obec navíc rozkládá na svahu, rychleji stéká dolů do města, kde se kumuluje a to přispívá k pravděpodobnosti vzniku záplav. Silnice se také staly značnou bariérou ve vesnickém prostoru. Zvláště, pokud je jejich měřítko naddimenzované. Zdá se, že prostor je zde tvořen zejména okolo aut a na lidi se zapomíná. V současné době probíhá výstavba přeložky mezinárodní silnice E75-I/11, která bude velkou překážkou v prostoru.

Určitým potenciálem je existující síť cyklotezek a chuť místních obyvatel jezdit na kole. Tato idea bude rozvíjena později.

Obr. č. 74. / Schéma dopravy v území

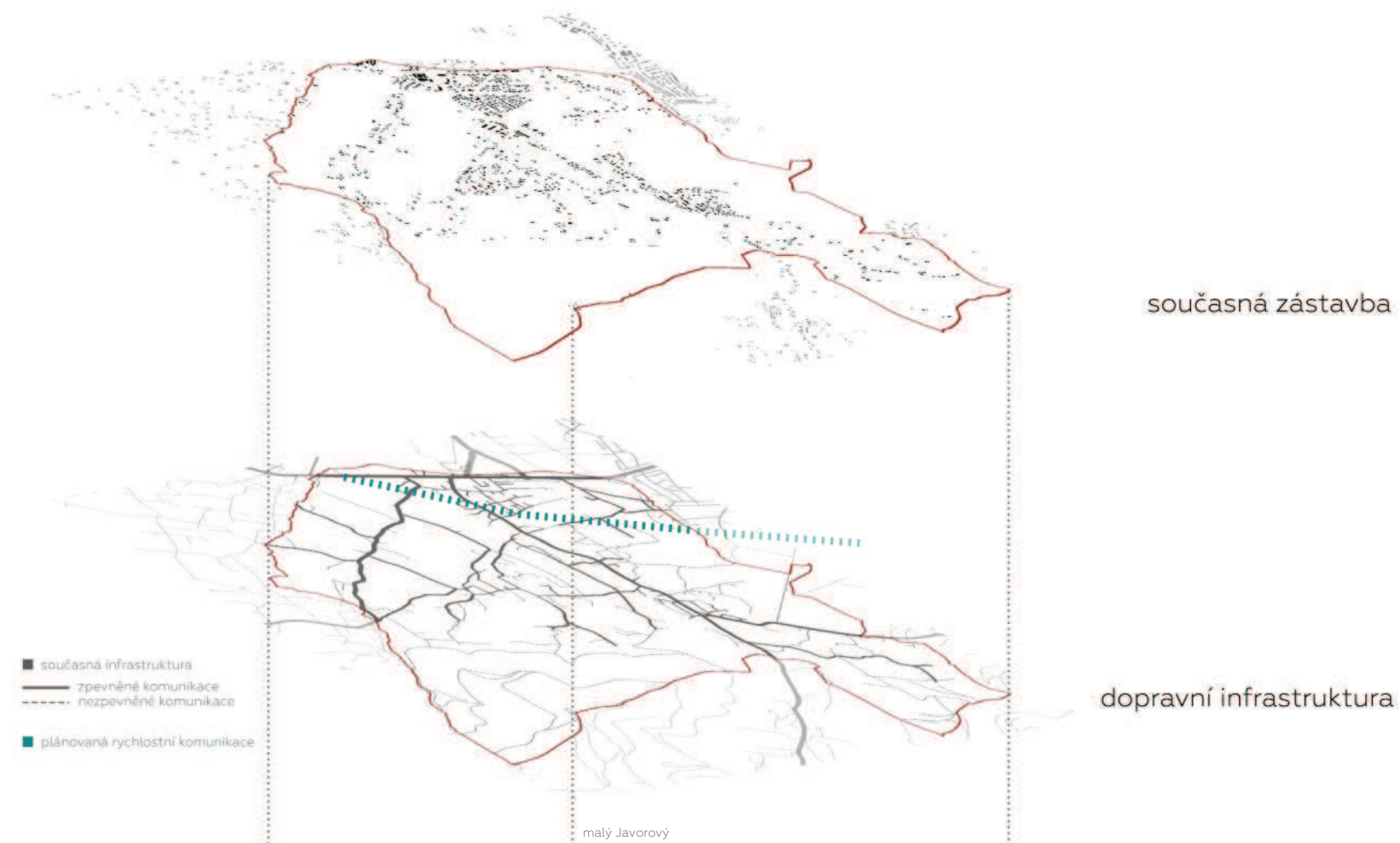
Obr. č. 75. / Pohled na stávající mezinárodní silnici.

Obr. č. 76. / Pohled na staveniště přeložky mezinárodní silnice.

Obr. č. 77. / Pohled na prostor mezi kostelem a obchodem. Silnice a parkoviště.

Obr. č. 73. / Cestní síť v závislosti na zástavbě a přeložce mezinárodní silnice.

6.6. MÍSTNÍ SPOLEČENSTVÍ

V území žije početná polská menšina, která je nejaktivnější v udržování místního společenství a tradic. V lokalitě je stále živé místní nářečí zvané *ponaszynu*, které je směsicí češtiny, polštiny a slovenštiny a některé výrazy přejímá i z němčiny. Dá se říct, že česká i polská komunita zde buduje přátelské vztahy.

Podle SZYMECKA (2011) vznikla polská menšina v Československu po roce 1920 po rozdělní Knížectví těšínského mezi Polsko a Československo. V období mezi světovými válkami byly polské elity na českém Těšínsku bezpochyby součástí polského národa. Subjektivně se cítili být poláky a zároveň projevovali objektivní atributy příslušnosti k polskému národu. Žili ve světě polské kultury. Jejich znalost spisovného polského jazyka byla natolik dobrá, že ho mohli běžně používat v úřadech i na veřejnosti. Jejich duchovní vlastí bylo Polsko. V letech 1938-1938 identita poláků v ČR slábne a ubírá se směrem od národní identity k identitě regionální, což se u části poláků projevuje tím, že kladou důraz na folklor a nářečí, nezajímají se o polskou kulturu a polský jazyk.

Na území Oldřichovic jsou dvě školy a dvě mateřské školy, vždy jedna s českým a jedna s polským vyučovacím jazykem.

V Oldřichovicích funguje osadní výbor, který pořádá pravidelná setkání a snaží se o uplatňování potřeb obyvatel na jednáních s městem.

Místní komunita nemá ve zvyku příliš zasahovat do záležitostí správy a plánování území.

Obr. č. 78. / Dožinky v Oldřichovicích, 2013.

KOZA

Chodži koza u potoka

nazyvo se kič kič kič

A gdo tymu něuvjeři

tyn muši išč z koťa pryč.

Říkanka z místního prostředí z knihy *Bojtky: básničky a říkadla z Jablunkovska*, Pavly Krkoškové Byrtusové.

6.7. IDENTITA VESNICE OBRAZEM

Obr. č. 79. / Siláž.

Obr. č. 82. / Nová silnice.

Obr. č. 85. / Fojtství.

Obr. č. 80. / Hřbitov.

Obr. č. 83. / Strouha.

Obr. č. 86. / Tyrka.

Obr. č. 81. / Kráva.

Obr. č. 84. / Kravín.

Obr. č. 87. / Kamenná dlažba.

6.8. VÝCHODISKA Z ANALÝZ

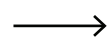
Na základě provedeného rozboru si autorka této práce stanovila následující témata pro práci s prostorem, kterým se bude věnovat v návrzích.

TÉMA I: Zamezení další expanze zástavby do krajiny.

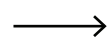
Regulace prostoru.

TÉMA II: Alternativy lokální dopravy.

Podpora prostoru pro cyklodopravu a pěšího pohyb.

TÉMA III: Podpora vzájemných vztahů v komunitě, místních aktivit a podnikání.

Společné prostory.

7. NÁVRHOVÁ ČÁST - TÉMATA

7.1. TÉMA I: REGULACE PROSTORU

Nalezení systému regulace zástavby ve vesnicích se zástavbou rozvolněného typu je obtížné. V tomto sídle je to více než potřeba, zejména díky bezprostřední blízkosti rozrůstajícího se města a lukrativní poloze blízko hor je tato oblast už nějakou dobu mohutně vyhledávána stavebníky.

Je těžké nalézt referenční příklady regulace zástavby ve vesnicích rozvolněného typu. Proto bylo nutné vytvořit vlastní postup při vytváření systému regulace. Bezpochyby by bylo nutné jej dále upravovat a zpřesňovat, a zároveň nemusí platit, že takový postup bude vhodné zvolit i v ostatních vesnicích s roztroušenou zástavbou. Na druhou stranu by regulace tohoto typu mohla výrazně pomoci ochránit krajinu těchto vesnic před nekontrolovaným zastavěním. Zároveň umožňuje udržitelný rozvoj vesnice.

Nejprve byly zvoleny takové plochy s kompaktnější výstavbou, ve kterých jsou zároveň objekty občanské vybavenosti a jakási potenciální centra vesnice, která v současné době víceméně slouží k sociálním aktivitám na vesnici. Tyto plochy už ztratily svůj původní rozvolněný charakter osídlení. Byla určena hranice těchto ploch na základě zastavěných ploch podle územního plánu a byly zohledněny také zastavitelné plochy. Tyto plochy byly označeny jako hlavní plochy sídla, bude možné v nich stavět a dále zahušťovat zástavbu. Bude ale zvolena maximální možná míra zastavěnosti těchto ploch a také počet staveb, které mohou v těchto plochách vzniknout v průběhu jednoho roku.

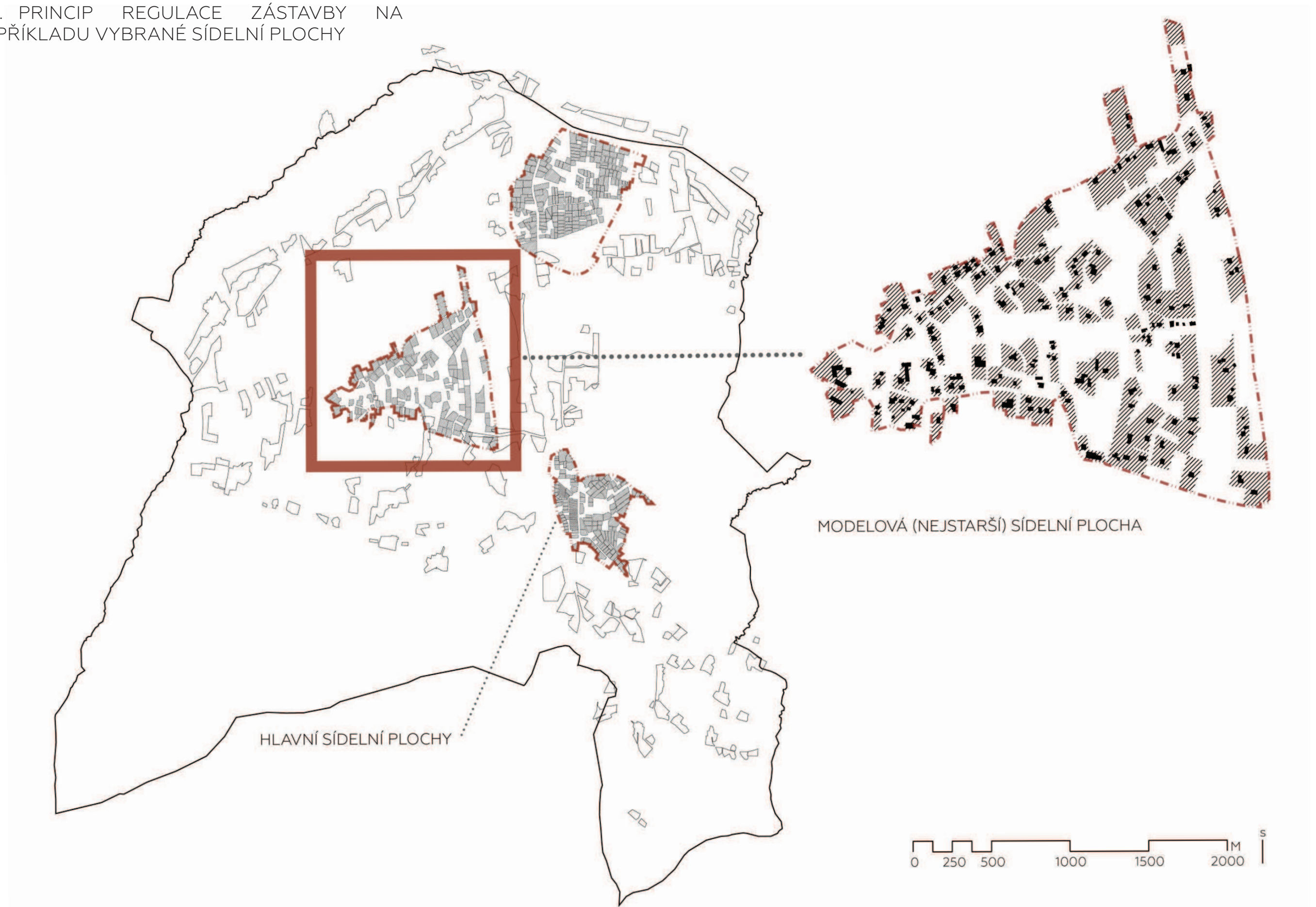
V území se nacházejí ještě plochy s menší mírou zastavěnosti. Zde bude regulace probíhat podle stejného principu, s menší možnou mírou zastavěnosti. Bude popsána dále.

Plocha uvnitř CHKO Beskydy by měla dále podléhat regulaci CHKO, stavba by zde měla být spíše výjimečná a závislá na stanovisku správy CHKO.

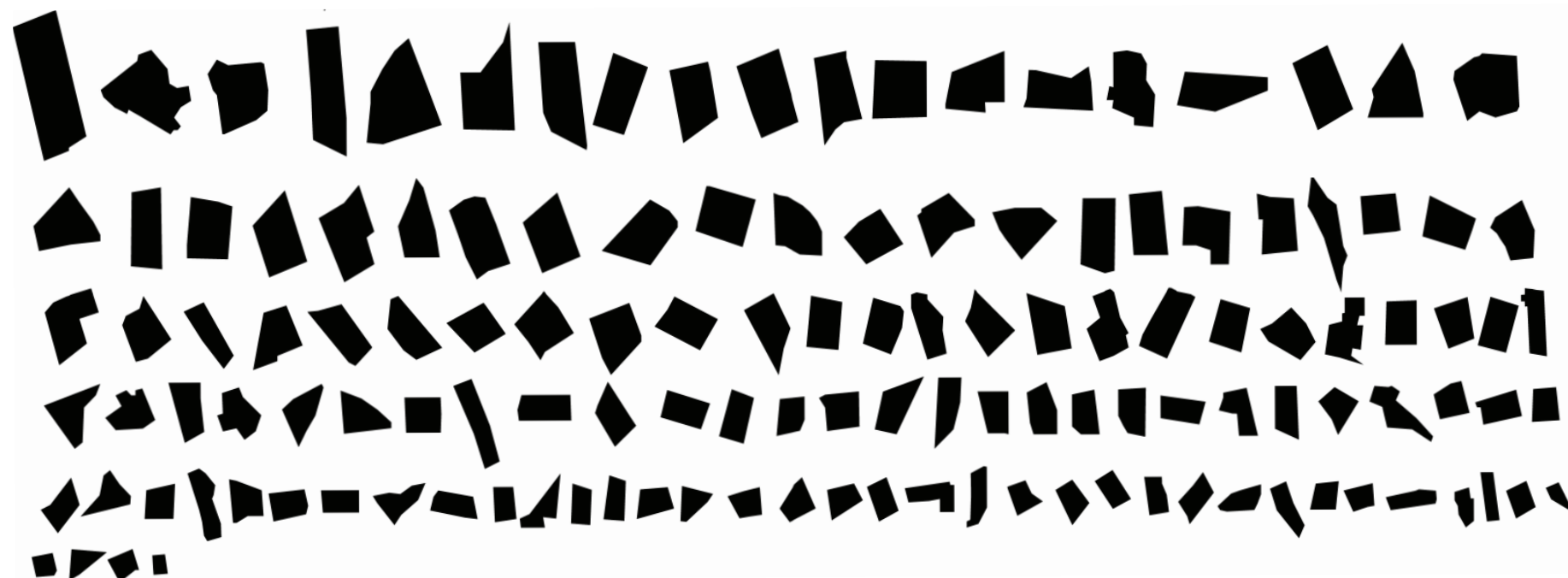

Obr. č. 88. / Regulace prostoru - hlavní sídelní plochy a hlavní centra vesnice.

7.1.1. PRINCIP REGULACE ZÁSTAVBY NA
PŘÍKLADU VYBRANÉ SÍDELNÍ PLOCHY

Obr. č. 89. / Hlavní plochy sídla vesnice a vybraná modelová plocha sídla.

Obr. č. 90. / Tvary parcel vybrané (modelové) sídelní plochy, současný stav.

Byla zvolena modelová plocha sídla, na které bude vysvětlen princip regulace zástavby. Byl vypočítán podíl celkové výměry zastavěných parcel z celkové výměry této sídelní plochy. V současné době je tento podíl 44%.

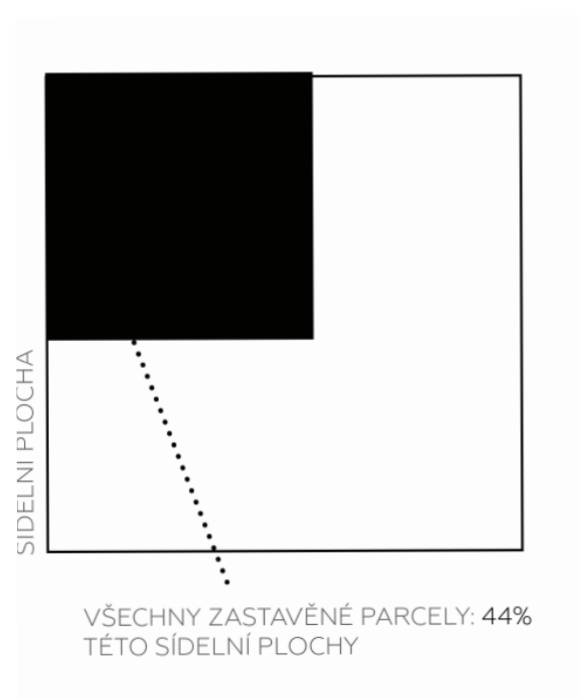
Dále byl zjišťován průměrný podíl zastavění parcely, který činí 11% zastavěné plochy parcely vůči průměrné velikosti jedné parcely v ploše. Tak velký pozemek už většinou neodpovídá současným potřebám.

Také bylo provedeno překlopení zastavěných parcel do grafického formátu. Z tohoto je patrné, které parcely jsou původní - byly vyměřeny na základě vlastností terénu a mikroklimatu (nepravidelný tvar, velká velikost), a které jsou novodobějšího charakteru (geometrický tvar).

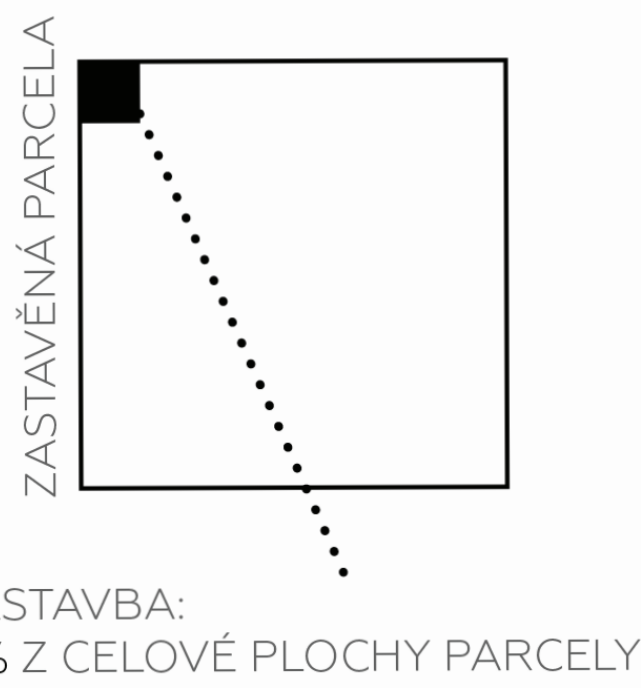
Na základě těchto výstupů byla odhadem určena následující regulace pro tuto sídelní plochu:

- Maximální podíl výměry zastavěných parcel vůči celkové výměře sídelní plochy je stanoven na 55%.
- Byl stanoven maximální počet nových staveb pro sídelní plochu, v tomto případě 5 staveb/rok.
- Podíl zastavení jedné parcely vůči celkové výměře této parcely byl stanoven na 20%.

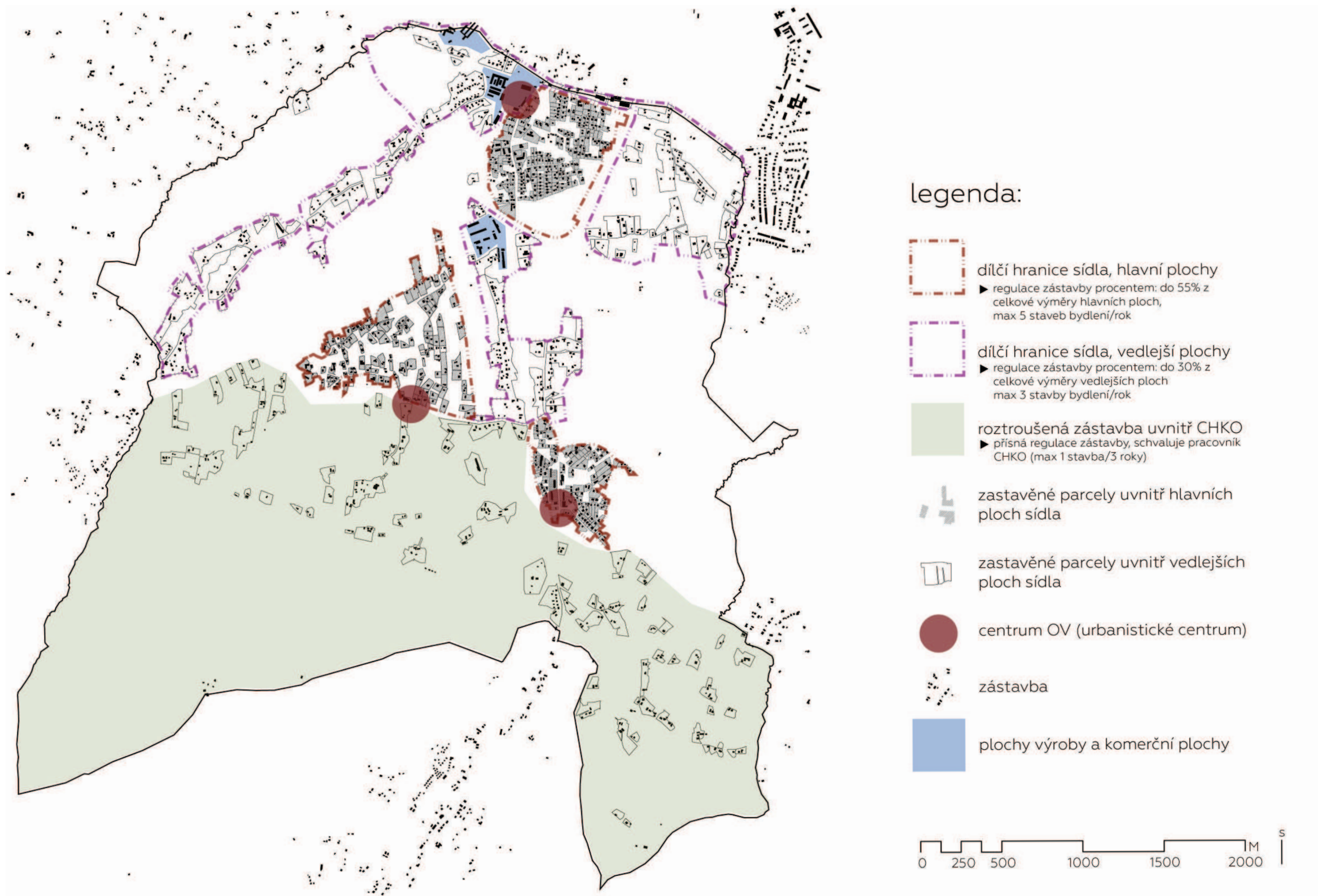
Tyto parametry by měly platit pro hlavní plochy sídla. Na následující straně bude popsán tento princip regulace zástavby pro všechny plochy sídla.

Obr. č. 91. / Průměrný podíl zastavěnosti vybrané sídelní plochy, současný stav.

Obr. č. 92. / Průměrný podíl zastavění parcely ve vybrané ploše, současný stav.

Obr. č. 93. / Princip regulace zástavby pro katastrální území Oldřichovice u Třince, hlavní výkres.

7.2. TÉMA II: PODPORA PROSTORU PRO CYKLODOPRAVU A PĚŠÍ POHYB

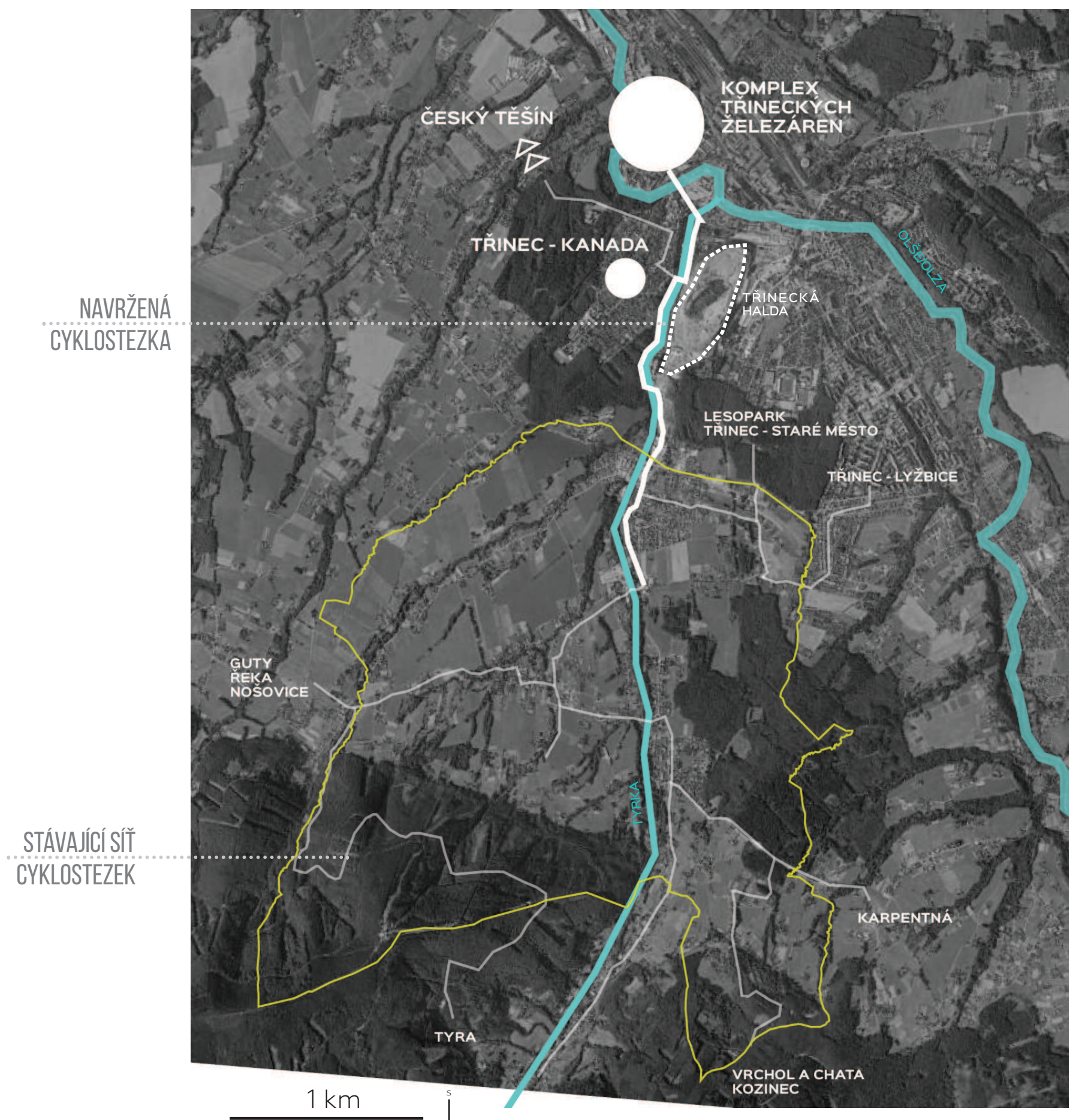
7.2.1. CYKLOSTEZKA OLDŘICHOVICE - TŘINEC

Třinec je spádovou oblastí pro své okolní vesnice. Místní obyvatelé zde cestují za prací, nákupy a dalšími aktivitami. Zároveň se v Třinci nachází objekt Třineckých železáren, kde pracuje velká část místních obyvatel.

Obyvatelé z Třince také cestují do podhorských oblastí kvůli rekreaci. Stoupá míra automobilismu a s ním i potřeba zpevněných ploch pro dopravní infrastrukturu, parkovací plochy apod. Autorka této práce se proto rozhodla podporovat alternativní způsoby dopravy, zejména cyklo dopravu. Soustřeďuje se přitom více na možnosti každodenního cestování, zároveň počítá s možnostmi využívání navržené infrastruktury jako spojnice mezi městem a rekreačním územím.

Předmětem návrhu tohoto tématu je cyklostezka spojující Oldřichovice s městskou částí Třinec-Kanada a objektem Třineckých železáren, s možností dalšího napojení na další stezky a vytvoření trasy do Českého Těšína, která v současné době není dořešena.

Tato cyklostezka by mohla být v zájmu samotné společnosti Třineckých železáren a je žádoucí zapojit tento subjekt do výstavby. Autorka se zapojením TŽ počítá a v návrhu nazývá stezku *Stezkou Třineckých železáren*.

Obr. č. 94. / Navržená trasa cyklostezky Oldřichovice-Třinec.

Obr. č. 95. / Území TŽ (trasa cyklostezky) I.

Obr. č. 96. / Území TŽ (trasa cyklostezky) II.

Obr. č. 97. / Vizualizace cyklostezky I.

Obr. č. 98. / Vizualizace cyklostezky II.

7.2.2. PĚŠÍ OKRUH VESNICÍ

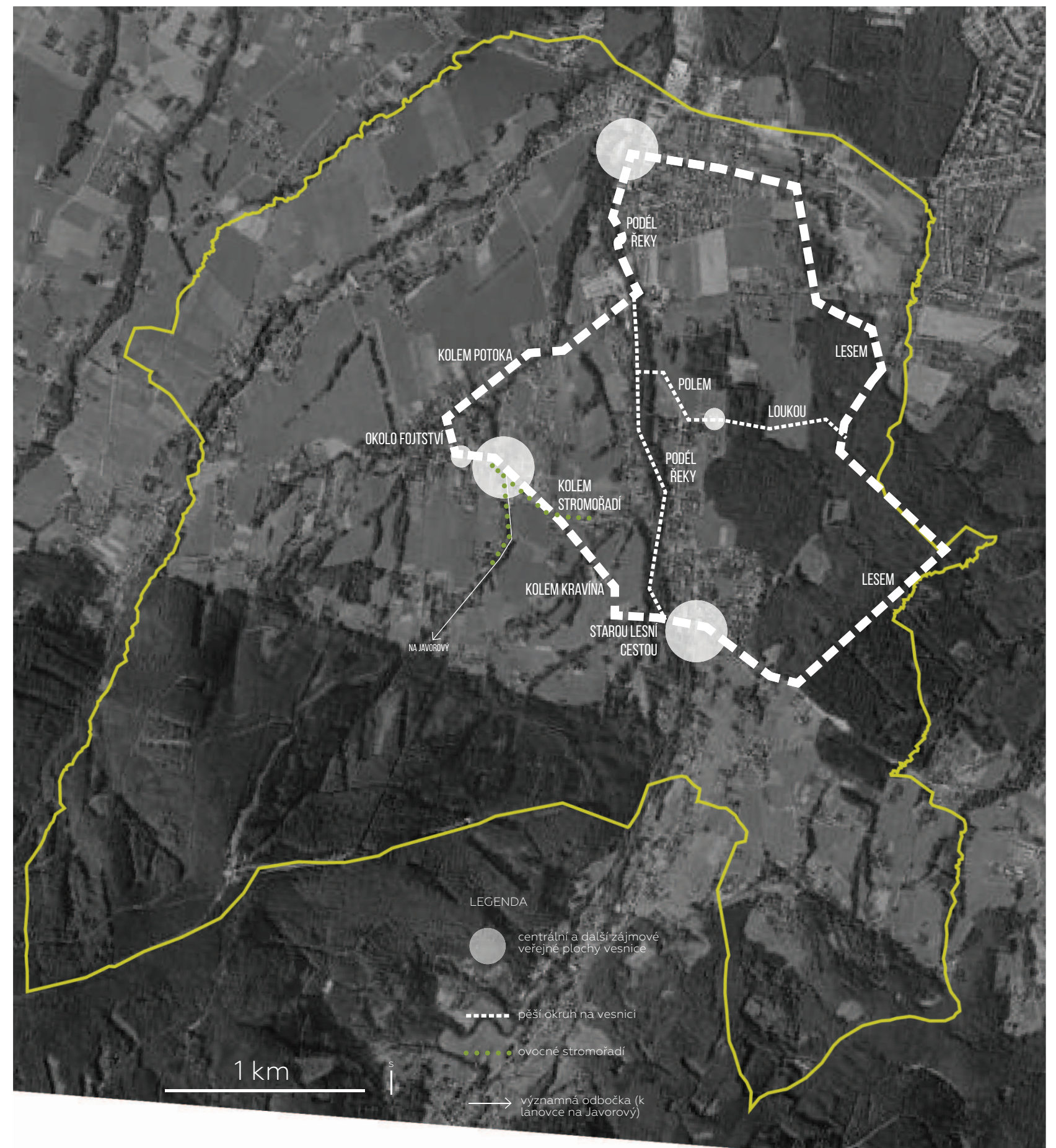
Na místo architektonické osy si autorka této práce zvolila pěší okruh, který spojuje společné plochy na vesnici a zároveň je veden zajímavými místy na vesnici (např. stromořadí starých třešní, *rovný les*, fojtství, břeh řeky Tyrky, stará lesní cesta). Tato stezka tedy nemá sloužit jako rekreační stezka se značeními, spíše by měla suplovat jakousi architektonickou osu a nabízet další možnosti místním (např. jak se dostat v neděli do kostela a hezky se projít, nebo jak se vydat v sobotu do obchodu a potkat přítom srny, jak jít se školní třídou na hřiště podél břehu Tyrky, možností je více).

Obr. č. 99. / Okolo fojtství.

Obr. č. 100. / Podél řeky.

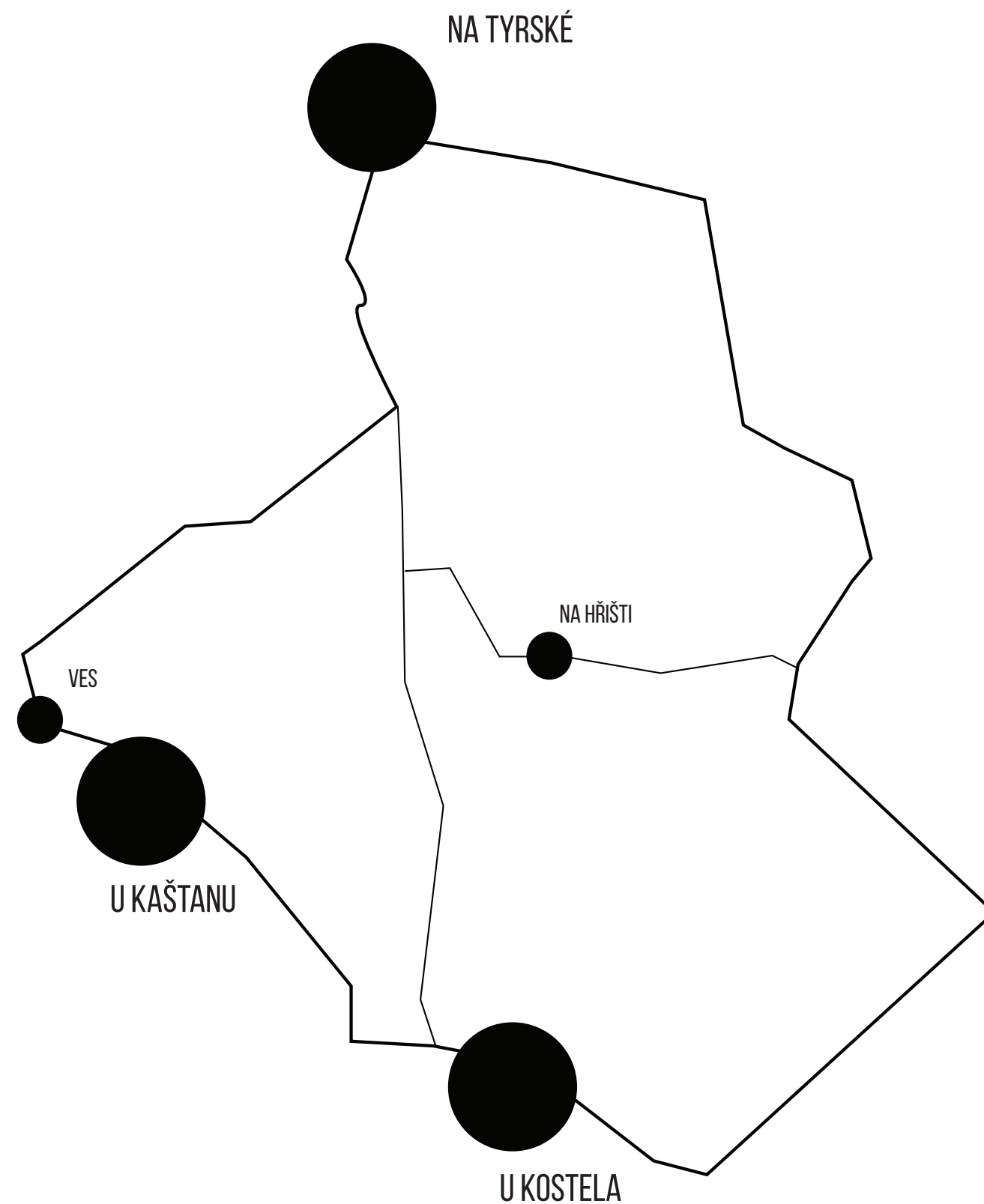

Obr. č. 101. / Pěší okruh jako architektonická osa.

7.3. TÉMA III: SPOLEČNÉ PROSTORY

Vesnice Oldřichovice nikdy neměla jednu náves. Autorka práce dospěla k přesvědčení, že není možné tam žádnou náves uměle vytvářet. Na druhou stranu zde existují prostory, které samy o sobě plní funkci návsi a lze s nimi pracovat tak, aby jejich podoba nabízela možnosti trávení času společně, pořádání společenských akcí, které jsou založeny na místních zvyklostech a k rozvoji místního podnikání. Tyto plochy si autorka nazvala jako centrální plochy vesnice nebo urbanistická centra sídla. Jsou to jakási sociální centra vesnice, z nichž nejdůležitější jsou plochy *Na Tyrské*, *U kaštanu*, *U kostela*. K nim jsou přiřčeny další dvě plochy, které jsou také řešeny v návrzích. Je to *Ves*, která má historický význam a *Na hřišti*, což je plocha s potenciálem k možnosti trávení volného času pro místní komunitu.

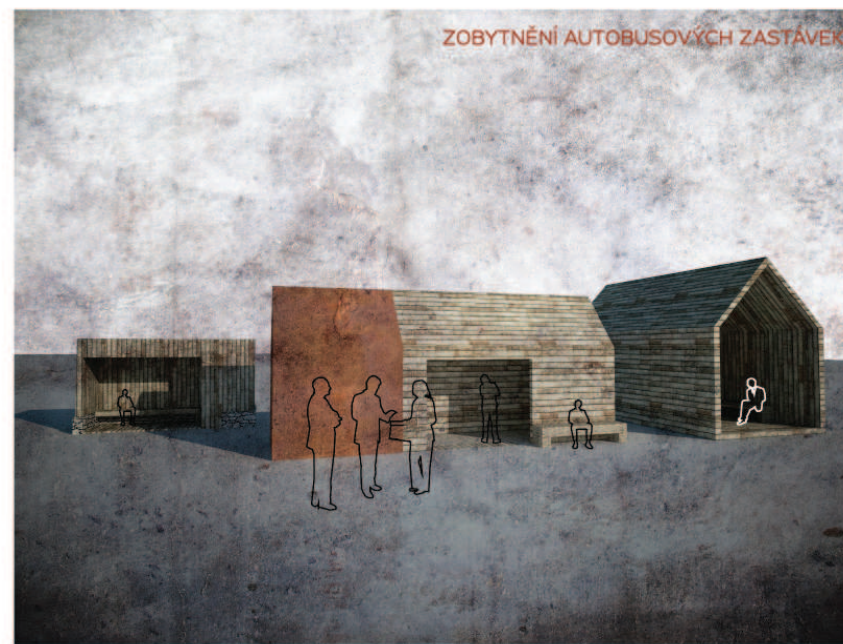
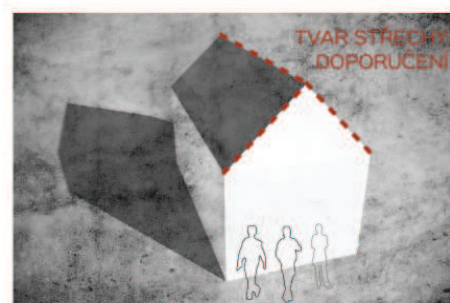
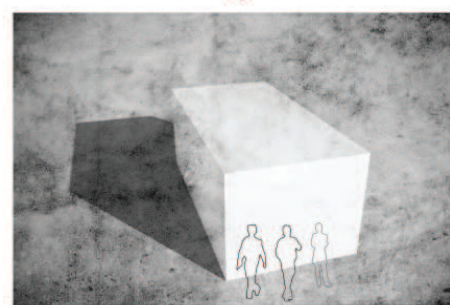
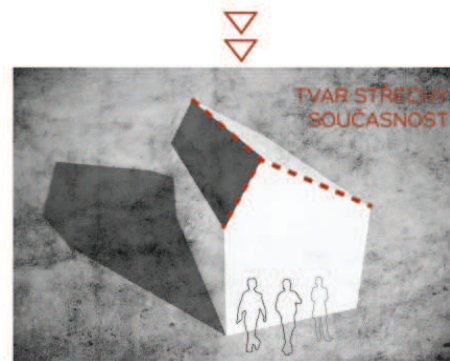
Základní materiály a povrchy: dřevo, slezská žula (světlá a tmavá) ve formě dlažebních kostek 10x10 a nepravidelné odseky, valounová dlažba, kamenné zdi, dřevěné trámové terasy, dřevo jako základní materiál v prvcích, corten, extenzivní trávník, trávník, extenzivní záhon.

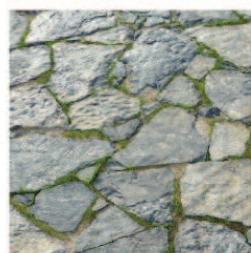
Obr. č. 102. / Schéma rozmístění společných prostorů.

7.3.1. KATALOG ZÁKLADNÍCH PRVKŮ A MATERIÁLŮ V NÁVRHU

DOPORUČENÁ PŘESTAVBA VEŘEJNÝCH STAVEB

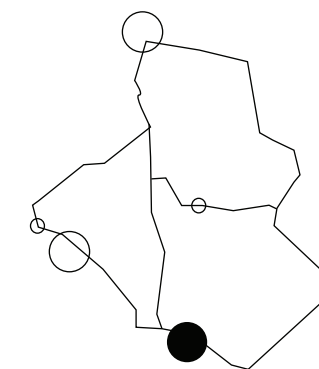
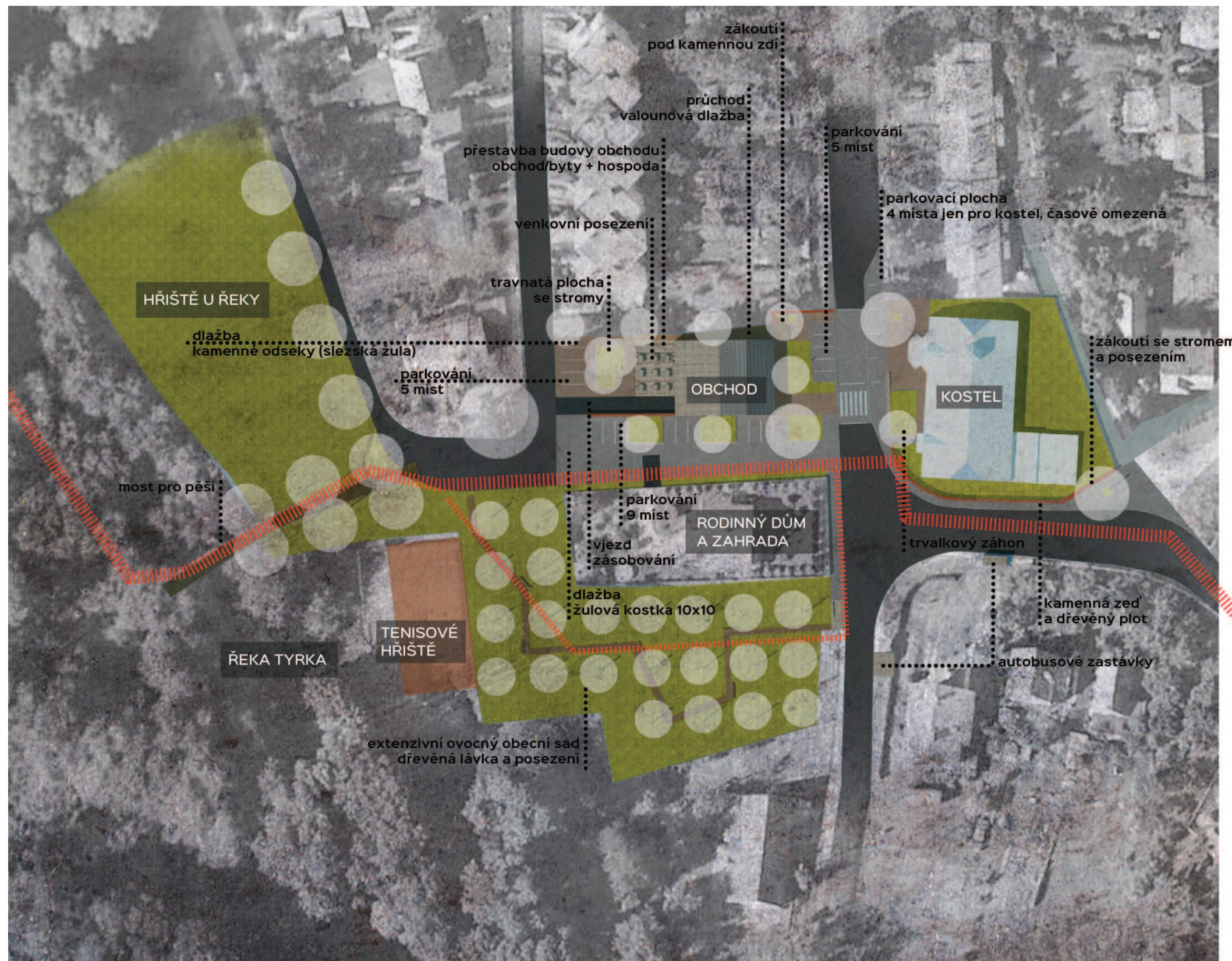

MATERIÁLY
POUŽITÉ V NÁVRHU

Obr. č. 103. / Katalog základních prvků a materiálů v návrhu.

7.3.2. U KOSTELA

Důležitým prvkem návrhu tohoto prostoru je komunitní třešňový sad. Také prostor mezi obchodem a kostelem byl upraven tak, aby mohl lépe sloužit k setkávání místních. Jsou zde mimo jiné navrženy prvky pro zklidnění dopravy. Do návrhu se promítá doporučená přestavba budovy obchodu a bylo navrženo zprovoznění jeho zadní části jako hospoda s venkovním posezením. Byl vytvořen průchod s valounové dlažby. Byla upravena plocha pro parkování. Navrženy jsou také kamenné zídky (viz vizualizace). Prostor je doplněn dřevěným mobiliářem a vývěsní plochou.

PĚŠÍ OKRUH

Obr. č. 104. / U kostela, situace.

Obr. č. 105. / U kostela, pohled na obchod, stávající podoba.

Obr. č. 106. / U kostela, pohled na obchod, vizualizace.

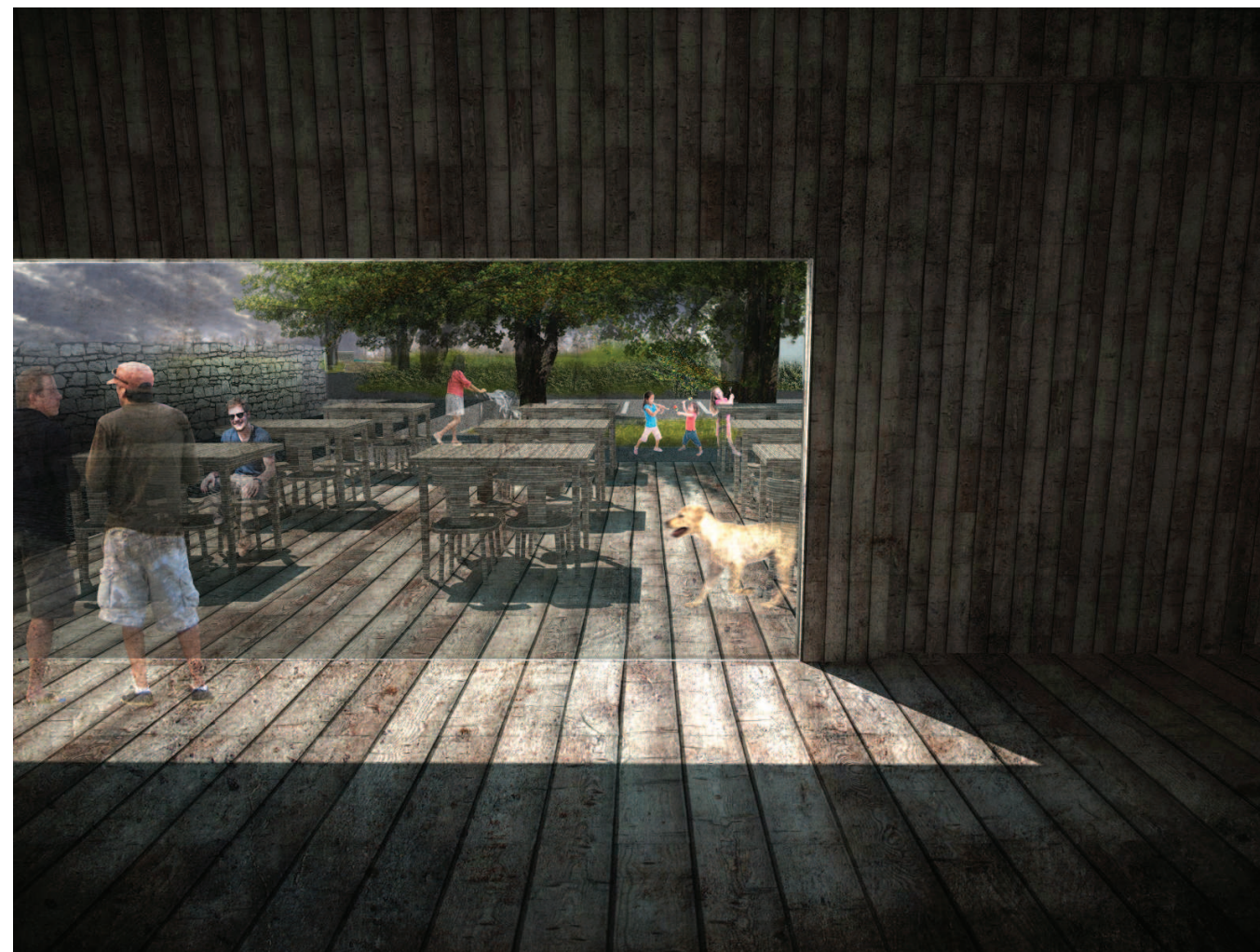
Obr. č. 107. / U kostela, pohled na sad, vizualizace.

Obr. č. 108. / U kostela, pohled na zadní stranu obchodu, stávající podoba.

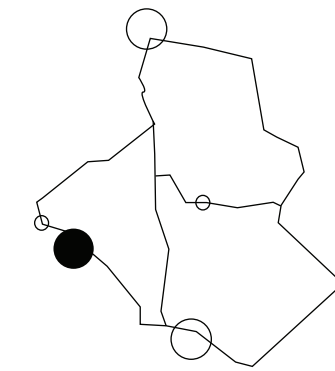
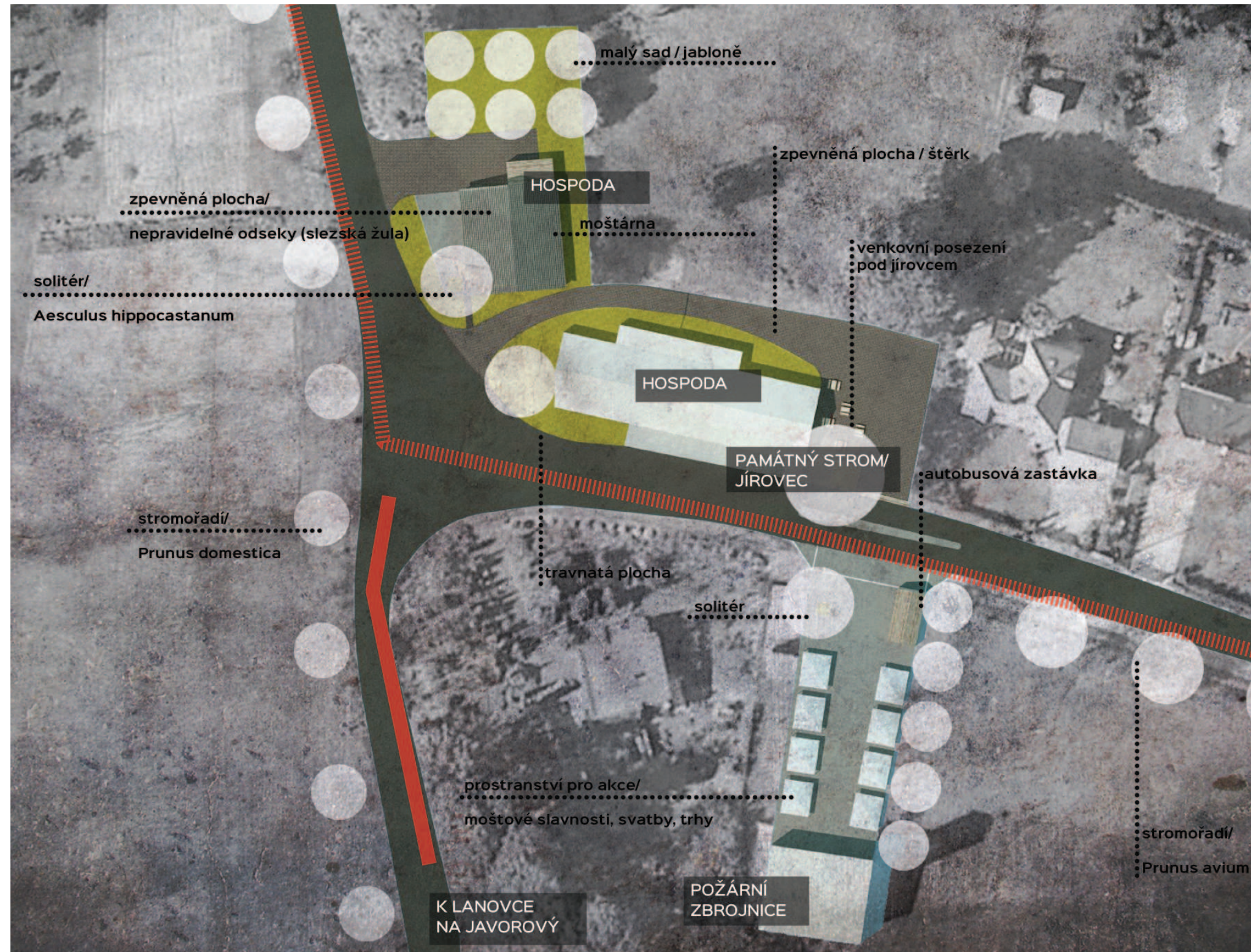

Obr. č. 109. / U kostela, pohled na zadní stranu obchodu - posezení před hospodou, vizualizace.

Obr. č. 110. / U kostela, pohled na posezení z hospody, vizualizace.

7.3.3. U KAŠTANU

Důležitými prvky v návrhu tohoto prostoru je úprava prostoru před požární zbrojnicí za účelem zobytnění a jako plochu pro občasně akce typu farmářských trhů s dočasnými prvky (stánky), úprava prostoru před bývalým obchodem. Je navržen pás pro zklidnění dopravy. Do návrhu se promítá doporučená možná přestavba budovy bývalého obchodu a doporučuje se budoucí možné využití budovy navazující na tradici soukromých sadů v oblasti, tedy jako moštárna či sušárna ovoce. Je doporučena přestavba autobusové zastávky tak, aby mohla sloužit nejen jako čekárna.

Obr. č. 111. / U kaštanu, situace.

Obr. č. 112. / U kaštanu, pohled k hasičské zbrojnici, stávající podoba.

Obr. č. 113. / U kaštanu, pohled na bývalý obchod, stávající podoba.

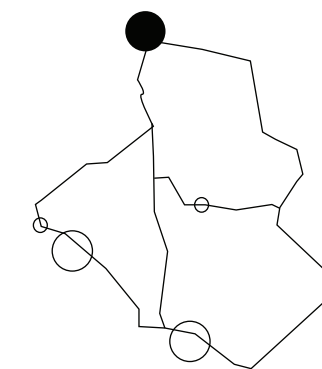
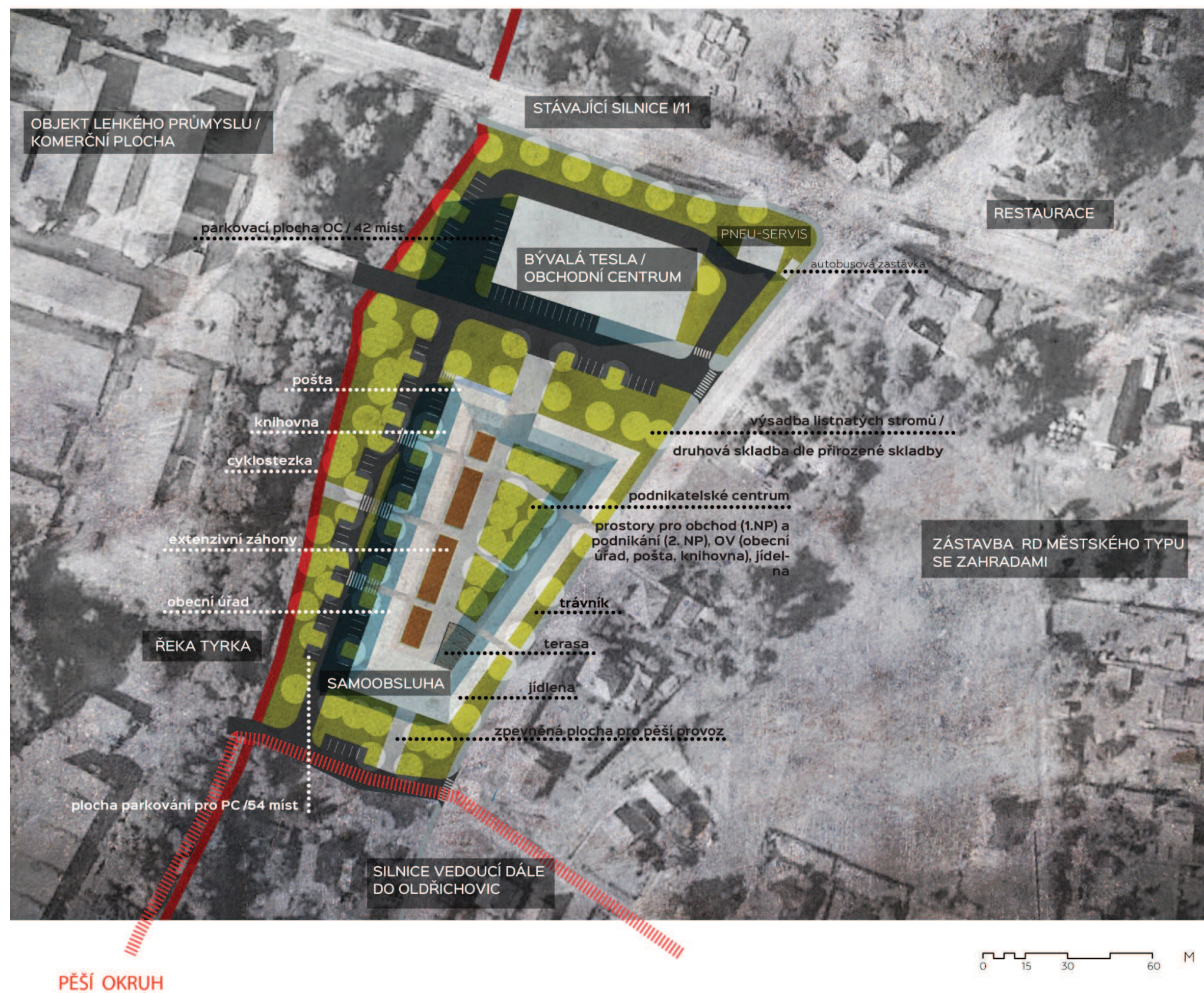

Obr. č. 114. / U kaštanu, pohled k hasičské zbrojnici, vizualizace.

Obr. č. 115. / U kaštanu, pohled na bývalý obchod - moštárna a sušárna ovoce, vizualizace.

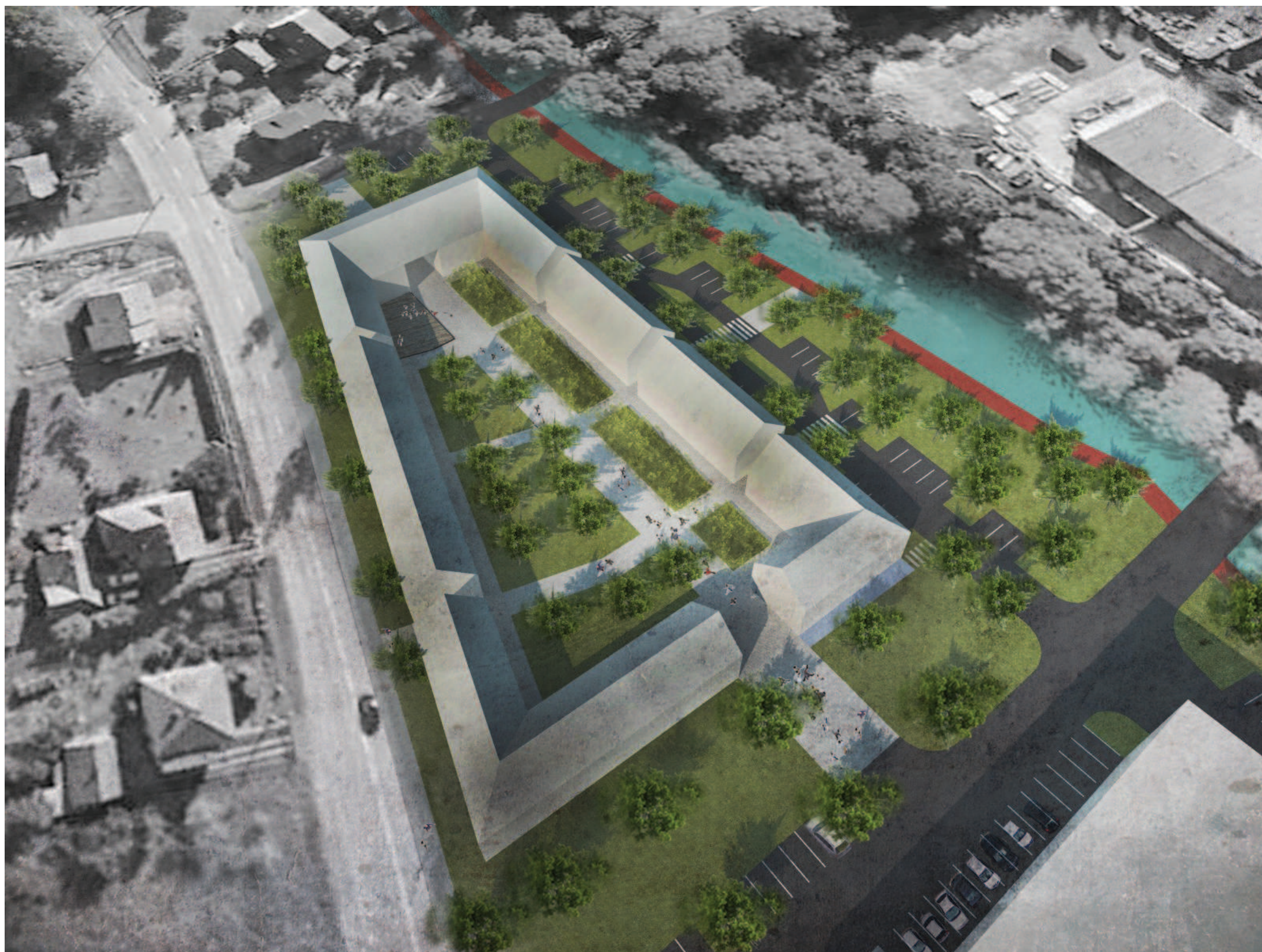
7.3.4. NA TYRSKÉ

Toto místo je blízko hlavního vjezdu do Oldřichovic. Prostor je navržen na místě nevyužitého parkoviště pro kamiony, které bylo vybudováno spolu s bývalou celnicí. V blízkosti se nacházejí objekty lehkého průmyslu a sídla firem. Také je zde obchodní centrum v budově bývalé Tesly, která byla mnoho let nevyužívaná. Prostor se nachází na hranici katastrálního území v blízkosti města Třince. Stěžejním bodem tohoto návrhu je vytvoření *podnikatelského dvora*, kam by mohly být umístěny jak drobné obchody (1. NP), tak kanceláře (podkroví) a subjekty občanské vybavenosti (pošta, knihovna, jídelna, v budoucnu snad obecní úřad). Do tohoto dvora by byly zapojeny i stávající budovy (samoobsluha, bývalá celnice) Prostor dvora by sloužil pouze pro pěší, vjezd pro auta by byl možný po okružní cestě, stejně jako parkování. Charakter navrženého prostoru se blíží městu, přesto by si měl zachovat venkovský ráz (dvůr, nízopodlažnost, ...).

Myšlenka podnikatelského dvora byla odvozena z konceptu cohousingu. V tomto případě byl zvolen cohousing podnikání, samosprávy a občanské vybavenosti. Důraz je kladen na vytvoření prostoru k setkávání a měla by být vítána participace subjektů na podobě prostoru.

Obr. č. 116. / Na Tyrské, situace.

Obr. č. 117. / Na Tyrské, podnikatelský dvůr, ptačí pohled.

Obr. č. 118. / Na Tyrské, pohled na samoobsluhu, stávající podoba.

Obr. č. 119. / Na Tyrské, pohled k obchodnímu centru, stávající podoba.

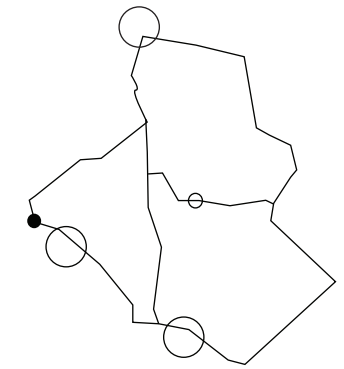

Obr. č. 120. / Na Tyrské, podnikatelský dvůr, vizualizace I.

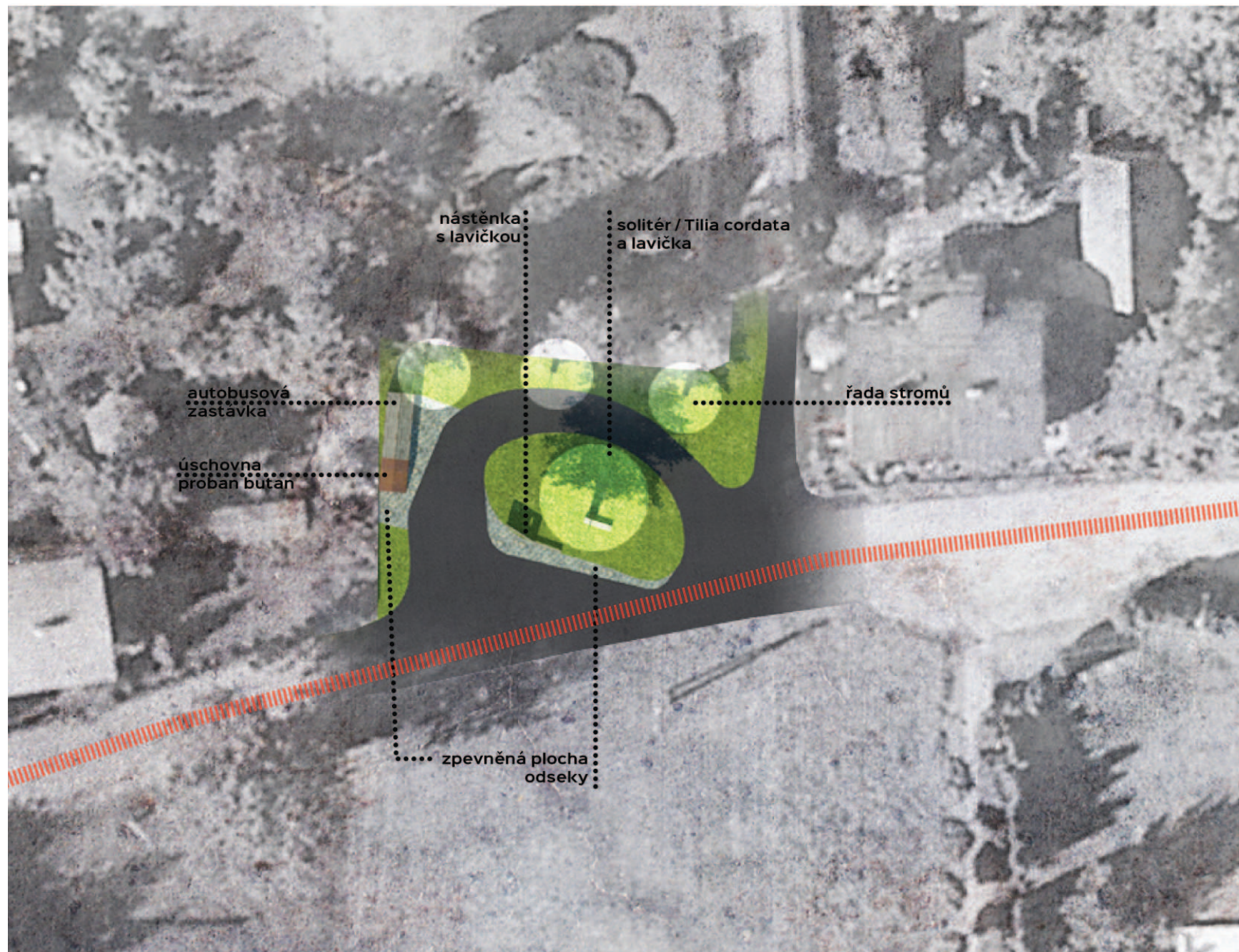
Obr. č. 121. / Na Tyrské, podnikatelský dvůr, vizualizace II.

7.3.5. VES

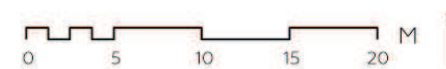

Tento prostor je zvláštním centrem patrně největšího shluku domů, které se na území dřívější osady Oldřichovic nacházely. Této části vesnice se dodnes říká *ves*. Navrhovaný prostor je v současnosti zastávkou, točnou autobusu a výdejnou propan-butanových zásobníků umístěných v plechové boudě. Uprostřed točny jsou dvě lípy, obě ve špatném stavu.

Tento prostor má nejvesněičtější charakter ze všech vybraných prostorů. Hlavním prvkem návrhu je obnovení lípy jako důležitého středobodu místa. Vytvoření posezení a složeného prvku pro vývěsní plochu a posezení). Také odsunutí plechové boudy z travnaté plochy uvnitř točny autobusu. Přestavba autobusové zastávky tak, aby měla dvě části - společenskou a propan-butanovou.

PĚŠÍ OKRUH

Obr. č. 122. / Ves, situace.

Obr. č. 123. / Ves, točna autobusu, stávající podoba.

Obr. č. 124. / Ves, vizualizace.

7.3.6. NA HŘIŠTI

Za nejdůležitější prvky návrhu je považováno vytvoření rámování jako stromořadí podél polní cesty, vinoucí se na okraji hřiště. Dále je navržena přenosná tribuna, která by tak mohla sloužit jako plocha sezení pro více příležitostí. Doporučená je také přestavba budovy ve více multifunkční objekt tzv. *sportovně-kulturní centrum*.

Obr. č. 125. / Na hřišti, situace.

Obr. č. 126. / Na hřišti, vizualizace.

Obr. č. 127. / Na hřišti, pohled na budovu zázemí, stávající podoba.

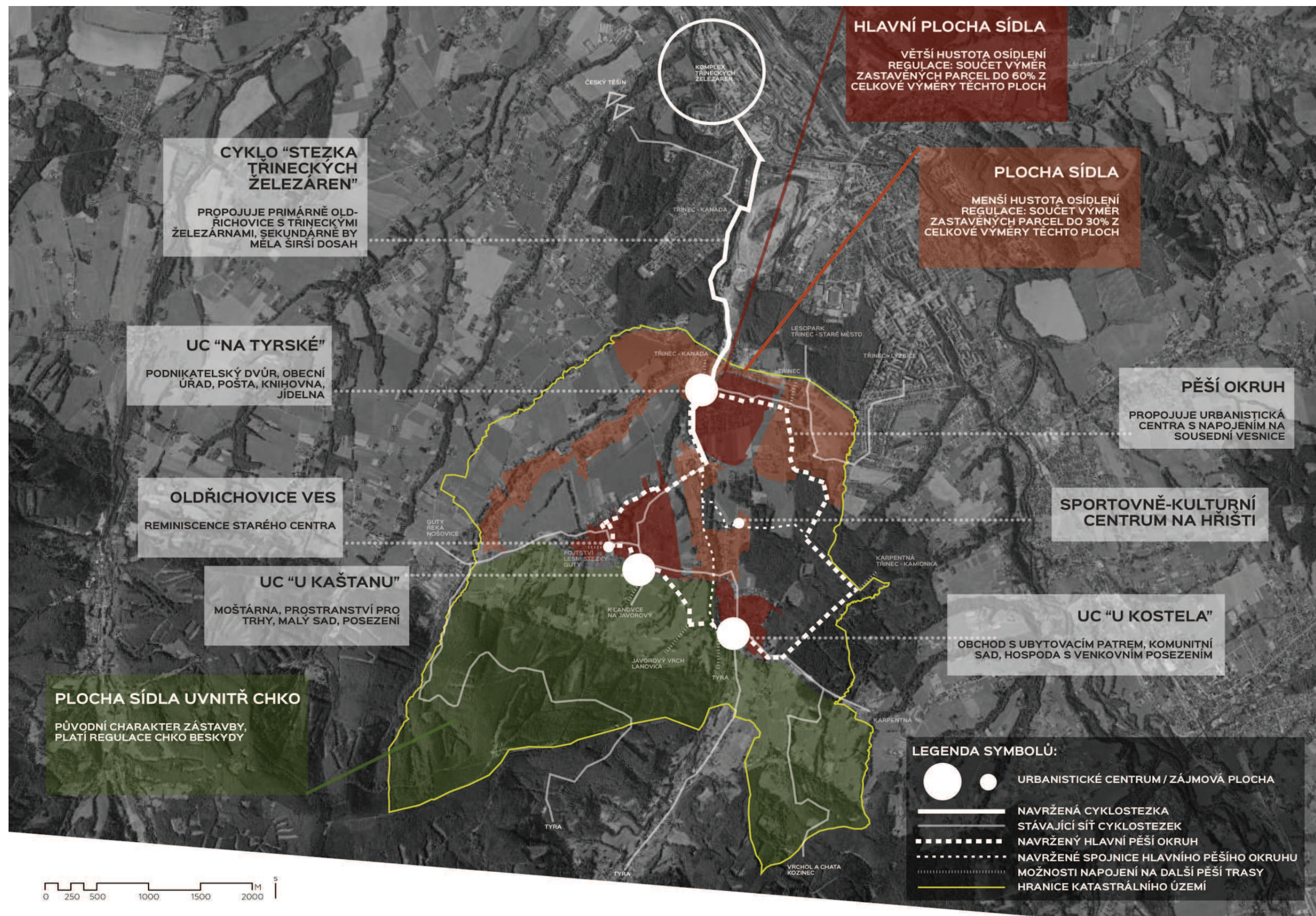

Obr. č. 128. / Na hřišti, pohled na budovu zázemí - multifunkční objekt, vizualizace.

Obr. č. 129. / Na hřišti, pohled na budovu zázemí večer - multifunkční objekt, vizualizace.

8. NÁVRHOVÁ ČÁST - CELKOVÁ SITUACE

Obr. č. 130. / Celková situace.

9. DISKUZE

Téma uspořádání venkova je relativně nové. Přesto se tomuto tématu v poslední době věnuje stále více lidí z řad různých odborníků a architektů. Venkov láká nové obyvatele. To, zda je vůbec potřeba plánovat a organizovat prostor na venkově, bylo první otázkou, která vyvstala během zpracování této diplomové práce. Na venkově bylo přece uspořádání prostoru vždy podřízeno tomu, co zde bylo funkční, nikdo to příliš neplánoval a výsledek se zdá z dnešního pohledu být uspokojivý. Dnes tomu tak není?

V dnešní době se potřeby současných venkovanů (na otázku, kdo je dnes venkovan, je těžká odpověď) na natolik proměnily, že přestává být funkčním to, co je zároveň úsporné a šetrné. Řada odborníků se vyjadřuje o našem venkovu jako o mizícím prostoru, a někteří upozorňují na rozpadající se sociální strukturu na venkově. Tento problém se týká zejména mizející provázanosti vztahů na venkově. Lidé jsou anonymnější, tolik se neznají. Podobá se to městskému prostředí. Souvisí to stále více s podobou krajiny. Venkovská krajina je cenná. Je to dědictví. V současné době je však v ohrožení, protože se stupňujícím se tempem životního stylu současného středoevropana vzrůstá také zastavování venkovské krajiny a její zabetonovávání. Pracovní příležitosti se koncentrují do měst a s nimi také produktivní část dne, kterou běžný člověk tráví prací, nakupováním, zábavou. Půda, jako něco nezbytného pro přežití, se vytrácí z lidské mysli. Zapomíná se na vztah k domovu. Proto je potřeba venkov plánovat. Kvůli krajině jako takové a pro znovuvytvoření mezilidských vztahů a vztahu ke své krajině. Souvisí to i s funkčností, avšak ve větším měřítku. Pokud bude nadále docházet k zastavování a zabetonovávání venkovské krajiny, bude docházet také k problémům ve městě, např. kvůli retenční schopnosti krajiny a zrychlujícímu se odtoku vody do níže položených sídel. Dalším důsledkem této proměny může být to, že dojde ke zničení životního prostoru v krajině. Tolik vyhledávané pěkné prostředí dojde. Bydlet se bude hůře. Také bez zájmu místního společenství a místní samosprávy se situace nezlepší. Je potřeba české obyvatele venkova motivovat, aby byli schopni posunout se k jinému chování ve svém prostoru než tomu postsocialistickému, popř. individualistickému.

Z toho důvodu si autorka této diplomové práce zvolila témata, která považuje za nejpálčivější. V průběhu zpracování

této diplomové práce vyšlo najevo, že každá vesnice má jiný ráz, charakter i problémy a není možné je řešit plošně. Každý pes, jiná ves. Každá ves, jiný pes. Ideálním řešením by v tomto případě bylo vytvoření platformy, která bude schopná vyhledat a řešit problémy konkrétních míst ve spolupráci s různými odborníky. Taková myšlenka u nás už existuje. Chybět by neměl architekt, urbanista, sociolog, ekolog, popř. další odborníci v závislosti na charakteru lokality. Plánování a spolupráce s takovou platformou by se měla stát běžnou a samozřejmou. V současné době je legislativa plánování krajiny a venkova nedostatečná. Pokud jsou vypracována nějaká pravidla zacházení s krajinou, jsou příliš abstraktní, takže neurčují závazná stanoviska, která se nedají snadno obejít. Na druhou stranu se objevují přehnané regulace, které znemožňují rozvoj správným směrem. Zde se opět nabízí myšlenka založení platformy, která by se aktivně zabývala prostorem venkova. Také je důležité nastínit místní samosprávě i obyvatelům možná jiná řešení a zdůvodňovat negativitu zavedených opatření.

Katastrální území řešené vesnice je velké (cca 15km²), stejně tak jako počet obyvatel (více než 3 tisíce). Autorka této práce se domnívá, že současné formální uspořádání, které činí z Oldřichovic městskou část Třince má negativní důsledky pro podobu krajiny Oldřichovic, která silně podléhá zájmům města a stává se městskou částí doopravdy.

Konkrétně byla v návrhové části této práce v modelovém území řešena tři témata.

Prvním tématem je regulace prostoru, tedy regulace zástavby ve vybrané vesnici s roztroušeným charakterem osídlení. Přestože se řešená vesnice, stejně jako ostatní vesnice v okolí, nachází v hodnotné krajině s omezením ochrany přírody, žádná z nich nemá vypracovaný regulační plán. Princip regulace zástavby zvolený v této práci, je novou myšlenkou a opírá se o dva základní kroky. Prvním z nich je vytvoření hranic sídla. Vzniknou tak plochy sídla s různými vlastnostmi, které jsou dále rozčleněny do několika základních typů. Druhým krokem je stanovení mezí a parametrů pro každý typ těchto ploch zvlášť. V modelové vesnici byly určeny tři typy sídelních ploch. Hlavní plochy sídla, u kterých je cílem větší koncentrace osídlení. Vedlejší plochy by měly být spíše nositeli roztroušeného charakteru osídlení a v území, které spadá do CHKO Beskydy by se mělo stavět jen ve velmi výjimečných případech. Parametry

byly určeny procentním podílem celkové výměry vybrané sídelní plochy vůči celkové výměře zastavěných parcel. Autorka se domnívá, že tento princip regulace by mohl být velmi funkční v obcích tohoto typu. Avšak vzhledem k tomu, že nebyly nalezeny žádné předchozí příklady regulace v takových obcích, byly zvolené parametry určeny odhadem a musely by být dále promyšleny a vyzkoušeny v praxi. Další formy regulací nebyly v této práci řešeny. Autorka této práce se také domnívá, že zamezení zastavování krajiny je nejdůležitějším regulativem. Další regulativy by mohly být odvozeny od podmínek zástavby v CHKO Beskydy (výška objektů, tvar půdorysu, tvar a velikost oken a dveří, barva střešní krytiny, umístění komína, atd.). Zajímavým bodem je zamyšlení nad tvarem parcel. Tvar těch starších je viditelně odvozen od vlastností terénu a dalších vlastností konkrétních míst, zatímco v dnešní době jde o rychlé načrtnutí tvaru pozemku na základě technických parametrů, takže pozemky mají striktně geometrický tvar, což neodpovídá vlastnostem terénu. To by mohlo být předmětem další práce, kde by šlo o urbanistickou studii založenou na takové parcelaci, která by se opírala o vlastnosti terénu a zároveň byla logická vzhledem k existenci inženýrských sítí.

Druhým tématem této práce byla podpora prostoru pro cyklo dopravu a pěší pohyb. Dílčím cílem bylo vytvoření takového prostoru pro alternativní způsob přesunu, který by umožňoval každodenní dostupnost pracovních a jiných cílů ve městě (cyklostezka) a možnost takového propojení důležitých míst na vesnici, které by nabízelo možnost trávit volný čas v místní krajině (pěší okruh). Toto propojení zároveň supluje architektonickou osu v návrhu, protože propojuje navrhované společné prostory ve vesnici (Téma III). Navržená cyklostezka vytváří spojení vesnice s městskou částí Třinec-Kanada a dále komplexem Třineckých železáren. Tato stezka probíhá v současnosti v nepřístupném území na okraji třinecké haldy, která vznikla stavbou železáren, na jejich pozemku. Autorka se domnívá, že realizace stezky by mohlo být v zájmu Třineckých železáren a mohla by nést název *Stezka Třineckých železáren*.

Posledním tématem této diplomové práce byla volba a návrh takových společných prostor, které by mohly nést podobnou funkci, jakou má ve většině ostatních vesnic náves. Celkem byly vybrány tři prostory, které byly označeny jako centrální a dva prostory, které jsou nějakým způsobem významné. Volba centrálních ploch souvisí s volbou hlavních

sídelních ploch, takže v každé hlavní ploše sídla je jedna centrální plocha. To vyplynulo ze stávající situace. Centrální plochy byly navrženy tak, aby se skládaly z prvků, které navazují na stávající charakter místa. Dílčím cílem tohoto tématu bylo vytvoření míst k setkávání a interakci místní komunity, podpora místních aktivit, zejména toho, co už ve vesnici v nějaké formě existuje.

Tato práce je tedy komplexním vhledem do problémů jednoho konkrétního venkovského prostoru a nastiňuje jejich řešení. Zároveň je pohledem do možné daleké budoucnosti.

10. ZÁVĚR

V první části této diplomové práce se autorka soustředila na zobecnění tématu venkova v jednotlivých kapitolách. Byla nastíněna představa ideálního venkova, ke které je možné směřovat.

Byla zvolena odvětví, která mají klíčový význam pro toto téma k přihlídnutím k vlastnostem následně zpracovávaného modelového území. Tato odvětví se dotýkala venkova jako prostoru. Vyšlo najevo, že mezi významné problémy prostoru dnešního venkova patří jeho vztah k městu a propojení s krajinou, jehož důsledkem je nekontrolovaná rozrůstající se zástavba individuálního bydlení. Dalším problémem na venkově je vzrůstající automobilismus, který jde ruku v ruce se změnou životního stylu obyvatel, kteří na venkově žijí nebo se do něj stěhují. V neposlední řadě je to rozpadající se sociální struktura vesnice, s početnou skupinovou novousedlíků, kteří na venkově spíše přespávají. Proto je stěžejním tématem této diplomové práce také práce s veřejným prostorem na vesnici, tedy takového prostoru, který by podporoval sociální kontakty. Šlo o hledání takových prostorů, které mohou tuto funkci splňovat. Ve většině našich vesnic je to náves. V některých vesnicích ale náves chybí a práce s veřejným prostorem je tak o něco složitější. Bylo těžké najít jakékoliv architektonické intervence směřující k řešení společného prostoru na vesnicích bez přirozené návsi. Stejně tak bylo obtížné nalézt hranici mezi veřejným a soukromým prostorem ve venkovském prostředí.

V souvislosti s bydlením na venkově se autorka zamýšlela nad formami bydlení. Podle použitých pramenů je důležitou

hodnotou, která rozhoduje o volbě bydlení na venkově zejména vlastní vchod, zahrada a čistý vzduch. V souvislosti s tímto se rozvíjejí nové formy bydlení, které stojí na pomezí individuálního bydlení a jsou více založeny na participaci budoucích obyvatel.

Bylo zjištěno, že při navrhování ve venkovském prostředí je důležitá správná volba tvarů a materiálů, stejně jako vystižení významu každé části řešeného prostoru a zapojení místní komunity do realizace. Autorka došla k závěru, že při navrhování na venkově je potřeba pracovat s významy v prostoru, proto byla zařazena také kapitola o symbolice stromů, protože přihlídnutí k významu druhů by mohlo podtrhnout význam místa (shromáždění, důležitá jednání, potřeba samoty, atd.). Stejně tak materiály by měly být voleny z co možná nejbližšího zdroje a umístěny tak, aby přesně zapadly do kontextu daného místa.

Teoretická část ukázala, že není možné popsat venkov jako takový obecně a zároveň vystihnout jeho problémy objektivně. Pokud má dojít k zachování identity, je nutné k venkovu přistupovat lokálně.

V úvodu návrhové části byly následně provedeny podrobné analýzy, které navazují na teze vyslovené v teoretické části. Zjištěné problémy se opírají o důkladný terénní průzkum a studium dostupných materiálů. Vesnice Oldřichovice je formálně městskou částí města Třince a tato situace má značný vliv na její rozvoj a podobu této venkovské krajiny, která má silně mozaikovitý charakter. Důležitou analýzou je rozbor vývoje urbanistické struktury od 19. století přes současnost po stav zakreslený v současně platném územním plánu. Bylo zjištěno, že rozdíl mezi těmito dvěma stavy je markantní a vzhledem k charakteru území nekonceptní. V Oldřichovicích, jako vesnici s roztroušenou zástavbou, neexistuje jedna náves. Avšak v terénu byly analyzovány prostory, které plní funkci návsi v současnosti a byl popsán charakter těchto prostorů. Společenství, které by se v těchto prostorech mělo scházet je česko-polské a značná část obyvatel se do Oldřichovic přistěhovala v poslední době.

Na základě zjištěných problémů v prostoru byla zvolena témata, kterým se autorka dále věnovala v návrhu. Je to téma regulace v prostoru, propojení místní sítě cyklostezek, podpora pěšího pohybu a také téma společných prostorů na vesnici.

V rámci prvního tématu byl navržen nový princip regulace zástavby v této obci. Tento princip se opírá o vytvoření hranic sídla a stanovení meze celkové kapacity a maximální přírůstek nových staveb za rok. Vzhledem k tomu, že nebyly nalezeny žádné příklady předchozí regulace zástavby ve vesnici s roztroušenou zástavbou, je tento návrh považován za iniciační studii pro regulaci v těchto typech vesnic, která by měla být dále upřesněna a prověřena v praxi. Dalším možností regulací se autorka v návrhové části této diplomové práce nevěnovala, ale bylo by možné stanovit další body regulace, které vycházejí z regulí CHKO Beskydy, které byly zmíněny v první části této diplomové práce.

Druhé téma je založeno na alternativních formách dopravy, zejména na cyklo dopravě. Zároveň se dotýká každodenního dojíždění z Oldřichovic do Třince, zejména do objektu Třineckých železáren za prací. Proto byla navržena cyklostezka, která propojuje tuto vesnici s městskou částí Třinec - Kanada a dále s Třineckými železárnami. Autorka předpokládá, že tuto cyklostezku by využívali také obyvatelé Třince v opačném směru, jejichž cílem jsou rekreační stezky v Beskydech a další cyklostezky. Návrh cyklostezky zpřístupňuje v současné době neprostopné území, které je majetkem Třineckých železáren.

Poslední téma návrhové části je zaměřeno na společné prostory v modelovém území, které svým významem a náplní buď souvisí s funkcí návsi nebo nabízejí nový potenciál, který by mohl prospět místní komunitě buď v souvislosti se sociálními aktivitami nebo jako prostor pro místní rozvoj, popř. kombinace obojího.

Během zpracovávání této práce bylo postupováno od celku k detailu. Výsledek je komplexní práce, která vybírá a následně řeší současné problémy venkova a zejména problémy vybraného území s ohledem na identitu konkrétního místa.

11. SOUHRN A ABSTRACT

11.1. SOUHRN

Diplomová práce se zabývá otázkami současného českého venkova v evropském kontextu. Je rozdělena na teoretickou a několik návrhových částí. Teoretická část popisuje venkov spíše obecně, avšak s přihlédnutím k charakteru území, které bylo zvoleno pro praktickou část. Tato část diplomové práce je rozdělena do dílčích kapitol, do kterých je zařazeno množství referenčních příkladů z České republiky i ze zahraničí. Z teoretické části vyplývá, že řešení problému venkova je založeno na charakteru a identitě konkrétního místa a není žádoucí k venkovu přistupovat jako ke stejnorodému prostředí.

Návrhová část je rozdělena do dvou podkapitol. V první z nich jsou představeny jednotlivé analýzy prostoru. Na konci této kapitoly jsou uvedeny východiska, která shrnují nalezené problémy v území do třech tematických okruhů. Ty jsou dále rozebrány v kapitole Návrhová část - témata. Prvním tématem je řešení regulace prostoru. V ní autorka předkládá návrh regulace zástavby v obci s roztroušenou zástavbou. Podle vlastní metodiky se tak snaží dosáhnout toho, aby se zástavba nerozšiřovala expanzivně do okolí a zároveň došlo k částečnému zachování prostupnosti a mozaikovitému charakteru podhorské vesnice s rozvolněnou zástavbou. Druhé téma je věnováno prostoru pro alternativní dopravu, zejména cyklo dopravu, která by mohla pomoci odlehčit důsledky automobilismu ve venkovském prostředí. Také je navrhován pěší okruh jako možnost trávení volného času v různorodém prostředí a jako způsob propojení míst s aktivitami, které jsou soustředěny zejména do navrhovaných center občanské vybavenosti. Ty jsou předmětem třetího tématu této práce. Zde jsou popsány prostory, které jsou významné jako setkávací centra a centra občanské vybavenosti a jsou předloženy návrhy těchto míst.

Během zpracovávání této práce bylo postupováno od celku k detailu, byly vybrány nejpálčivější problémy, u kterých bylo navrženo řešení architektonicko-krajinářskými metodami.

11.2. ABSTRACT

The diploma thesis deals with contemporary czech rural countryside in European context. It is divided into theoretical and several proposal parts. In theoretical part the issue is described more generally, but taking into consideration the character of the territory chosen for proposal part. This theoretical part is further divided into sub-chapters, in which the number of reference cases from Czech Republic and abroad is included. This part of the thesis shows that the solution of contemporary rural areas difficulties is based on qualities and identity of particular rural space and it is not desirable to approach this space as a homogenous environment.

The proposal part of the thesis is divided into two sections. The first section introduces space-analysis. It includes the starting points, that summarise the problems found in the territory in three thematic areas. These are discussed in the second section of the proposal part.

The first theme deals with space regulation on housing development. Here, the author presents a draft of housing regulation in the scattered housing village and according to own methodology aims to stop the undesirable housing development into the landscape. At the same time, the chosen method of regulation preserves the mosaic character of submontane scattered housing village. The second theme is dedicated to create space for alternative types of transport, particularly cycling, in the way to help relieve the consequence of automobilism in rural space. Also, there is the proposal of the pedestrian circular route as a possibility of leisure activity in various environment and as a connection of public space points with civic amenities. The third theme deals with those particular public points. Chosen public space areas are significant mainly as a meeting points and amenity centers. In the end, the proposal of these public space areas is offered.

This work was processed from entirety to detail, while the most pressing issues were selected. Then it has been proposed the solutions of the issues by using architectural and landscaping methods.

Za krajinu, aby zůstala obytná.

Epilog

12. POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

12.1. KNIHY A SBORNÍKY

ANDRADE DNEBOSKÁ, Milena. *Hledání jednoho z aspektů krajinné identity*. In: *Ochrana krajinného rázu - třináct let zkušeností, úspěchů i omylů*. Ed. I. Vorel, P. Sklenička. Praha: 2006. s. 13-18. ISBN 80-903206-7-8.

BAŠE, Miroslav. *Budoucnost našeho venkova*. In: *Tvář naší země - krajina domova, 2002. Venkov jako sociální prostor*. Vyd. 1. Lomnice nad Popelkou: Jaroslav Bárta, Studio JB, c2002, s. 9-13. ISBN 8086512118.

Bojtky: básničky a říkadla z Jablunkovska. Ilustrace Pavla Krkošková Byrtusová. Návsí: Uutěrky, 2013, 79 s. ISBN 978-80-260-3744-6.

CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější: texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrúdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu*. 2.dopl.vyd. Praha: Dokořán, 2005, 269 s. ISBN 80-736-3042-7.

DAY, Christopher. *Duch: uzdravování našeho prostředí ; uzdravující prostředí*. 1. vyd. Překlad Lucie Koutková, Libuše Mohelská. Brno: ERA, 2004, 273 s. ISBN 80-865-1795-0.

FORTY, Adrian. *Words and buildings: a vocabulary of modern architecture*. 1st paperback ed. New York, NY: Thames & Hudson, 2004. ISBN 0500284709.

GEHL, Jan. *Život mezi budovami: užívání veřejných prostranství*. Vyd. 1. Brno: Nadace Partnerství, 2000, 202 s. ISBN 80-858-3479-0.

HAGENEDER, Fred. *Velká kniha stromů: duch stromů*. Vyd. 1. Olomouc: Fontána, 2003, 429 s. ISBN 80-733-6083-7.

HRON, Pavel. *Původní venkovská zástavba v oblasti Jeseníků, její zachování a rozvoj: [domov, kolébka lidskosti]*. Vyd. 1. Překlad Lucie Koutková, Libuše Mohelská. Moravský Beroun: Moravská expedice, 1999, 182 s. ISBN 80-902-7300-9.

HYSKOVÁ, Blanka et HYSEK, Oldřich. *Regulativy nové venkovské zástavby: Jak se ztrácejí regulativy*. In: *Venkov II: sídla a krajina : [sborník ze semináře, Jičín 20.-21.10.2005]*. 1. vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 2006, s. 91-94. ISBN 80-239-7802-0.

KNOPP, Alfréd. *Vesnice: stavby a krajina mají svůj řád*. 1. vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 1994, 211 s. ISBN 80-851-2496-3.

KOHOUT, Michal. *Můj dům, naše ulice: individuální bydlení a jeho koordinovaná výstavba*. 1. vyd.

Praha: Zlatý řez, 2014, 129 s. ISBN 978-80-87068-11-3.

KOUCKÝ, Roman. *Elementární urbanismus*. Vyd. 1. Praha: Zlatý řez, 2006, 263 s. ISBN 80-902810-9-5.

KRIER, Léon. *Architektura: volba nebo osud*. 1. vyd. Praha: Academia, 2001, 189 s. ISBN 8020000127.

LÖW, Jiří. *Krajinný ráz*. 1. vyd. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2003, 552 s. ISBN 80-863-8627-9.

PERLÍN, Radim, Jan BINEK a Roman CHMELÁŘ. *Obce si musejí jasně stanovit, čeho chtějí dosáhnout. ERA 21: Až na kostru venkova*. Brno: ERA, 2013, roč. 13, č. 5.

PEŠKOVÁ, Zuzana. *Vnitřní rezervy české vesnice. ERA 21: Až na kostru venkova*. Brno: ERA, 2013, č. 5.

PETŘÍKOVÁ, Anna. *Strategický plán krajiny Oldřichovic u Třince*. Lednice, 2013. Semestrální práce. Mendelova univerzita. Vedoucí práce Ing. Jozef Sedláček.

PLICKA, Ivan et PLOS, Jiří. *Venkov není naivní cesta z města. ERA 21: Až na kostru venkova*. Brno: ERA, 2013, č. 5.

SKÁLA, Jiří. *Disharmonie architektury venkova a její náprava (aplikace v mikroregionu Orlicko): Disharmonies of countryside architecture and their reparation (an application for Orlicko microregion) : zkrácená verze Ph.D. Thesis*. V Brně: Vysoké učení technické, 2004, 32 s. ISBN 80-214-2767-1.

SÝKORA, Jaroslav. *Územní plánování vesnic a krajiny: urbanismus 2. 2., přeprac. vyd.* Praha: Vydavatelství ČVUT, 2002, 226 s. ISBN 80-010-2641-8.

SYROVÝ, Bohuslav. *Architektura: Naučný slovník*. 1. vyd. Praha: SNTL, 1961, 238 s.

SZYMECZEK, Józef. *Identita obyvatel Moravskoslezského kraje*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2011. ISBN 9788074640605.

ŠÍŠKA, Michal. *Malévěcivkrajně*. Vyd. 1. V Řevnicích: Arborvitae, 2011, 197 s. ISBN 978-808-7164-679.

TREJBAL, Jan. *Znovu – vystavění venkovského prostředí*. Praha, 2012. Diplomová práce. Akademie výtvarných umění v Praze, Ateliér Intermedia II - Škola Jiřího Příhody.

VÁLKA, Miroslav. *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. 1. vyd. Editor Ivan Vorel, Petr Sklenička. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 224 s. Etnologické studie, 8. ISBN 978-802-1039-087.

Venkov je náš svět: sborník příspěvků z mezinárodní konference = Countryside - our world : collection of papers of international conference : Kutná Hora 16.-18.4. 2008. Vyd. 1. Editor Věra Majerová. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2008, 607 s. ISBN 9788021318519.

VIDLER, Anthony. *Warped space: art, architecture, and anxiety in modern culture*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c2000, ix, 301 p. ISBN 0262720418.

ZUMTHOR, Peter. *Promýšlet architekturu*. Zlín: Archa, 2009, 91 s. ISBN 978-80-901926-1-4.

ŽÁK, Ladislav. *Obytná krajina*. 1. vyd. Praha: S. V. U. Mánes - Svoboda, 1947, 213, 136 s.

12.2. INTERNETOVÉ ZDROJE

ADÁMKOVÁ, Alena. V Česku raketovou rychlostí mizí orná půda. Ročně 7 500 hektarů. LIDOVKY. CZ. *Agris* [online]. 2015 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.agris.cz/clanek/187703>

Autobusová zastávka. *Cesty venkova* [online]. 2015 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.cestyvenkova.cz/index.php?id=120>

AVERMAETE, Tom et TEERDS, Hans. *Architectural Positions on the Public Sphere: The 2007 Delft Lecture Series* [online]. Delft, 2007 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: http://places.designobserver.com/media/pdf/Architectural__819.pdf. Článek. Univesity of California.

CAMINADA, A. Gion. Řídíme se podle slepic. *Respekt* [online]. 2014 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-62317800-ridime-se-podle-slepice>

Cesty venkova [online]. 2015 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.cestyvenkova.cz>

Co je cohousing. *Cohousing CZ* [online]. 2011 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.cohousing.cz/co-je-cohousing/>

Co je cohousing. *JKA Cohousing* [online]. 2010 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.jka-cohousing.cz/o-cohousingu/co-je-cohousing>

FROLOVÁ, Irena. Zlín i Otrokovice se letos opět zapojí do kampaně Do práce na kole. *Zlin.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://zlin.cz/517843n-zlin-i-otrokovice-se-letos-opet-zapoji-do-kampane-do-prace-na-kole>

Genius et locus. In: *Etymology* [online]. 2015 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=genius+loci&searchmode=none

Historie obce Oldřichovice u Třince. In: *Oldřichovice* [online]. 2013 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z:

<http://www.oldrichovice.eu/cs/node/12>

JUST, Tomáš. Jak se vyvíjejí revitalizace. *Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky*. Středisko Praha a střední Čechy [online]. 2015 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://praha.ochranaprirody.cz/pece-o-vodni-rezim-krajiny/revitalizace-vodnich-toku/jak-se-vyvijejí-revitalizace/>

Když se řekne identita.....regionální identita. In: ROUBAL, Ondřej. *SOCIOWEB* [online]. 2003 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=138&lst=115>

Kvalitní veřejné prostory: Metodika tvorby a obnovy veřejných prostranství. In: [online]. [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://urbanspace.rec.org/uploads/wp5-outputs-map/pp3-methodology-on-quacity-public-spaces-brno-czr.pdf>

Náves v Nečíně. In: *Cesty venkova* [online]. 2011 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.cestyvenkova.cz/index.php?id=95>

Obnova alejí. *Arnika* [online]. 2014 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://arnika.org/obnova-aleji>

PLESKOT, Josef. Architekt Josef Pleskot. Český rozhlas: *Telefonotéka* [online]. 2014 [cit. 2015-02-1]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/vltava/host/_zprava/architekt-josef-pleskot--1388090

PLESKOT, Josef. Jak sladit soukromý a veřejný prostor? zamýšlí se architekt Josef Pleskot. *Host Radiožurnálu* [online]. 2013 [cit. 2015-04-1]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/host/_zprava/1248636

RYŠAVÁ, Petra. Architektura sociální. In: *Artslexikon* [online]. 2013 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://artslexikon.cz/index.php/Architektura_soci%C3%A1ln%C3%AD

SPRÁVA CHKO BESKYDY. *Jak stavět v CHKO Beskydy*. 2007. Dostupné z: Jak stavět v chráněné krajinné oblasti Beskydy. In: SPRÁVA CHKO BESKYDY. [online]. 2007 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://beskydy.ochranaprirody.cz/res/data/206/026255.pdf>

Suburbanizace: Co to je a jaké má podoby?. In: OUŘEDNÍČEK, Martin. *Suburbanizace* [online]. 2006 [cit. 2015-1-07]. Dostupné z: http://www.suburbanizace.cz/01_teorie_suburbanizace.htm

TREJBAL, Jan. O projektu. *Neolokator** [online]. 2012 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.neolokator.cz/o-projektu/>

VÍDENOVÁ, Kateřina et WLAZEL, Adam. *Mobilní architektonická kancelář* [online]. 2014 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.mak2014.eu>

WLAZEL, Adam. Potulní architekti. In: *Náš venkov* [online]. Česká televize, 2013 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1097944695-nas-venkov/213562243400012->

potulni-architekti/

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), díl 4, § 34. In: *Sbírka zákonů*. Dostupné z: <http://zakony.kurzy.cz/128-2000-zakon-o-obcich/cast-1-hlava-1/>.

12.3. MAPOVÉ ZDROJE

Archivní mapy ÚAZK [online]. 2014 [cit. 2014-10-20]. Dostupné z: <http://archivnimapy.cuzk.cz>

Kontaminovaná místa [online]. 2014 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

Mapy Google [online]. 2015 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <https://www.google.cz/maps>

PETŘÍKOVÁ, Anna. *Strategický plán krajiny Oldřichovic u Třince*. Lednice, 2013. Semestrální práce. Mendelova univerzita. Vedoucí práce Ing. Jozef Sedláček.

12.4. KONZULTACE

Ing. arch. Vladislava Petříková, architektka

Ing. Eva Wagnerová, zahradní architektka

12.5. ÚSTNÍ SDĚLENÍ, EMAILOVÁ KORESPONDENCE

KLEMENSOVÁ, Marcela. *Emailová korespondence*. [cit. 2015-04-07].

PNIOKOVÁ, Jana. *Ústní sdělení*. Správa CHKO Beskydy, Oddělení ochrany přírody a krajiny - stavební činnost, Nádražní 36, Rožnov pod Radhoštěm, [cit. 2015-02-19].

13. SEZNAM VYOBRAZENÍ

Obr. č. 1. - Josef Mánes: Venkovský kostelík. Zdroj: <http://www.rodon.cz/zivotopisy-umelcu/Manes-Josef-46>

Obr. č. 2 - Jan Šplíchal: Imaginativní krajiny. Zdroj: <http://www.splichal.eu/fotogalerie.php?id=14>

Obr. č. 3. - Ach synku, synku - česká lidová píseň z Berounska. Zdroj: <http://malotridka.wz.cz/18-hudebni-vychova/hledame-odpoved/>

Obr. č. 4. - Hierarchie sociálních vztahů a jejich prostorového obrazu podle principu Edwarda T. Halla. Zdroj: KOHOUT, Michal. *Můj dům, naše ulice: individuální bydlení a jeho koordinovaná výstavba*. 1. vyd. Praha: Zlatý řez, 2014, 129 s. ISBN 978-80-87068-11-3.

Obr. č. 5. - Pohled na největší město na světě - Mexico city. Dystopie? Zdroj: <http://resetmag.cz/17-obrazku-ktere-ukazuji-dusledky-prelidneni-sveta/>

Obr. č. 6. - Kořenová čistírna odpadních vod ve Spáleném Poříčí. Zdroj: <http://www.envic.cz/20-let-provozu-korenove-cistirny-ve-spalenem-porici.htm>

Obr. č. 7. - Zábor zemědělské půdy v ČR, Průmyslová zóna Zděbrady. Zdroj: http://img.ihned.cz/attachment.php/140/38021140/aov3458BCEGJKLMNOPQbefgqyzTUw9AVn/Pr_myslov_z_na_Zd_brady.jpg

Obr. č. 8. - Středověký lokátor se svým pánem (donátorem). Zdroj: <http://history-if.blog.cz/1101/mesto-ve-stredoveku>

Obr. č. 9 - Hollókő, malá vesnice v Maďarsku (UNESCO), ideální zapojení do krajiny. Zdroj: <http://whc.unesco.org/en/list/401/gallery/>

Obr. č. 10. - Ukázka regulace malého vodního toku. Zdroj: <http://crs-ova.fishnet.cz/cistotar/122004.htm>

Obr. č. 11. - Koryto malého vodního toku v přirozeném stavu, v pozadí most pro cyklisty a nalevo sad, park Groot Schijn v Antwerpách v Belgii. Zdroj: <http://architecturelab.net/park-groot-schijn-zone-boterlaar-silzburg-antwerp-maxwan-architects-urbanists/>

Obr. č. 12. - Plovárenský mobiliář městské plovárny v Plzni na plovoucích molech, součástí projektu MAK (Mobilní arch. kancelář) 2014, vytvořen s místními. Zdroj: <http://www.mak2014.eu/?p=284>

Obr. č. 13. - Část historického parku Babur v Kábulu v Afghánistánu po rekonstrukci slouží jako prostor pro setkání pod stromy. Zdroj: <http://www.archined.nl/en/reviews/2014/engels/architecture-as-good-cause/>

Obr. č. 14. - Projekt Kateřiny Šedé, Bedřichovice nad Temží. Novodobé tradice? Zdroj: <http://www.novinky.cz/kultura/salon/316900-jan-keller-zivot-nad-pomery.html>

Obr. č. 15. - Vrána k vráně sedá. Lidé jsou tam, kde jsou jiní lidé. Zdroj: <http://www.os-obroda.cz/?c=zakon-stejnorodosti-v-deni-kolem-nas--cast-2>

Obr. č. 16. - Český venkovský masopust v roce 1972. Zdroj: <http://mosdhk.webnode.cz/news/masopust-masopust-do-kola-me-holka-pust/>

Obr. č. 17. - Farmářské trhy na parkovišti autobusů v Českých Budějovicích. Zdroj: http://3.bp.blogspot.com/-YDAQGYS0qiw/TZX8HkmFNYI/AAAAAAAAAHD0/c2lozd3G_V0/s1600/CB1.jpg

Obr. č. 18. Návrh jedné ze sedmi autobusových zastávek v rakouské vesnici Krumbach. Projekt by měl být realizován. Zdroj: <http://www.ingenieur.de/mediaviewer/show/293844/293829>

Obr. č. 19. - Společenská akce v revitalizovaném náměstíčku v Dobříně v roce 2009, přenosný mobiliář. Zdroj: http://www.dobrin.cz/dobrin_fotogalerie/2009-06-namesticko/

Obr. č. 20. - Prostor švýcarské alpské vesnice Vrin, rodné vesnice architekta Giona A. Caminady, který na ní celoživotně pracuje. Bez plotů. Zdroj: <http://respekt.ihned.cz/delnici-kultury/c1-62298510-zachovat-kontinuitu>

Obr. č. 21. - Autobusová zastávka v centru obce Valdek. V roce 2008 proběhla její rekonstrukce. Zdroj: <http://stavbaweb.dumabyt.cz/braskov-revitalizace-navsi-5633/clanek.html>

Obr. č. 22. - Pohled na část nové návsi v Dolním městě, která byla dokončena v roce 2006. Zdroj: <http://stavbaweb.dumabyt.cz/nova-naves-v-dolnim-meste-4351/clanek.html>

Obr. č. 23. - Pohled na tradiční německou návěs. Zdroj: <http://www.baukultur-eifel.de/beispiele/anbau>

Obr. č. 24. - Tradiční česká návěs. Božec. Zdroj: <http://cestyapamatky.cz/img/foto/f/2010-bozec-naves.jpg>

Obr. č. 25. - Veřejný prostor francouzské vesnice Norges-la-Ville v Dijonu. Výsledek projektu z roku 2013. Zdroj: <http://www.landezine.com/index.php/2014/10/wet-meadow-and-source-of-the-river-norges-by-territoires/wet-meadow-source-river-norges-territoires-01-2/>

Obr. č. 26. - Realizace revitalizace návsi v Braškově z roku 2009. Zdroj: <http://stavbaweb.dumabyt.cz/braskov-revitalizace-navsi-5633/clanek.html>

Obr. č. 27. - Obnovená památkově chráněná návěs ve čtvrti Kotěrov v Plzni. Zdroj: <http://stavbaweb.dumabyt.cz/koteroska-naves-a-jeji-obnova-10038/clanek.html>

Obr. č. 28. - Realizace revitalizace venkovského prostoru ve francouzské vesnici Sermange z roku 2007. Upraveno podle: <http://www.landezine.com/index.php/2011/12/sarmange-landscape-architecture/sermange-by-agence-territoires-02/>

Obr. č. 29. - Návrh venkovského prostoru v městečku Gentofte v Dánsku. Je součástí plánu

většího územního celku. Pracuje s komunitními myšlenkami. Zdroj: <http://www.dagensbyggeri.dk/artikel/84029-vandkunsten-vinder-i-gentofte>

Obr. č. 30. - Veřejné prostranství, součást návrhu Zelené obytné krajiny Martina Rajniše, který by měl vzniknout mezi obcemi Kounice a Vykáň u Prahy. Zdroj: <http://www.archiweb.cz/news.php?type=atel&action=show&id=7857>

Obr. č. 31. - Studentský projekt FUA TUL Objekty pro komunitu obce Rádlo z roku 2013. Zdroj: <http://www.archicakes.cz/cs/objekty-pro-komunitu-obce-radlo>

Obr. č. 32. - Skupina lidových staveb z horského prostředí u Vsetína z 18. století a propojení zástavby se stromy. Zdroj: LANGER, Jiří. *Co mohou prozradit lidové stavby: lidové stavební tradice v severozápadních Karpatech a jejich kulturní funkce*. Vyd. 1. Rožnov p. Radhoštěm: Ready, 1997, 236 s. ISBN 80-238-1007-3.

Obr. č. 33. - Nová stavba individuálního bydlení v podhůří Beskyd (v modelovém území pro návrhovou část). Konverze tradiční tvarů a materiálů. Foto: autorka.

Obr. č. 34. - Rychle se rozvíjející zástavba individuálního bydlení těsně za hranicí CHKO v katastrálním území Oldřichovice u Třince. Foto: autorka.

Obr. č. 35. - Příklad suburbanizované venkovské krajiny Jesenice u Prahy. Nalevo 50 léta minulého století, napravo současnost. Upraveno podle: http://www.rozhlas.cz/zpravy/data/_zprava/1422901

Obr. č. 36. - Plánování nové výstavby ve venkovských sídlech rozvolněného typu podle SÝKORY (2002). Zdroj: SÝKORA, Jaroslav. *Územní plánování vesnic a krajiny: urbanismus 2. 2.*, přeprac. vyd. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2002, 226 s. ISBN 80-010-2641-8.

Obr. č. 37. - Srovnání průměrných plošných nároků na jednoho obyvatele v blokové městské zástavbě a v zástavbě samostatně stojících rodinných domů podle KOHOUTA (2014). Zdroj: KOHOUT, Michal. *Můj dům, naše ulice*. Individuální bydlení a jeho koordinovaná výstavba. 1. vyd. Praha: Zlatý řez, 2014, 129 s. ISBN 978-80-87068-11-3.

Obr. č. 38. - Příklad suburbanizace na venkově v českém prostředí. Zdroj: <http://ucebny.natur.cuni.cz/gk/img/vystavy/suburbanizace/suburbanizace2.jpg>

Obr. č. 39. - Cohousing Kernhaussiedlung v Rakouském Grazu od Nussmüller Architekten. Voně stojící domy se sdílenou zahradou přírodního charakteru. Zdroj: http://www.nussmueller.at/NMA-WP/wp-content/uploads/2013/07/1984_G-Ker_B_02_A_cNUzt1-1024x680.jpg

Obr. č. 40. - Příklad Cohousingu ve venkovském prostředí. Galloway Cohousing, Skotsko. Zdroj: http://www.cohousing.org.uk/files/imagecache/slideshow_front/field_image/millionares_row.jpg

Obr. č. 41. - Projekt Martina Rajniše: Zelená obytná krajina Tejnice. Alternativa satelitních měst vybudovaná na principu tzv. přirozené architektury. Zdroj: <http://www.archiweb.cz/news.php?type=atel&action=show&id=7857>

Obr. č. 42. - Veřejná akce s architekty na plovárně v Plzni, která proběhla v létě 2014. Zdroj: <http://www.mak2014.eu/?p=214>

Obr. č. 43. - Výstavba přeložky silnice I/11 v Oldřichovicích u Třince. Ukrojí zase nějaký ten kus krajiny. Kolik takových bude ještě potřeba? Foto: autorka.

Obr. č. 44. - Cyklostezka Mutěnka mezi Kyjovem a Mutěnicemi. Zdroj: <https://www.facebook.com/naokraji/photos/a.838694952867554.1073741846.476475079089545/838695062867543/?type=1&theater>

Obr. č. 45. - Moderní rekonstrukce staré venkovské zpracovárny kamene v Portugalsku, návrh dle Cannata & Fernandes Architects proveden s co největší citlivostí ke stávajícím tvarům a materiálům. Zdroj: <http://assets.inhabitat.com/wp-content/blogs.dir/1/files/2013/05/Cannata-Fernandes-Architects-Restored-The-Landscape-Laboratory-lead.jpg>

Obr. č. 46. - (Soukromý) trnkový sad ve Stříbrnici. Zdroj: <http://stribrnice.eu/foto/trnkov-1.jpg>

Obr. č. 47. - Ana Mendieta: Strom života. Zdroj: http://arcthemagazine.com/arc/wp-content/uploads/2014/11/ANA-MENDIETA_Tree-of-Life.jpg

Obr. č. 48. - Ovocné stromy v krajině, Oldřichovice u Třince. Foto: autorka.

Obr. č. 49. - Nově vysázená hrušňová alej na českém venkově, součást projektu Jiná krajina. Zdroj: <http://www.jinakrajina.eu/cesty.html>

Obr. č. 50. - Alej vysázená společnými silami, Libochovičky, 2012. Zdroj: <http://www.cestyvenkova.cz/index.php?id=263>

Obr. č. 51. - Zorka Ságlová: Kladení plín u Sudoměře, 1970. Zdroj: http://oidnes.cz/13/042/cl6/OB4a759b_sudomer.jpg

Obr. č. 52. - Starý dub s lavičkou. Krásná intervence. Oldřichovice u Třince, 2015. Foto: autorka.

Obr. č. 53. - Kamil Mrva, Martin Rosa: Zvonička na Horečkách, Trojanovice, 2010. Zdroj: http://st4.geg.cz/photo/344927_detail.jpg

Obr. č. 54. - Jan Trejbal: Homole. Zdroj: http://malevecivkrajine.blogspot.cz/2011_03_01_archive.html

Obr. č. 55. - Širší vztahy I. Zdroj: Autorka

Obr. č. 56. - Širší vztahy II. Zdroj: Autorka

Obr. č. 57. - Širší vztahy III. Zdroj: Autorka

Obr. č. 58. - Formální uspořádání. Třinec a závislost okolních vesnic na jeho samosprávě. Princip střediskové obce. Zdroj: Autorka

Obr. č. 59. - Obecná charakteristika krajiny I. Zdroj: Autorka

Obr. č. 60. - Obecná charakteristika krajiny II. Zdroj: Autorka

Obr. č. 61. - Oldřichovice u Třince v 1. pol. 19. stol. Zdroj: Autorka

Obr. č. 62. - Oldřichovice u Třince v 50. letech 20. stol. Zdroj: Autorka

Obr. č. 63. - Oldřichovice u Třince současnost. Zdroj: Autorka

Obr. č. 64. - Osa interpretace využívání krajiny. Zdroj: Autorka

Obr. č. 65. - Charakter starší zástavby. Potok - cesta - rodové shluky obytných a hospodářských stavení. Zdroj: Autorka

Obr. č. 66. - Vývoj urbanistické struktury. Zdroj: Autorka

Obr. č. 67. - Pohled na obchodní centrum (bývalá Tesla), nevyužitá odstavná plocha pro kamiony. Foto: Autorka

Obr. č. 68. - Pohled na točnu autobusu s lípou uprostřed. Historický význam. Foto: Autorka

Obr. č. 69. - Pohled na fotbalové hřiště u lesa a budovu zázemí. Foto: Autorka

Obr. č. 70. - Pohled na požární zbrojnici a památný jírovec. Foto: Autorka

Obr. č. 71. - Pohled na samoobsluhu u kostela. Foto: Autorka

Obr. č. 72. - Centra občanské vybavenosti. Zdroj: Autorka

Obr. č. 73. - Cestní síť v závislosti na zástavbě a přeložka mezinárodní silnice. Zdroj: Autorka

Obr. č. 74. - Schéma dopravy v území. Zdroj: Autorka

Obr. č. 75. - Pohled na stávající mezinárodní silnici. Foto: Autorka

Obr. č. 76. Pohled na staveniště přeložky mezinárodní silnice. Foto: Autorka

- Obr. č. 77. - Pohled na prostor mezi kostelem a obchodem. Silnice a parkoviště. Foto: Autorka
- Obr. č. 78. - Dožinky v Oldřichovicích, 2013. Zdroj: http://www.oldrichovice.eu/sites/default/files/fojstvi2010dozinky0053_1.jpg
- Obr. č. 79. - Siláž. Foto: Autorka
- Obr. č. 80. - Hřbitov. Foto: Autorka
- Obr. č. 81. - Kráva. Foto: Autorka
- Obr. č. 82. - Nová silnice. Foto: Autorka
- Obr. č. 83. - Strouha. Foto: Autorka
- Obr. č. 84. - Kravín. Foto: Autorka
- Obr. č. 85. - Fojtství. Foto: Autorka
- Obr. č. 86. - Tyrka. Foto: Autorka
- Obr. č. 87. - Kamenná dlažba. Foto: Autorka
- Obr. č. 88. - Regulace prostoru - hlavní sídelní plochy a hlavní centra vesnice. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 89. - Hlavní plochy sídla vesnice a vybraná modelová plocha sídla. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 90. - Tvary parcel vybrané (modelové) sídelní plochy, současný stav. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 91. - Průměrný podíl zastavěnosti vybrané sídelní plochy, současný stav. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 92. - Průměrný podíl zastavění parcely ve vybrané ploše, současný stav. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 93. - Princip regulace zástavby pro katastrální území Oldřichovice u Třince, hlavní výkres. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 94. - Navržená trasa cyklostezky Oldřichovice-Třinec. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 95. - Území TŽ (trasa cyklostezky) I. Foto: Autorka
- Obr. č. 96. - Území TŽ (trasa cyklostezky) II. Foto: Autorka
- Obr. č. 97. - Vizualizace cyklostezky I. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 98. - Vizualizace cyklostezky II. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 99. - Okolo fojtství. Foto: Autorka
- Obr. č. 100. - Podél řeky. Foto: Autorka
- Obr. č. 101. - Pěší okruh jako architektonická osa. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 102. - Schéma rozmístění společných prostorů. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 103. - Katalog základních prvků a materiálů v návrhu. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 104. - U kostela, situace. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 105. - U kostela, pohled na obchod, stávající podoba. Foto: Autorka
- Obr. č. 106. - U kostela, pohled na obchod, vizualizace. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 107. - U kostela, pohled na sad, vizualizace. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 108. - U kostela, pohled na zadní stranu obchodu, stávající podoba. Foto: Autorka
- Obr. č. 109. - U kostela, pohled na zadní stranu obchodu - posezení před hospodou, vizualizace. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 110. - U kostela, pohled na posezení z hospody, vizualizace. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 111. - U kaštanu, situace. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 112. - U kaštanu, pohled k hasičské zbrojnici, stávající podoba. Foto: Autorka
- Obr. č. 113. - U kaštanu, pohled na bývalý obchod, stávající podoba. Foto: Autorka
- Obr. č. 114. - U kaštanu, pohled k hasičské zbrojnici, vizualizace. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 115. - U kaštanu, pohled na bývalý obchod - moštárna a sušárna ovoce, vizualizace. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 116. - Na Tyrské, situace. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 117. - Na Tyrské, podnikatelský dvůr, ptačí pohled. Zdroj: Autorka
- Obr. č. 118. - Na Tyrské, pohled na samoobsluhu, stávající podoba. Foto: Autorka

Obr. č. 119. - Na Tyrské, pohled k obchodnímu centru, stávající podoba. Foto: Autorka

Obr. č. 120. - Na Tyrské, podnikatelský dvůr, vizualizace I. Zdroj: Autorka

Obr. č. 121. - Na Tyrské, podnikatelský dvůr, vizualizace II. Zdroj: Autorka

Obr. č. 122. - Ves, situace. Zdroj: Autorka

Obr. č. 123. - Ves, točna autobusu, stávající podoba. Foto: Autorka

Obr. č. 124. - Ves, vizualizace. Zdroj: Autorka

Obr. č. 125. - Na hřišti, situace. Zdroj: Autorka

Obr. č. 126. - Na hřišti, vizualizace I. Zdroj: Autorka

Obr. č. 127. - Na hřišti, pohled na budovu zázemí, stávající podoba. Foto: Autorka

Obr. č. 128. - Na hřišti, pohled na budovu zázemí - multifunkční objekt, vizualizace. Zdroj: Autorka

Obr. č. 129. - Na hřišti, pohled na budovu zázemí večer - multifunkční objekt, vizualizace. Zdroj: Autorka

Obr. č. 130. - Celková situace. Zdroj: Autorka

Ostatní vyobrazní a schémata: Autorka